

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä

Sirviö, Laura
Vuoti, Salla

2017 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan
työntekijöiden näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä

Sirviö, Laura
Vuoti, Salla
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2017

Sirviö, Laura
Vuoti, Salla

**Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden näkemyksiä
BAROfi-arviointimenetelmästä**

Vuosi

2017

Sivumäärä

92

BARO on Hollannissa kehitetty menetelmä nuorten alkuarviointiin. Suomalaista BAROfi-arviointimenetelmää on käytetty aiemmin sosiaalialalla, mutta syksyllä 2016 sen pilotointi aloitettiin Rikosseuraamuslaitoksessa nuorten rikoksenteekijöiden alkuarvioinnissa. Menetelmän tavoitteena on arvioida ja kartoittaa nuoren elämäntilanne, ohjata nuori oikeaan ammattiapuun sekä kehittää verkostoyhteistyötä ja palveluohjausta. Tarkoituksena on yhdenmukaistaa arviointityön käytäntöjä, lisätä suunnitelmallisuutta ja työn läpinäkyvyyttä. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, millaisia näkemyksiä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöillä on BAROfi-arviointimenetelmän käyttämisestä rikosseuraamusalan työssä. Lisäksi tavoitteena oli tuottaa tietoa menetelmän jatkokehittämisestä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa Nuorten projektissa mukana oleville Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköille sekä muille aiheesta kiinnostuneille, kuten yhteistyökumppaneille. Lähes tyimme aihetta kahden tutkimuskysymyksen kautta: ”Millaisia näkemyksiä työntekijöillä on BAROfi-arviointimenetelmän käytöstä rikosseuraamusasiakkaiden kanssa työskenneltäessä yhdyskuntaseuraamustoimistossa tai vankilassa?” sekä ”Miten työntekijät kehittäisivät menetelmää?”.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto kerättiin puolistrukturoitua teemahaastattelua käyttäen. Aineistonkeruu suoritettiin haastatteleamalla Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöitä ryhmähaastatteluin. Aineisto analysoitiin induktiivisen sisällönanalyysin avulla. BAROfi-arviointimenetelmää ei toistaiseksi ole otettu käyttöön muissa Suomen yhdyskuntaseuraamustoimistoissa tai vankiloissa, joten työn tuottama tieto on ainutlaatuista. Tuloksista ilmenee, että työskentely BAROfi-arviointimenetelmän avulla on nähty pääosin positiivisena. Merkittävinä hyötyinä nähtiin parityöskentely ja laajemman tiedon saaminen nuoresta. Toisaalta ajankäyttö sekä BAROfi-arviointimenetelmän valmiit kysymykset olivat tuottaneet haasteita monille. Menetelmää toivottiin kehitettävän vielä enemmän rikosseuraamusalalle suuntautuvaksi.

Asiasanat: BAROfi, arviointimenetelmät, nuoret rikoksenteekijät, yhdyskuntaseuraamustoimisto, vankila

Sirviö, Laura
Vuoti, Salla

The Opinions of Employees of Vantaa Prison and Helsinki Criminal Sanctions Office on the BAROfi Assessment Procedure

Year	2017	Pages	92
------	------	-------	----

BARO is a preliminary assessment procedure for juveniles. It was first developed in the Netherlands. The Finnish BAROfi assessment procedure has been previously used in social work, but in the fall of 2016 it was also piloted in the preliminary assessment of young offenders. The aim of the procedure is to assess and map the young person's situation in life, guide them to the right help provider and develop service coordination and cooperation in networks. The objective is to standardize the practices of assessment work and increase orderliness and transparency. The aim of this thesis is to find out what kinds of views the employees of Vantaa Prison and Helsinki Community Sanctions Office have on using the BAROfi assessment procedure in the criminal sanctions field. In addition, the aim is to provide information on how to further develop the method. All in all, the purpose of this thesis is to provide information on employees' views on the BAROfi procedure for Criminal Sanctions Units in Southern Finland, as well as other quarters related to the subject, such as partners in cooperation. We approached the subject through two research questions: "What kinds of views employees have on using the BAROfi procedure with criminal sanctions customers when working in a prison or a community sanctions office?" and "How would the employees develop the procedure?".

The thesis was carried out as a qualitative study, which material was gathered by using semi structured interview. The interviewees were employees of the Vantaa Prison and the Helsinki Criminal Sanctions Office. The material was analysed with the help of inductive content analysis. The BAROfi procedure has not yet been used in any other criminal sanctions offices or prisons in Finland, so the information that this thesis produced is new. The results indicate that working with the BAROfi procedure has mainly been seen as a positive. Working in pairs and getting a wider picture of the young person's situation were seen as significant benefits, but time management and the pre-prepared questions in the BAROfi procedure caused challenges to many. It was wished that the procedure would be developed to suit the criminal sanctions field even better.

Keywords: BAROfi, Assessment procedures, Young offenders, Community Sanctions Office, Prison

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön toimintaympäristö	8
2.1	Rikosseuraamuslaitos	8
2.2	Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto ja yhdyskuntaseuraamukset	9
2.3	Vantaan vankila ja vankeusrangaistus	11
2.4	Nuorten projekti.....	13
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	14
3.1	Nuoret rikoksenteijät Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaina	14
3.2	Rikosseuraamusalan lapsi- ja perhetyön lähtökohdat	15
3.3	Seuraamusselvitys ja tulohaastattelu	19
3.4	Seuraamuksien aikainen moniammatillinen yhteistyö	21
4	Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys	23
4.1	BAROfi-arviointimenetelmä	24
4.1.1	Arviointimenetelmästä tehdyt tutkimukset ja kirjallisuus	25
4.1.2	Arviointimenetelmän haastattelun osa-alueet	30
4.1.3	Arviointimenetelmän käyttö rikosseuraamusalalla	36
4.2	Rikollisuudesta irrottautumisen tukeminen rikosseuraamustyössä	38
4.3	Palveluohjauksen ja verkostotyön näkökulmia rikosseuraamustyöhön	41
5	Tutkimusasetelma	45
5.1	Opinnäytetyön tavoitteet, tutkimusongelmat ja -kysymykset	45
5.2	Tutkimuksen toteutus	46
5.3	Tutkimusmenetelmä	47
5.4	Aineiston kohderyhmä	48
5.5	Aineiston keruu ja analyysi	49
5.6	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	53
6	Opinnäytetyön tulokset	55
6.1	BAROfi-arviointimenetelmän hyvät ominaisuudet.....	56
6.2	BAROfi-arviointimenetelmä työvälineenä.....	59
6.3	BAROfi-arviointimenetelmään liittyvät epäkohdat	61
6.4	BAROfi-arviointimenetelmään liittyvät kehittämis ehdotukset	64
7	Johtopäätökset	66
7.1	BAROfi-arviointimenetelmän käyttämiseen liittyvät resurssit	67
7.2	BAROfi-arviointimenetelmään liittyvän yhteistyön kehittäminen	69
7.3	BAROfi-arviointimenetelmään liittyvien työkäytänteiden kehittäminen	70
8	Pohdinta	72
8.1	Opinnäytetyöprosessi	72
8.2	Ammatillinen pohdinta	74
8.3	Kehitys- ja jatkotutkimusehdotukset	75

Lähteet	78
Kuviot..	84
Liitteet.....	85

1 Johdanto

Opinnäytetyömme aiheena on Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja Vantaan vankilassa pilotoitu BAROfi-arviointimenetelmä. Aiheen valintaan vaikuttivat omat kiinnostuksen kohteemme ja halu tuoda esille työntekijöiden näkemyksiä rikosseuraamusalan työn kehittämisessä. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä heidän omissa toimipisteissään. Opinnäytetyömme liittyy Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella toimeenpantuun Nuorten projektiin, jonka osatavoitteita ovat muun muassa nuorten seuraamusselvitysvaiheessa tehtävän BAROfi-arviointimenetelmän kehittäminen sekä tutkintavankilassa olevien nuorten arvioinnin paraneminen ja tutkintavankilasta suoraan vapautuvien nuorten verkostotyön kehittäminen. Opinnäytetyön tarkoituksena onkin tuottaa tietoa Nuorten projektissa mukana oleville Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköille sekä muille aiheesta kiinnostuneille, kuten yhteistyökumppaneille, millaisia näkemyksiä työntekijöillä on BAROfi-arviointimenetelmästä rikosseuraamusalan työssä. BAROfi-arviointimenetelmää ei toistaiseksi ole otettu käyttöön muissa Suomen yhdyskuntaseuraamustoimistoissa tai vankiloissa, joten opinnäytetyömme on valmistumishetkellään ainutlaatuinen ja tuottamamme tieto uutta. Tutkimustietoa voidaan hyödyntää menetelmän kehittämisessä ja laajentamisessa.

Opinnäytetyömme on parityönä toteutettu laadullinen tutkimus. Päästäksemme tutkimustavoitteisiin haastattelimme ryhmähaastatteluin Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöitä, jotka ovat käyttäneet tai tulevat lähiaikoina käyttämään BAROfi-arviointimenetelmää nuorten rikosseuraamusasiakkaiden kanssa työskennellessään. Haastatteluihin osallistui yhteensä 12 työntekijää. Opinnäytetyömme sisältää työntekijöiden näkökulmia menetelmästä, sen herättämistä tuntemuksista sekä heidän ajatuksiaan, miten menetelmää voitaisiin jatkokehittää alalla. Opinnäytetyömme teoriaosuudessa paneudutaan BAROfi-arviointimenetelmään sekä sen käyttämiseen rikosseuraamusalalla. Avaamme muun muassa palveluohjauksen, verkostotyön ja perhetyön käsitteitä. Luvussa kaksi selvennämme niitä toteutusympäristöjä, jonne opinnäytetyömme sijoittuu ja luvussa kolme kerromme BAROfi-arviointimenetelmän taustalla vaikuttaneista menetelmistä, seuraamusselvityksestä sekä tulohaastattelusta.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristö

Luvussa kaksi esittelemme opinnäytetyömme toimintaympäristöä. Luku sisältää Rikosseuraamuslaitoksen, Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan perustoiminnan esittelyn sekä katsauksen Nuorten projektiin, jonka osaksi opinnäytetyömme oleellisesti kytkeytyy. Luvussa kerromme myös yhdyskuntaseuraamuksista sekä vankeusrangaistuksesta.

2.1 Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamusalalla toimii Suomessa yksi organisaatio, Rikosseuraamuslaitos (RISE), joka toimii oikeusministeriön ohjauksessa koko maan laajuisesti. Rikosseuraamuslaitos vastaa ministeriön linjausten mukaisen kriminaalipolitiikan toteuttamisesta. Rikosseuraamuslaitos tekee vaikuttavaa, luotettavaa ja merkityksellistä työtä yhteiskunnan turvallisuuden parantamiseksi. Oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvan Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävänä on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano sekä tutkintavankeuden toimeenpano. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen tulee myötävaikuttaa uusintarikollisuuden vähenemiseen. (Laki rikosseuraamuslaitoksesta 2009, 1.) Ydintoimintojen toteuttamista varten Suomi on jaettu kolmeen rikosseuraamusalueeseen: täytäntöönpanoalueet on jaoteltu Etelä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueisiin. Niihin kuuluu yhteensä 26 vankilaa, 15 yhdyskuntaseuraamustoimistoa ja 3 arviointikeskusta. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksessa on kolme valtakunnallista yksikköä. Ne ovat täytäntöönpanoyksikkö, keskushallintoyksikkö ja vankiterveydenhuollon yksikkö. (Rikosseuraamuslaitos 2016b.) Vankiterveydenhuollon yksikkö siirtyi tammikuusta 2016 lähtien Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuuteen (Rikosseuraamuslaitos 2017a). Rikosseuraamuslaitos on noin 2500 viranhaltijan organisaatio, jonka työntekijät työskentelevät asiantuntija-, asiakas- ja lähityötehtävissä (Rikosseuraamuslaitos 2016a).

Rikosseuraamuslaitoksen strategian perustana olevia arvoja ovat ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja usko ihmisen kykyyn muuttua ja kasvaa. Perustehtävänä on vastata tutkintavankeuden toimeenpanosta ja yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan keskeisiä tavoitteita ovat aktiivinen verkostoyhteistyö, avoin ja vaikuttava täytäntöönpano, mielekäs työ ja motivoitunut ja hyvinvoiva työyhteisö. Visiona on tehdä merkittävää, luotettavaa ja merkityksellistä työtä yhteiskunnan turvallisuuden hyväksi. (Rikosseuraamuslaitos 2017b).

2.2 Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto ja yhdyskuntaseuraamukset

Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto vastaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta Helsingin kaupungin alueella. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto kuuluu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Yhdyskuntaseuraamustoimistossa laaditaan seuraamusselvityksiä ja rangaistusajan suunnitelmia oikeuden käsittelyä varten. Toimistolla työskentelee 25 henkilöä.

Yhdyskuntaseuraamustyö on rangaistusten täytäntöönpanoa, jossa käytetään hyväksi uusintarikollisuutta vähentäviä työmenetelmiä ja yhteistyöverkostoja (Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006, 33). Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa käytetään täytäntöönpanon osana motivoivia keskustelutarjoja ja kognitiivis-behavioraalisia ohjelmia. Näitä ovat esimerkiksi Suuttumuksen hallinta -kurssi, Uusi Suunta, Viisi keskustelua muutoksesta ja Liikenneturva. Ohjelmien tarkoitus on auttaa asiakkaita sosiaalisessa selviytymisessä ja antaa tukea rikoksettomaan elämään (Rikosseuraamuslaitos 2016h).

Yhdyskuntaseuraamustoimistot vastaavat yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Euroopan neuvoston hyväksymän suosituksen (No R 92 16) mukaan yhdyskuntaseuraamukset on ymmärrettävä sanktioina ja toimenpiteinä, jotka mahdollistavat rikoksentekijän pysymisen yhteisössä rajoittamalla hänen vapauttaan erilaisten ehtojen ja pakotteiden kautta, joiden täytäntöönpanosta huolehtivat viranomaiset. Yhdyskuntaseuraamuksilla tarkoitetaan suljetun laitoksen ulkopuolisia seuraamuksia ja toimenpiteitä, joihin liittyy valvontaa. (Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006, 9.) Yhdyskuntaseuraamuksia ovat nuorisorangaistus, ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta, yhdyskuntapalvelu ja valvontarangaistus. Yhdyskuntaseuraamuksen tavoitteena on tukea tuomittua rangaistuksen täytäntöönpanon aikana sekä lisätä hänen valmiuksiaan elää rikoksetonta elämää. (Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 2015, 1:1-2§.)

Nuorisorangaistus otettiin käyttöön Suomessa vuonna 1997. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita, jos rikoksesta syytetty on rikoksen tekohetkellä ollut 15-17-vuotias ja tuomioistuimien pitää sakkoa riittämättömänä, mutta ehdotonta vankeutta liian ankarana rangaistuksena nuoren teosta tai jos nuorisorangaistuksella voidaan edistää nuoren sosiaalista selviytymistä ja ehkäistä syyllistymistä uusiin rikoksiin. Nuorisorangaistus kestää neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Nuorisorangaistus koostuu valvonnasta, sosiaalista toimintakykyä edistävästä tehtävistä ja ohjelmista sekä työelämään että työhön perehtymisestä. Nuorisorangaistus rinnastuu ankaruudeltaan ehdolliseen vankeuteen. (Lappi-Seppälä 2006, 138-140; Rikosseuraamuslaitos 2016d.) Nuorisorangaistusta suorittavien alun alkaen vähäinen määrä on laskenut edelleen. Vuonna 2015 nuorisorangaistusasiakkaiden päivittäinen keskimäärä oli koko maassa yhdeksän henkilöä. (Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2015, 13.) Myös oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston

vuonna 2014 asettama työryhmä toi esille huolen siitä, että nuorisorangaistus on seuraamuksena jäänyt ehdollisen vankeuden valvonnan katveeseen. Nuorisorangaistuksen oikeaa kohdentamista ja ajoittamista tulisi kehittää, jotta se mahdollistaisi intensiivisen ja varhaisen tuen nuorelle. (Sambou 2015.)

Ehdoton vankeusrangaistus tuomitaan alle 18-vuotiaalle vain painavista syistä. Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan, jos sen katsotaan edistävän tekijän sosiaalista selviytymistä ja ehkäisevän uusintarikollisuutta. Valvonta on nuorilla ehdollisen rangaistuksen oheisseuraamus. Valvonnan alkaessa arvioidaan riskejä, tarpeita ja voimavaroja, joita valvottavalla on juuri sillä hetkellä. Ehdollisesti rangaistuille nuorille tehdään rangaistusajan suunnitelma. Nuorille määritellään valvonta-ajan tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi. Valvontakäynneillä näitä käydään lävitse keskusteluiden, tehtävien ja harjoitusten avulla. (Rikosseuraamuslaitos 2016e; Lappi-Seppälä 2006, 113-114, 137.)

Yhdyskuntapalvelu on otettu käyttöön Suomessa 1990-luvulla. Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita, mikäli rikoksesta tuomitaan enintään 8 kuukauden vankeusrangaistus, syytetty suostuu yhdyskuntapalveluun ja syytetyn oletetaan suoriutuvan palvelusta. Vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita rangaistukseksi vähintään 14 ja enintään 240 tuntia. Yhdyskuntapalvelua voidaan määrätä myös yli kahdeksan kuukauden pituisen ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisrangaistuksena, jolloin sen pituus on enintään 90 tuntia. Yhdyskuntapalvelu on valvonnan alaisena tehtävää palkatonta työtä. (Lappi-Seppälä 2006, 115-116; Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

Valvontarangaistukseen tuomittua valvotaan rangaistuksen aikana sekä sähköisesti teknisin välinein että ennalta ilmoittamattomin valvontakäynnein. Valvontarangaistun tulee pysytellä kotonaan aina, kun hänellä ei ole ennalta laaditussa suunnitelmassa hyväksyttyä syytä poistua sieltä. Tuomittu saa liikkua asuntonsa ulkopuolella vain määrätyllä alueella. Valvontarangaistus sijoittuu ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin ja se korvaa osan lyhyistä, ehdottomista vankeusrangaistuksista. Valvontarangaistus voi kestää enintään kuusi kuukautta ja se voidaan määrätä, mikäli sen voidaan katsoa edistävän rikoksentekijän sosiaalista selviytymistä ja edesauttavan rikollisuudesta irrottautumista. Aikaisemmat ehdottomat vankeusrangaistukset ja rikoksen laatu saattavat olla este valvontarangaistuksen aloittamiselle. Lisäksi tuomitun asunnon täytyy soveltua rangaistuksen täytäntöönpanoon ja samassa asunnossa asuvalta on saatava suostumus valvonnan toteuttamiselle. Päihteettömyyttä valvotaan puhalluskokein ja huumausainetestein. (Rikosseuraamuslaitos 2015b.)

2.3 Vantaan vankila ja vankeusrangaistus

Vantaan vankila kuuluu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Vantaan vankila on vuonna 2002 toimintansa aloittanut miesten tutkintavankila, jossa on suhteellisesti paljon nuoria rikosentekijöitä. Keväällä 2016 nuoria, alle 21-vuotiaita, vankeusvankeja oli Vantaan vankilassa neljä, kun esimerkiksi Keravan vankilassa heitä oli kuusi (Rikosseuraamusasiakkaat 2016, 23). Vantaan vankilan päätehtävät ovat tutkintavankeuden täytäntöönpano ja vankikuljetus. Vankilassa on virallisesti 185 vankipaikkaa ja siellä työskentelee noin 140 henkilöä. Vuonna 2015 keskivankiluku oli 205. Vankikuljetuksia hoidettiin yli 9000 vuonna 2011. (Rikosseuraamuslaitos 2016c.) Vankilan kautta kulki lähes 5700 vankia. Vantaan vankilassa on erillinen nuorten osasto, jota ollaan parhaillaan kehittämässä. Ulkomaalaisia vankeja on noin puolet. (Rikosseuraamuslaitos 2013a.) Tutkintavangeilla ei ole vankeuslain mukaista velvollisuutta osallistua toimintoihin, joten osallistuminen perustuu omaan haluun. Vantaan vankila on profiloitunut etenkin tutkintavankien muutosmotivaation herättämiseen, vankeuteen valmistamiseen ja päihteiden käytön vähentämiseen. Vantaan vankilassa on erillinen kuusipaikkainen motivointiosasto, eli starttiosasto, päihdekuntoutusta varten. (Rikosseuraamuslaitos 2016c.)

Yhteensä osastoja on Vantaan vankilassa 16, joista osa on suljettuja ja osa avo-osastoja. Vantaan vankilassa on muun muassa kirkko, kirjasto, kuntosali ja kaksi työverstasta. Vantaan vankilan sisällä toimivat myös Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen täytäntöönpano, Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön Vantaan vankilan poliklinikka sekä Vantaan vankilan psykiatrinen vankisairaala, jossa tehdään vankien mielentilatutkimuksia ja vaarallisuusarvioita. (Rikosseuraamuslaitos 2013.)

Rikoslain rangaistusjärjestelmän ankarin rangaistus on vankeus. Osa vangeista suorittaa vankeusrangaistustaan vankilassa. Rangaistusvankien ohella on erotettava tutkintavangit ja sakkovangit, jotka suorittavat sakon muutorangaistusta. Rangaistusvankien joukossa erottuvat vielä omiksi ryhmikseen elinkautisvangit ja muut pitkäaikaisvangit sekä nuorisovangit. Vankeuden tuomitsemista koskevat yleiset määräykset: vankeutta voidaan tuomita joko määräajaksi tai elinkaudeksi. Yleinen vähimmäispituus määräaikaiselle vankeudelle on 14 vuorokautta ja enimmäispituus 12 vuotta. Yksittäisten rikossäännösten rangaistusasteikot sijoittuvat näiden rajojen sisäpuolelle. Kaikille vangeille laaditaan oma rangaistusajan suunnitelma, joka sisältää suunnitelman vangin sijoittamisesta, toiminnasta rangaistusaikana, ehdonalaisesta vapauttamisesta ja poistumisluvan edellytyksistä. Suunnitelmaan liittyy myös ehdonalaisen vapauden lähestyessä vapauttamissuunnitelma ja rangaistusajan suunnitelma. Osalle yli kahden vuoden tuomion saaneille tehdään suunnitelmien lisäksi riski- ja tarvearvio. Arvion tarkoituksena on selvittää tuomitun rikollista käyttäytymistä ylläpitäviä tekijöitä, joihin voitaisiin vankeusaikana vaikuttaa mahdollisen rikoksen uusimisen välttämiseksi. (Lappi-Seppälä 2006, 94, 96, 98.)

Osa laitoksista on suljettuja ja osa niin kutsuttuja avolaitoksia. Avolaitoksiin sijoitetaan vankeja, joiden katsotaan sopeutuvan suljettua laitosta vapaampiin oloihin. Avolaitokseen voidaan tulla joko suoraan vapaudesta tai siirtona suljetusta laitoksesta. Perusedellytyksenä avolaitoksessa on vangin sitoutuneisuus päihteettömyyden valvontaan. Ennen vuotta 2006 laissa oli määräykset erillisestä nuorisovankilasta. Sinne sijoitettiin ”erityisen kasvatuksen ja opetuksen tarpeessa olevat tekonsa alle 21-vuotiaana tehneet vangit, joiden rangaistus oli vähintään 6 kuukautta ja enintään neljä vuotta”. Uudistuksen myötä ohjeistuksessa kehoitetaan pitämään alle 18-vuotiaat vangit erillään aikuisista vangeista, jollei vangin etu muuta vaadi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että nuoret vangit sijoitetaan pääosin omaan laitokseen. Myös rangaistusajan pituuteen perustuva erottelu poistettiin. Sen sijaan uudistettujen säännösten mukaan rikoksensa alle 21-vuotiaana tehneet ensikertalaiset vapautetaan, kun rangaistuksesta on suoritettu yksi kolmasosa ja uusintarikolliset, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet. Suoritettava vähimmäisaika on kuitenkin 14 päivää. (Lappi-Seppälä 2006, 100, 102.)

Ehdonalainen vapauttaminen tarkoittaa sitä, että ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu vanki pääsee suorittamaan loppuosan rangaistuksestaan vapaudessa. Vapaudessa suoritettavaa osaa rangaistuksesta kutsutaan jäännösrangaistukseksi. Ehdonalaisesti vapautettava vanki määrätään valvontaan, jos vankeudesta suorittamatta jäävä osa on pidempi kuin vuosi, rikos on tehty alle 21-vuotiaana, vanki pyytää itse valvontaa tai jos vanki vapautuu valvotun koevapauden kautta ja seksuaalirikoksen kyseessä ollessa on sitoutunut seksuaalirikosten uusimisen ehkäisemiseen tarkoitettuun lääkehoitoon. Valvonta kestää koeajan, joka on pisimmillään kolme vuotta. Perustellusta syystä valvoja voi kuitenkin esittää valvonnan lakkauttamista jo tätä aiemmin. Valvonnasta vastaavat yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät. (Rikosseuraamuslaitos 2016f.)

Vankien kohtelua koskevat eettiset periaatteet edellyttävät vankien oikeudenmukaisen kohtelun. Alle 21-vuotiaana rikoksen tehneille nuorille tuomittua vankeutta täytäntöön pantaessa on erityisesti huomioitava vangin iästä ja kehitysvaiheesta johtuvat tarpeet. Ikä vaikuttaa myös ehdollisen rangaistuksen käyttöön. Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Vankilaan joutuminen nuorena heikentää selvästi sosiaalisen selviytymisen mahdollisuuksia. Laitosrangaistuksen sivuvaikutuksia ovat esimerkiksi koulunkäynnin keskeytyminen, vieraantuminen kotiympäristöstä, samaistuminen laitospolttuureihin sekä vaikeudet tulevaisuuden asunto- ja työmarkkinoilla. (Lappi-Seppälä 2006, 97-98, 111-112.) Vuonna 2015 nuoria, alle 21-vuotiaita, vankeja oli päivittäin keskimäärin 81 ja sitä edeltävänä vuonna 84 (Rikosseuraamuslaitos 2016i).

2.4 Nuorten projekti

Nuorten Projekti (NuPro) on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella elokuussa 2016 toimeenpantu projekti, jonka tavoitteena on vakaviin rikoksiin syyllistyneiden ja/tai syvenevässä rikoskierteessä olevien nuorten rikosseuraamusasiakkaiden rikoksista irrottautumisen tukeminen. Projektin välillisenä tavoitteena on kehittää eri yksiköiden välistä täytäntöönpanoprosessin sujuvuutta nuorten osalta. Projektiin osallistuvat Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköistä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto, Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto, Vantaan vankila, Keravan vankila, Helsingin vankila, Arviointikeskus sekä Aluekeskus. (Rikosseuraamuslaitos 2016g, 1.)

Projektin osatavoitteina ovat muun muassa vakaviin rikoksiin syyllistyneiden alle 25-vuotiaiden nuorten seuraamusselvitysvaiheessa tehtävän BAROfi-arviointimenetelmän kehittäminen, sekä tutkintavankilassa olevien nuorten arvioinnin paraneminen. Osatavoitteena on myös tutkintavankilasta suoraan vapautuvien nuorten verkostotyön kehittäminen. Opinnäytetyömme kytkeytyy näihin osatavoitteisiin täysin. Ensimmäiseen osatavoitteeseen kytkeytyvät Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto ja Helsingin kaupunki, toiseen Vantaan vankila ja Helsingin kaupunki. (Rikosseuraamuslaitos 2016g, 2.) Helsingin kaupungin Nuorisoryhmä osallistuu aktiivisesti yhteistyöhön tekemällä yhdessä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa BAROfi-haastatteluja alle 18-vuotiaille rikoksista epäillyille. Nuorisoryhmä virallisesti lakkautettiin joulukuussa 2013, mutta ryhmän tehtäviä hoitavat tällä hetkellä Helsingissä 2-3 sosiaalityöntekijää. Nuorisoryhmä hoitaa lakisääteisiä nuorten oikeusedustustehtäviä, joita ovat karkeasti kuvattuna poliisikuulusteluiden seuranta ja nuoren edunvalvonta rikosprosessissa sekä käräjäoikeusedustus. Nuorisoryhmä tekee tiivistä yhteistyötä myös lastensuojelun kanssa. (Rikkilä 2017.)

Tarkoituksena projektilla on nuorten arvioinnin laadun parantaminen, eri viranomaisilla olevan tiedon yhdistäminen, nuoren yksilöllisen valvonnan räätälöiminen sekä BAROfi-arviointimenetelmän vakiinnuttaminen osaksi päivittäistä työtä. Näiden toteuttamiseksi projektissa tehtäviä toimenpiteitä ovat BAROfi-arviointimenetelmän koulutus ja käyttöönotto, arviointimenetelmäosaamisen jalkauttaminen työpari- ja tiimityöskentelyn avulla sekä verkosto- ja perhetyön vahvistaminen ja lisääminen. Projektin onnistuessa tulosten toivotaan vaikuttavan positiivisesti esimerkiksi uusintarikollisuuden sekä nuorten niin sanotun pyöröovi-ilmiön vähenemiseen. Nuorten toivotaan kiinnittyvän paremmin palveluihin ja toimintaan. Tarkoituksena on, että projektin päätyttyä rikosseuraamusalueen yksiköt osaisivat paremmin huomioida nuorten vankeiden/asiakkaiden erityistarpeita sekä palvelut ja toiminta vastaisivat paremmin nuorten tarpeisiin. (Rikosseuraamuslaitos 2016g, 12.)

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Perehdymme tässä luvussa nuoriin rikoksentekijöihin rikosseuraamusasiakkaina. Luvussa kolme esittelemme nuorten rikosseuraamusasiakkaiden lisäksi rikosseuraamusalan lapsi- ja perhetyön lähtökohtia, yhdyskuntaseuraamustoimistossa tehtävän seuraamusselvityksen ja vankilassa tehtävän tulohaastattelun. BAROfi-arviointimenetelmää on käytetty pilotoinnin aikana apuna seuraamusselvityksen ja tulohaastattelun teossa.

Verkostotyö ja moniammatillinen yhteistyö ovat sen sijaan nykypäivän keskeisiä käsitteitä millä tahansa alalla. Verkostotyö, perhetyö ja palveluohjaus ovat BAROfi-arviointimenetelmän keskeisiä osa-alueita, sillä menetelmällä on tarkoitus arvioida ja kartoittaa nuoren elämäntilannetta sekä ohjata nuori oikean avun piiriin. Tämän takia on syytä tarkastella kaikkia yllä mainittuja käsitteitä hieman tarkemmin. Esittelemme näistä moniammatillisen yhteistyön sekä perhetyön tässä luvussa. Verkostotyöhön sekä palveluohjaukseen paneudutaan luvussa neljä.

3.1 Nuoret rikoksentekijät Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaina

Lain nuorista rikoksentekijöistä ensimmäisen pykälän mukaan nuori rikoksentekijä on tekohetkellä ollut yli 15-vuotias, mutta alle 21-vuotias (Laki nuorista rikoksentekijöistä 1940, 1§). 15-20-vuotiaita nuoria kohdellaan rikosoikeudellisesti lievemmin kuin aikuisia. Syynä ovat osaltaan nuorten kypsyttämättömyys, ajattelemattomuus, harkintakyvyn kehittymättömyys ja nuoruuteen liittyvän häiriökäyttäytymisen todennäköinen ohimenevyys. Myöskään aikuisille säädettyjen rangaistusten ei katsota sellaisenaan soveltuvan nuorille niiden haitallisten vaikutusten vuoksi. Nuorten rikoksiin puututaan suurella määrällä myös rinnakkaisin tai vaihtoehtoisin keinoin, kuten lastensuojelun keinoja ja rikosten sovittelua hyväksi käyttäen. (Niemi 2014.)

Nuorisorikollisuus on suureksi osaksi ikäkauteen ja kasvuvaiheeseen liittyvä ilmiö, jonka syyt ovat moninaisia. Nuorisorikollisuuden kriminologisissa selityksissä on viitattu muun muassa psykologisiin seikkoihin kuten lapsuusajan kokemuksiin ja perheongelmiin sekä lapsi-vanhempi -suhteeseen. Esille ovat nostettu myös biologiset syyt, joita ovat esimerkiksi aineenvaihduntahäiriöt ja perinnölliset ominaisuudet sekä yleisimmät yhteiskunnalliset rakennetekijät, kuten elinolosuhteet ja sosiaalinen asema. Yleismaailmallisella tasolla nuorisorikollisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi yleinen köyhyysaste, nopea väestönkasvu, nuorisotyöttömyys, käyttäytymismallien kansainvälistyminen, joukkotiedotuksen vaikutuksen kasvu, mahdollinen turvajärjestelmien heikkeneminen suhteessa kehittyvään rikollisuuteen, riittämätön sosiaalipalvelujen tarjonta ja koulutusjärjestelmän kyvyttömyys vastata uusiin haasteisiin. (Nuorisotoimikunnan mietintö 2003, osa II: 102, 107; Harrikari 2010, 18, 24.)

Rikosseuraamuslaitoksen vuoden 2015 tilastoista selviää, että vankiväestö on vanhentunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Alle 25-vuotiaiden vankeusvankien osuus on laskenut viisi prosenttiyksikköä, ollen nyt kymmenen prosenttia. Myös alle 21-vuotiaiden nuorten osuus kaikista yhdyskuntaseuraamusasiakkaista on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2015 heitä oli 19 %. (Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2015, 7, 16.)

Suurin osa nuorten rikollisuudesta on piilorikollisuutta, joka ei tule poliisin tietoon (Salmi 2012, 19). Tämän lisäksi nuorisorikollisuuden näyttäytymiseen vaikuttaa polarisaatio-ilmiö. Opetusministeriön nuorisoyksikön toimeksiannosta laadittu Kuuren (2001) selvitys tukee aikaisemmin esitettyä oletusta polarisaatiosta: tekoja ja tuomioita kasautuu yhä pienemmälle tekijämäärälle ja teot ovat entistä raaempia. Sen lisäksi on kehittymässä väkivaltakulttuuri, jossa legitimiä ongelman ratkaisuna pidetään väkivaltaa ja nuoriso on entistä enemmän varautuneempia siihen. Uudempana kehityssuuntana on kuitenkin havaittu, että yhä suurempi osa nuorista pidättyy normien rikkomisesta. Polarisaatiokehityksen syynä voi olla esimerkiksi nuorten rikollisuutta koskevien asenteiden tiukkeneminen. Rikollisia tekoja hyväksytään vähemmän, mikä voi johtaa nuoren oman rikollisen toiminnan vähenemiseen ja tätä kautta rikollisuuden vastaiseen asenteeseen. (Kuure 2001, 3, 16.) Myös nuoren kiinnittymisellä koulutukseen, parisuhteen aloittamisella tai lapsen syntymällä voi olla rikoskäyttäytymistä vähentävä vaikutus (Harrikari 2010, 19; Salmi 2015). Merkillepantava muutos nuorten rikoskäyttäytymisessä on useiden tekojen alkoholisidonnaisuuden väheneminen menneinä vuosina (Salmi 2012, 18, 31).

Nuorisorikollisuudelle on tyypillistä rikosten tekeminen ryhmässä, millä pyritään usein hankkimaan parempaa asemaa ja korostamaan riippumattomuutta yhteiskunnasta (Nuorisorikostoimikunnan mietintö 2003, osa II: 101). Toinen tyypillinen piirre nuorisorikollisuudelle on rikosten suunnittelelmattomuus. Kääriäisen (1994) mukaan rikosten suunnitelmallisuudesta voidaan puhua lähinnä huumoririkosten kohdalla tai siihen liittyvässä toiminnassa (Kääriäinen 1994, 44). Nuoret myös tekevät useimmiten rikoksia ryhmässä ja motiivit saattoivat liittyä keskinäisen sosiaalisuuden luomiseen ja vahvistamiseen. (Kääriäinen 1994, 45-46.) Myös rikosten tekemisellä ja niiden uhriksi joutumisella on yhteyksiä toisiinsa, koska tilanteet ovat verrattain samantyyppisiä: useimmiten päihteiden käyttöä ja vapaa-ajan vieton tilanteita. Paljon rikoksia tekevät nuoret joutuvat muita useammin myös rikosten uhreiksi. (Salmi 2015.)

3.2 Rikosseuraamusalan lapsi- ja perhetyön lähtökohdat

Asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvointia tuetaan perhetyöllä. Perhetyö on luonteeltaan kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä. Perhetyötä tehdään pääasiassa perheiden kotona ja sen avulla muun muassa tuetaan vanhemmuutta, ohjataan lasten hoidossa ja kasva-

tuksessa, vahvistetaan perheen toimintakykyä, tuetaan perheen sosiaalisen verkoston laajentamista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Tarkoituksena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja vuorovaikutuksen parantaminen. Perhetyötä voidaan tehdä ennaltaehkäisevänä tai korjaavana työnä. Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu, eikä täten vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelun asiakkaana oleva nuori ja hänen perheensä ovat kuitenkin oikeutettuja saamaan sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä tai lastensuojelulain mukaista tehostettua perhetyötä. (Tirkkonen 2015.) Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa on asiakkaina alaikäisiä, ja tällaisessa tilanteessa yhteistyötä tehdään aina heidän huoltajiensa kanssa (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 1). Myös vankilassa voi olla alaikäisiä ja nuorilla asiakkailla saattaa olla omia lapsia. Siksi koimme työssämme perhetyöstä kertomisen olennaiseksi.

Perhetyön tavoitteena on perheiden ja lasten hyvinvointi sekä perhettä uhkaavien asioiden ja lasten haavoittuvuuden ennaltaehkäisy (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 263). Tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa heti huolen havaitsemisen jälkeen. Oikea-aikaisella tukemisella on mahdollista ehkäistä ongelmien vaikeutumista ja tarvetta erityispalveluihin. Tarvittaessa perhe ohjataan myös muiden tarvittavien palvelujen piiriin. Perhetyössä käytetään erilaisia menetelmiä, jotka määräytyvät asiakkaan tarpeiden mukaan. Tärkein menetelmä on keskustelu, jossa korostuvat dialoginen kohtaaminen asiakkaan kanssa sekä ratkaisukeskeinen työote. Lisäksi työskentelyssä voidaan käyttää esimerkiksi kartoituslomakkeita, kortteja ja roolikarttoja. (Tirkkonen 2015.)

Vuoden 2008 lastensuojelulain uudistus ja vuoden 2010 tarkennukset lastensuojelulakiin nostivat myös rikosseuraamusalalla lapsen ja perheen näkökulman esille. Myös valvottu koevapaus ja valvontarangaistukset vaativat uudenlaista osaamista lapsi- ja perhetyössä. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) lapsen oikeudet sekä kansainväliset sopimukset, lastensuojelua koskeva lainsäädäntö, vankeuslainsäädäntö ja rikosseuraamusalan strategia muodostavat pohjan Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksille. YK:n lapsen oikeuksien huomioiminen on yksi Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjausten tavoitteista. YK:n lapsen oikeuksista erityisen huomion arvoisia rikosseuraamusalan työssä ovat:

- ”1. vangitun lapsella on oikeus olla vapaa syrjinnältä (artikla 2)*
- 2. lapsen edun turvaaminen (artikla 3)*
- 3. oikeus olla suorassa ja tiheässä yhteydessä erossa olevaan vanhempaansa (artikla 9) sisältäen oikeuden saada tietoa, missä tämä vanhempi on, jos se on lapsen edun mukaista (artikla 9.4)*
- 4. lapsella on oikeus tuoda julki mielipiteitään ja kokemuksiaan ja lasta on kuultava asioissa, jotka koskevat häntä (artikla 12)*
- 5. lapsella on oikeus perhe-elämän ja yksityisyyden suojaan (artikla 16) ja*

6. lapsella on oikeus suojaan fyysiseltä ja psyykkiseltä haitalta ja väkivallalta (artikla 19).” (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 6.)

Rikosseuraamuslaitoksen linjausten mukaan rikosseuraamusalan työssä, rakenteissa ja toimitiloissa tulee tiedostaa ja huomioida lapsen ja perheen näkökulma. Lapsiystävällinen lähestymistapa tulee ottaa huomioon sekä vankilassa että yhdyskuntaseuraamustoimistoissa tehtävässä työssä. Lapsen etuun ja oikeuksiin tulee kiinnittää tulevaisuudessa enemmän huomiota. (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 6.)

Lapsi- ja perhetyön linjausten mukaan tapaamistilojen on oltava lapsiystävällisiä. Tämä pätee sekä vankiloissa että yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Aiemmin valvotuissa tapaamisissa lapsen täytyi istua korkean pleksin toisella puolella, jolloin keskustelu käytiin puhelimen avulla. Lapsi ja vanki eivät saaneet näissä koskettaa toisiaan. Lakia kuitenkin uudistettiin ja uudistuksen myötä vangille voidaan myöntää lupa alaikäisen lapsen tapaamiseen tällaiseen tapaamiseen soveltuvassa tilassa, jos lapsen tapaaminen on tarpeellista vangin ja lapsen yhteyksien säilymiseksi ja tapaaminen on lapsen edun mukaista. Näissä tapaamisissa lapsi saa koskettaa vanhempaansa vapaasti. Tapaamisia valvotaan kameran tai henkilökunnan edustajan avulla. (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 15, 24.)

Lapsen etu on otettava huomioon valvomattomia tapaamisia järjestettäessä. Lasten tulisi saada tavata vanhempiaan mahdollisimman usein. Lapsen on myös saatava tavata vanhempaansa yksin, mikäli se on lapsen edun mukaista. Kaikissa tapaamisissa, joissa on mukana lapsia, täytyy ottaa huomioon lapsinäkökulma. Lastensuojelun kanssa on tehtävä yhteistyötä tapaamisten suunnitteluvaiheessa tarpeen vaatiessa. Lisäksi tapaamistilojen tulee sijaita mahdollisimman lähellä sisäänkäyntiä ja niiden suunnittelussa täytyy ottaa huomioon lapsinäkökulma esimerkiksi sisustamalla ne lapsille sopivaksi. Linjauksissa on myös puututtu organisoitiin. Linjausten mukaan lapsi- ja perhetyö on koko Rikosseuraamuslaitoksen tehtävä. Vankiloissa on oltava henkilö, joka on vastuussa tapaamistilojen kunnossapidosta. Lapsi- ja perhetyön on näyttävä henkilökunnan työtehtävissä ja jokaisessa Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä on oltava nimettynä vastuhenkilö. (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 35-36.)

Perhetyö Rikosseuraamuslaitoksessa on yhteydenpidon mahdollistamista ja keskusteluavun antamista, tukemista arjen toimintoihin ja valmiuksien parantamista, kasvatustyössä tukemista, vanhemmuuden arvioimista ja yhteistyötä siviilitoimijoiden kanssa. Perhetyötä voidaan tehdä myös perheissä joissa ei ole lapsia, esimerkiksi tukemalla parisuhdetta. Rikosseuraamuslaitoksen perhetyö voidaan jakaa kolmeen tasoon, joita ovat yhteydenpito vangin ja perheen välillä, perhesuhteiden ylläpito sekä kuntoutus- ja vaikuttamistyö. Yhteydenpitoa ovat esimerkiksi valvomattomat tapaamiset ja perheleirit. Arjen toimintoihin tuetaan vankeuden aikana ja esimerkiksi väkivallattomuuteen pyritään vaikuttamaan. (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 8, 10.)

Vankilassa päätöksiä tehdessä on huomioitava lapsen etu esimerkiksi poistumislupia myönnettäessä. Vankiloissa on oltava yksi nimetty lapsi- ja perhetyöstä vastaava henkilö. Kuitenkin lapsi- ja perhetyön tulee olla kirjattuna useamman henkilön työnkuvaan, myös vartijoiden, ja sen tulee olla osa jokapäiväistä työtä. Vankia täytyy tukea vanhemmuudessa ja lapsen etu täytyy huomioida myös normaalissa päiväjärjestyksessä esimerkiksi soittoaikoja sopiessa. (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 13, 20, 29.)

Perhetyö yhdyskuntaseuraamustoimistoissa on ensisijaisesti alaikäisten asiakkaiden kanssa tehtävää työtä. Yhteistyötä vanhempien kanssa tehdään tarpeen mukaan. Valvontaan tullessa vankilassa aloitettua perhetyötä jatketaan. Käytännössä perhetyö on keskustelua perheestä. Myös yhdyskuntaseuraamustoimistojen yhteydessä toimivat tukipartiot tekevät perhetyötä. Tukipartioiden tehtävä on valvoa valvontarangaistusta ja valvottua koevapautta suorittavia henkilöitä. Tukipartiot käyvät kotikäynneillä, jonka vuoksi heillä täytyy olla osaamista kohdata lapsia. Tukipartioiden kotikäynneillä voi tulla vastaan yllättäviä tilanteita, jolloin tukipartion on osattava reagoida näihin. Tukipartion perhetyö on lähinnä palveluohjausta, mutta lisäksi heidän täytyy osata tarjota myös keskusteluapua. Tukipartion tulee miettiä esimerkiksi virtsanäytteenotossa, onko lapsen etu nähdä tapahtumaa. (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 17, 19, 33.)

Vankiloiden tulee kunnan lastensuojelun lisäksi tehdä yhteistyötä järjestöjen, kuten esimerkiksi Kriminaalihuollon tukisäätiön (Krits), kanssa. Vankiloissa pyritään heti vangin saavuttua selvittämään lapsen hoidon ja tuen tarve. Vanhemmille jaetaan informaatiota lapsen eri kasvuvaiheista ja tietoa lastenhoidosta yleensäkin. Vanhemmuutta myös arvioidaan rangaistuksen eri vaiheissa. Vanhemmalle on mahdollistettava lapsen huoltajuuteen liittyviin asioihin osallistuminen. (Rikosseuraamuslaitos 2013c, 34.) Vankiloissa järjestetään perhetapaamisia. Perhetapaamiset järjestetään lapsille soveltuvassa erillisessä tilassa. Esimerkiksi Vantaan vankilassa on perhetapaamishuone. Osassa vankiloista on myös esimerkiksi isä-lapsiryhmiä ja mahdollisuus päästä perheleireille.

Edellä mainittu yhteistyötä tekevä järjestö, Krits, järjestää Ehjä perhe -perhetyötä. Tarkoituksena on tukea vanhempia, jotka on tuomittu vankeusrangaistukseen, sekä heidän läheisiään. Ehjä perhe -toiminta tukee tuomittujen vanhemmuutta ja vähentää vanhemman rangaistuksesta lapselle koituvia haittoja. Krits tekee myös esimerkiksi kriisiperhetyötä, järjestää perhe- ja parisuhdeleirejä, koordinoi Rikosseuraamusasiakkaan läheistyön verkostoa sekä järjestää ammattilaisille koulutusta yhteistyössä viranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa. (Kriminaalihuollon tukisäätiö.)

Timosen (2010) pro gradu -tutkielman ”Nopea reagointi ja strukturoitu työote lastensuojelutarpeen selvityksessä” mukaan ensimmäistä kertaa lastensuojeluasiakkuuden piiriin tulevat nuoret

ovat suurimmalta osin tavallisista perheistä: vanhemmat ovat säännöllisessä palkkatyössä, perheen taloudellinen tilanne on vakaa ja harvalla näiden nuorten vanhemmista on päihde- tai mielenterveysongelmaa. Lastensuojeluilmoituksen syyt liittyvät usein murrosiän voimakkaaseen oirehdintaan, perheen sisäisiin vuorovaikutusongelmiin ja kasvatusvaikeuksiin. Sijoitus kodin ulkopuolelle on harvoin toimiva ratkaisu pitkällä aikavälillä. Sen sijaan työtä tulisikin kohdentaa moniammatillisesti ja intensiivisesti perheeseen. (Timonen 2010, 99.)

3.3 Seuraamusselvitys ja tulohaastattelu

Seuraamusselvitys käsittää nuoren rikoksesta epäillyn syyteharkinnan, seuraamuksen määräämisen ja seuraamuksen täytäntöönpanoa varten tehtävän arvioinnin (Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 2010, 2§). Rikosseuraamuslaitos laatii seuraamusselvityksen syyttäjälle, mikäli nuorelle on odotettavissa muu rangaistus kuin sakko. Seuraamusselvityksessä on tarkoitus selvittää nuoren soveltuvuus yhdyskuntaseuraamuksen suorittamiseen. Seuraamusselvitys laaditaan kutsumalla nuori haastatteluun. Kutsu lähetetään asianomaisille postitse. Seuraamusselvityksen tarkoituksena on kartoittaa nuoren tilannetta yleisesti, jotta hänelle osataan valita oikeanlainen seuraamus. Rikosseuraamuslaitoksen on arvioitava, miten seuraamusvalinnalla ja seuraamuksen täytäntöönpanolla voidaan estää nuorta syyllistymästä uusiin rikoksiin ja edistää nuoren sosiaalista selviytymistä (Rikosseuraamuslaitos 2010). Selvityksessä kartoitetaan elinolosuhteet yleisesti, mahdolliset mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö, sosiaaliset suhteet ja mahdollisten palvelujen tarve. Tavoitteena on selvittää, mikä on nuoren riski syyllistyä uudelleen rikokseen ja kuinka kannustaa kohti rikoksetonta elämäntapaa sekä pohtia, millaista tukea nuori tarvitsee. Tieto on myös Arviointikeskuksen hyödynnettävissä, joka vastaa vankien sijoittamisesta alueen laitoksiin ja tekee rangaistusajan suunnitelmia (Rikosseuraamuslaitos 2013b; Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 2010, 5§).

BAROfi-arviointimenetelmää on tarkoitus käyttää yhdyskuntaseuraamustoimistoissa seuraamusselvitys-vaiheessa rikoksesta epäillyn nuoren arvioinnissa. Seuraamusselvitys voidaan tehdä yhdyskuntapalvelua, valvontarangaistusta, ehdollista rangaistusta tai nuorisorangaistusta varten. BAROfi-arviointimenetelmää käytetään apuna seuraamusselvityksen laatimisessa, joka lähetetään oikeudelle. BAROfi-arviointimenetelmää ei käytetä seuraamusselvityksen tilalla, mutta siitä saatuja tietoja hyödynnetään lausunnon teossa. Työelämästä saamamme tiedon mukaan seuraamusselvityksessä saadut tiedot helpottavat myös rangaistusajan suunnitelman tekoa. Mikäli katsotaan, että valvonta on tarpeellinen, laaditaan haastattelussa seuraamusselvitykseen myös rangaistusajan suunnitelma, jota täsmennetään toimeenpanon alkaessa. Rangaistusajan suunnitelman avulla on tarkoitus luoda tavoitteet rangaistuksen ajalle. Rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukainen toiminta voi sisältää esimerkiksi kognitiivis-behavioraalisia toi-

mintaohjelmia, kuten esimerkiksi Suuttumuksen hallinta -kurssin käymisen. Tavoitteiksi voidaan kirjata myös esimerkiksi taloudellisen tilanteen selvittely ja perhesuhteiden vahvistaminen.

Nuorten seuraamusselvitys toteutetaan lomakkeen avulla, jossa on neljä eri osa-aluetta. Olemme päässeet tutustumaan lomakkeeseen ja seuraamusselvityksen tekoon. Osa-alueet eivät sisällä tarkkoja kysymyksiä, vaan työntekijät voivat itse esittää kysymykset (Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden ryhmähaastattelu 2017). Ensimmäinen seuraamusselvitys -lomakkeen osa-alue on sosiaalinen tilanne. Osa-alue pitää sisällään sosiaaliset sidokset, asumisen, toimeentulon, fyysisen ja psyykkisen terveyden. Toinen osa-alue on päihitteet. Päihitteet -kohdassa selvitetään päihiteidenkäytön lisäksi muut riippuvuudet, kuten nettiriippuvuus. Osa-alue sisältää myös ”hoito ja kuntoutus” -kohdan, jossa selvitetään hoitokontakteja tai mahdollista muutosmotivaatiota. Kolmas osa-alue on seuraamuksen valintaan ja suorittamiseen vaikuttavat tekijät. Niihin kuuluvat esimerkiksi asenteet, ajattelu ja käyttäytyminen sekä kyky ja halukkuus seuraamuksen suorittamiseen. Viimeinen osa-alue on ”muut tiedot”, joka kattaa asevelvollisuuden ja siviilipalveluksen, mikäli ne ovat ajankohtaisia. Osa-alue pitää sisällään täytäntöönpanossa olevat ja tuomitut rikosseuraamukset sekä tiedon, kuinka ne ovat aiemmin sujuneet.

Ilman BAROfi-kyselylomaketta tehdyssä seuraamusselvityksessä on voitu käyttää tietolähteinä haastattelun lisäksi väestörekisteriä, rikosrekisteriä, rikosseuraamuslaitoksen tietoja, poliisin tietoja, syyttäjän lausuntopyyntöä, esitutkintapöytäkirjoja, sosiaali- ja terveystieteiden lausuntoja ja mahdollisesti muita lähteitä. Lisäksi nuorta ja hänen huoltajaansa on kuultu, mikäli se on ollut mahdollista. 1.7.2015-30.6.2016 välisenä aikana Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistolta pyydettiin alle 25-vuotiaista asiakkaista 326 seuraamusselvitystä (Rikosseuraamuslaitos 2016g, 2).

Vankiloissa vangeille tehdään tulohaastattelu. Vankiloiden kesken vaihtelee käytäntö, kuinka tulohaastattelu tehdään. Saimme Vantaan vankilasta käyttöömmme esitietolomakkeen, jonka pohjalta tulohaastattelu on Vantaan vankilassa tehty. Lomakkeeseen merkitään vangin nimi ja kotikunta nyt että vapautumisen jälkeen. Kysymykset ovat jaoteltu seitsemään eri osioon. Ensimmäinen osio käsittelee vankilassa oloa: mistä epäillään, kehen rikos on kohdistunut, milloin on seuraava käsittelypäivä ja onko muita keskeneräisiä oikeusasioita. Sen jälkeen kartoitetaan tahot, joihin olisi hyvä olla yhteydessä. Näitä tahoja voivat olla esimerkiksi yhdyskuntaseuraamustoimisto tai työpaikka. Viimeisenä kysytään turvallisuudesta vankilassa: kohdistuuko itseen tai muihin uhkaa. Toisessa osiossa käsitellään asumista ja arkielämän taitoja. Tässä osiossa kartoitetaan vangin asumismuoto siviilissä ja mikäli asuntoa ei ole, kysytään mitä asumistilanteen parantamiseksi on jo tehty. Lisäksi kysytään miten asuminen on sujunut ja tarvitseeko hän

arkirutiineihin tukea vai selviääkö niistä itsenäisesti. Myös avun tarve asuntoasioissa vankeus-aikana, mahdollinen häättöuhka tai vuokrarästit selvitetään. Arkielämän taitoihin sisältyvät tiedot harrastuksista ja vapaa-ajan vietosta.

Kolmas osio sisältää terveyden ja toimintakyvyn kysymyksiä. Osiossa kartoitetaan terveydentilaa perussairauksineen ja lääkityksineen sekä päihteiden käyttöä ja sen historiaa. Myös muutoksista ja ajatuksista koskien päihteidenkäyttöä kysytään. Neljännessä osiossa paneudutaan perhetilanteeseen ja ihmissuhteisiin. Vangilta kysytään keitä hänen perheeseensä kuuluu, onko mahdollista seurustelusuhdetta, minkä ikäisiä mahdolliset lapset ovat, millainen suhde hänellä on lapsiin ja onko hänellä elatusvelvollisuutta. ”Oleelliset kysymykset lapsen tuen tarpeen selvittämiseksi” on korostettu huutomerkkein. Tarkoituksena on tässä kohdassa selvittää, onko perheelle olemassa tai jo järjestetty tukitoimia. Myös muut ihmissuhteet, yhteydenpito ja kavereipiiri kartoitetaan.

Viides osio käsittelee koulutusta ja työkokemusta. Osiossa selvitetään, onko peruskoulu suoritettu ja mitä peruskoulun jälkeisiä opintoja hänellä on ja ovatko ne kesken. Selvityksen kohteina ovat opiskelu erityisopetuksessa tai pienryhmässä, millaisena hän kokee ryhmässä työskentelyn, onko tutkittu oppimisvaikeuksia ja mitä toiveita hänellä opiskelun suhteen on tulevaisuudessa. Mikäli vangilla on työkokemusta, selvitetään viimeisin työsuhde ja työnteon tulevaisuudensuunnitelmat. Kuudennessa osiossa pyritään kartoittamaan vangin taloudellista tilannetta. Haastattelussa pyritään saamaan tietoa toimeentuloista ennen vankilaan tuloa: onko lähteenä ollut palkkatulot, toimeentulotuki, työttömyyspäiväraha tai työmarkkinatuki, eläke, pimeät tulot, opintotuki vai kenties jokin muu. Vapautumisen jälkeisestä toimeentulon järjestämisestä keskustellaan ja selvitetään mahdollista velkatilannetta sekä sitä, onko tarpeen tehdä ilmoitus maksukyvyttömyydestä ulosottovirastoon. Lisäksi maksamattomat laskut, vuokrarästit ja sakot kartoitetaan. Viimeinen, seitsemäs, osio käsittelee tulevaisuutta. Vangilta kysytään mitä hän pitää tärkeänä elämässään, millaisena hän näkee tulevaisuuden ja miten hän haluaisi vaikuttaa elämäänsä. BAROfi-arviointimenetelmää on käytetty Nuorten projektin aikana alle 21-vuotiaille helsinkiläisille.

3.4 Seuraamuksien aikainen moniammatillinen yhteistyö

Yksi verkostoitumisen rakennemuodoista on moniammatillinen yhteistyö. Käsitteellä ei ole yhtä tarkkaa sisältöä, mutta moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan pääsääntöisesti eri ammatikuntien rajat ylittävää yhteistoimintaa, jossa pyritään tietojen, taitojen ja kokemusten jakamisella saavuttamaan jokin yhteinen päämäärä. (Nummenmaa 2004, 114; Verkostotyökalupakki, 3.) Tällöin muodostuu jaettua asiantuntijuutta, joka ylittää yleensä yksittäisten toimijoiden

osaamisalat ja mahdollisuudet (Seikkula & Arnkil 2005, 9-10). Jo lastensuojelulaissa määritellään moniammatillisen asiantuntemuksen turvaamista. Lain mukaan kunnan on huolehdittava, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta. Kunnan tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä, jonka tehtävänä on avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi lausuntoja. (Lastensuojelulaki 2007, 3:14§.) Sosiaalihuoltolaki, vankeuslaki ja yhdyskuntaseuraamuslaki muuttuivat kaikki lähes yhtä aikaa ja velvoittavat yhteistyöhön. Uuden lainsäädännön tuomien haasteiden vuoksi Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, Rikosseuraamuslaitos ja Kriminaalihuollon tukisäätiö ovat pohtineet yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen aloitteesta. Ehdotukset ovat koskeneet esimerkiksi parityöntekoa, verkostotyötä sekä yhteydenottoa ja tiedonvaihtoa eri viranomaisten välillä. (Socca 2016.)

Parhaimmillaan moniammatillisen yhteistyön tekijät tietävät, keihin olla yhteydessä, kun täydentävää asiantuntemusta tarvitaan. Tällöin myös kansalaiset saavat asiantuntevaa apua ja palvelua. Verkostoja hyödyntämällä muodostuu jaettua asiantuntijuutta, joka ylittää yksittäisten toimijoiden osaamisalan ja mahdollisuudet. (Seikkula & Arnkil 2005, 9-10.) Verkostojen ja moniammatillisen toiminnan onnistumisen ehtona on luottamus. Hyvä luottamus mahdollistaa tehokasta viestintää, oppimista ja rakentavaa ristiriitojen ratkaisua, lisää sitoutumista, edistää tuloksellisuutta ja tehokkuutta sekä mahdollistaa uudenlaiset ratkaisut. Moniammatillisessa tiimissä asiantuntijan tulee osata omalta alueeltaan riittävästi kyetäkseen jakamaan tietoa toisille asiantuntijoille. (Koskela 2013.)

Moniammatillisen toiminnan onnistuminen mahdollistaa tehokasta viestintää, oppimista ja rakentavaa ristiriitojen ratkaisua, lisää sitoutumista, edistää tuloksellisuutta ja tehokkuutta sekä mahdollistaa uudenlaiset ratkaisut. (Koskela 2013.) Mönkkönen & Roos (2010) luonnehtivat yhteistyösuhdetta tilanteena, jossa molemmat osapuolet sitoutuvat samoihin päämääriin, näkevät yhteisiä tavoitteita ja etenevät niitä kohti. Yhteisen päämäärän saavuttamiseksi osapuolet tarvitsevat työnjakoa ja yhteistä ymmärrystä työn etenemisestä. (Mönkkönen & Roos 2010, 193.) Toisaalta esimerkiksi Isoherrasen (2012) tutkimuksessa työntekijöiden roolit moniammatillisessa yhteisössä hämärtyivät, joka puolestaan voi kuormittaa yksittäistä työntekijää liikaa. Tutkimus tehtiin sairaalaympäristössä ja siihen osallistui terveydenhuollon eri ammattilaisia, kuten fysioterapeutteja ja sairaanhoitajia. (Isoherranen 2012, 112.)

Mikäli BAROfi-haastattelussa on herännyt huolta nuoresta, voidaan nuoren tilanteesta keskustella moniammatillisessa tiimipalaverissa. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa palaveri

järjestetään toistaiseksi kerran kahdessa viikossa. Palaverissa pohditaan millaista apua nuori tarvitsee ja ohjataan hänet oikeanlaisen avun ja tuen piiriin. Palaverissa käsitellään sekä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston että Vantaan vankilan asiakastapauksia. Jokaisessa palaverissa käsitellään kaksi asiakastapausta nimettöminä. Yhteensä kymmenen tapausta on viety moniammatilliseen tiimiin. Palaveriinkin kutsutaan aina tapauskohtaisesti niiden alojen ammattilaisia, joiden ajatellaan voida olevan hyödyksi nuoren tilanteessa. Vakituksina jäseninä tähän kuuluvat rikosseuraamuslaitoksen, oikeuspsykiatrian (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS), päihdepsykiatrian (HUS) sosiaalityön (Helsingin kaupunki) ja päihdetyön (Nuorisosaama) edustajat. Lisäksi tiimiin kutsutaan tarvittaessa muita asiantuntijoita kuten kulttuuriasiantuntijoita esimerkiksi romani- tai maahanmuuttajataustaisia nuoria varten. (Tuuttila 2017a; Tuuttila 2017b.)

Moniammatillisen toimintakulttuurin kehittämisen edellytyksenä ennen kaikkea on uudenlainen asennoituminen yhdessä työskentelyyn. Vaikka yhteistyöllä on moniammatillisessa työskentelyssä keskeinen rooli, moniammatillinen osaaminen ei synny itseksensä kokoamalla työntekijät yhteen. Moniammatillisessa yhteistyössä tiimin jäsenten on mahdollista oppia toisiltaan. Oppiakseen tiimin jäsenten on ylitettävä asenteellisia rajoja ja osakseen heidän on myös oltava valmiita luopumaan oman osaamisensa ja ammattitaitonsa rajojen vartioinnista. Tämä vaatimus saattaa olla yksi suurimmista esteistä moniammatillista yhteistyön kehittämisvaiheessa. Lisäksi yhteisen kielen puuttuminen nähdään yhtenä suurimpana esteenä todellisen moniammatillisen yhteistyön kehittymiselle. Asiantuntijat saattavat puhua ja toimia vain oman alansa näkökulmasta osaamatta ottaa kantaa toisen osaamisalueelle kuuluviin asioihin. Yhteisen kielen puuttuminen saattaa toisaalta olla osoitus yhteisten ajatusmallien puuttumisesta tai osoitus siitä, että eri toimijat eivät tunne toisten alojen työkäytäntöjä tai lainsäädäntöä. Jokaisella asiantuntijalla on oman koulutuksensa ja edustamansa alan antama kieli, ajattelutapa ja arvo maailma, jotka kaikkien tulee lähtökohtaisesti hyväksyä. (Koskela 2013.)

4 Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys

Luku neljä sisältää opinnäytetyön teoreettisen viitekehysten, joka koostuu BAROfi-arviointimenetelmän esittelystä, desistanssista eli rikollisuudesta irrottautumisesta ja sen tukemisesta rikosseuraamustyössä sekä palveluohjauksesta ja verkostotyöstä.

BAROfi-arviointimenetelmä on opinnäytetyömme ydin. Jo tutkimuskysymystemme takia on tarpeen avata siihen liittyviä käsitteitä, itse menetelmää sekä sen teoriaa. Desistanssi eli rikollisuudesta irrottautuminen itsessään ei ollut tutkimuksemme keskiössä, mutta se on läsnä kaikessa rikosseuraamusalalla tehtävässä työssä, kuntoutuksessa ja toiminnassa.

4.1 BAROfi-arviointimenetelmä

BARO-arviointimenetelmä on kehitetty ja rekisteröity Hollannissa 1990-luvulla. Hollannissa se otettiin käyttöön vuonna 1999 ja esimerkiksi Sveitsissä vuonna 2001. Helsingin sosiaalipäivystyksen nuorisoyksikössä menetelmä on ollut käytössä vuodesta 2002 lähtien. BAROfi-arviointimenetelmän käyttöoikeus myönnettiin Suomeen kesäkuussa 2008. (Heikkilä 2008, 1.) Lyhennys ”BARO” koostuu sanoista ”Basis Raads Onderzoek/Basic Council Examination”. Loppuosa ”fi” tulee sanasta ”Finland” tarkoittaen suomalaista versiota. Menetelmä on kehitetty nuorten alkuarviointiin. Menetelmän käyttö perustuu haastatteluihin ja haastattelun tulosten kirjaamiseen. Tavoitteena on arvioida ja kartoittaa nuoren elämäntilanne, ohjata nuori oikeaan ammattiapuun sekä kehittää verkostoyhteistyötä ja palveluohjausta. Tarkoituksena on yhdenmukaistaa arviointityön käytäntöjä, lisätä suunnitelmallisuutta ja työn läpinäkyvyyttä sekä luoda raamit irralliselle työlle. BAROfi-arviointimenetelmän toivotaan olevan hyödyllinen sen monipuolisuutensa takia. BAROfi-arviointimenetelmästä on olemassa kaksi versiota, lyhyt mini-BARO ja pitkä perus-BARO. Lyhyessä versiossa on vähemmän kysymyksiä kuin pitkässä. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja Vantaan vankilassa BAROfi-arviointimenetelmästä käytetään pääsääntöisesti lyhyttä versiota (Tuuttila 2017a).

Helsingin kaupungin Nuorisoryhmässä käytettiin BAROfi-arviointimenetelmää vuodesta 2002 vuoden 2013 loppuun asti, jolloin resursseja vähennettiin 80 %:lla. Tämän jälkeen menetelmää on käytetty satunnaisesti. (Heikkilä 2017.) BAROfi-arviointimenetelmää käytetään lastensuojelun tarpeen arvioimisessa sellaisen lapsen kohdalla, josta on esitetty huolta. Kohteena saattavat olla kaikki perheen lapsista tai vain yksi heistä. BAROfi-arviointi aloittaa lastensuojelun asiakkuuden. Mikäli nuoren tilanteesta ei syntynyt haastattelussa huolta, saadaan haastattelusta perusteet lastensuojelun asiakkuuden päättämiseksi. Mikäli huolta nousee paljon, asiakkuuden jatkaminen on perusteltua. Arviointimenetelmän tarkoitus on tuottaa mahdollisimman vähän tulkinnanvaraista tietoa. (Heikkilä 2008, 1, 3, 6.)

Syksyllä 2016 BAROfi-arviointimenetelmän pilotoiminen aloitettiin rikosseuraamusalalla nuorten rikoksenteekijöiden alkuarviointiin Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja Vantaan vankilassa. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa kohderyhmänä ovat olleet alle 25-vuotiaat helsinkiläiset seuraamusselvitysasiakkaat, eli asiakkaat, joista laaditaan syyttäjän pyynnöstä lausunto oikeudenkäyntiä varten. Seuraamusselvitys tehdään BARO-aineiston pohjalta. BARO-aineisto liitetään asiakirjana valmiiseen lausuntoon, jolloin BAROfi-materiaali siirtyy asiakkaan mukana ja sitä voidaan hyödyntää ja siihen voidaan palata toimeenpanon alussa. Suurin osa asiakkaista, joille BAROfi-arviointimenetelmää on käytetty, on ollut nuorisoseuraamusselvitys-asiakkaita, eli asiakkaita, joiden kohdalla pohditaan ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnan tarvetta. Muutamia BAROfi-haastatteluja on tehty myös toimeenpanon alussa, eli sil-

loin, kun asiakkaalle on jo tuomittu yhdyskuntaseuraamus, rangaistusajan suunnitelman ja toimeenpanon suunnittelemisen vuoksi. Vantaan vankilassa kohderyhmä on ollut alle 21-vuotiaat nuoret. Syyskuussa 2016 järjestetyn BAROfi-koulutuksen jälkeen BAROfi-haastatteluja on tehty 42 kappaletta, joista 17 Vantaan vankilassa ja 23 Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Yksi haastatteluista on tehty Helsingin vankilassa, koska tulevalle nuoriso-osastolle sijoitettavat vangit on tarkoitus haastatella BAROfi-menetelmällä. Yksi haastatteluista on tehty lastensuojelulaitoksessa Lahdessa, koska asiakas ei päässyt tulemaan yhdyskuntaseuraamustoimistolle. (Tuuttila 2017b.)

Nuorten projekti NuPro:n myötä alaikäisille, 15-18-vuotiaille, BAROfi-haastattelu tehdään yhteistyössä Helsingin kaupungin Nuorisoryhmän kanssa (Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden ryhmähaastattelu 2017). Haastatteluista 10 on ollut alaikäisiä, joista 9 on haastateltu yhteistyössä Helsingin kaupungin Nuorisoryhmän kanssa. (Tuuttila 2017b). Mikäli asiakas ei ole 15-18-vuotias nuori tai alle 25-vuotias, jolle tehdään yhdyskuntapalvelun seuraamusselvitys, nuorten tiimin esimies päättää tehdäänkö hänelle BAROfi-haastattelu vai seuraamusselvitys. (Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden ryhmähaastattelu 2017.) Syyttäjälle lähetetään seuraamusselvitys, jossa on maininta, että nuoren arviointi ja haastattelu on tehty BAROfi-arviointimenetelmällä. BAROfi-yhteenvedoa ei lähetetä syyttäjälle. (Tuuttila 2017b.)

4.1.1 Arviointimenetelmästä tehdyt tutkimukset ja kirjallisuus

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto on julkaissut vuonna 2008 Leo Heikkilän tekemän BARO-käsikirjan. Käsikirja on tehty sosiaalialan työntekijöille, jotka arvioivat lastensuojelutarvetta tai tekevät sosiaaliselvityksiä nuorten elämäntilanteesta. Nuorten projektin aikana on tarkoitus tehdä BAROfi-käsikirja, joka sopii erityisesti rikosseuraamustyöhön.

Heikkilän kirjoittama käsikirja sisältää BAROfi-menetelmän yleisen esittelyn ja kohta kohdalta ohjeita menetelmän käyttöön: BAROfi-haastattelujen kulusta kokonaistilanteen arvioimiseen sekä palautteen antamisesta asiakkaalle. Lopusta löytyy BAROfi-arviointimenetelmästä usein kysyttyjä kysymyksiä. Käsikirjassa nostetaan esille myös asiakasarvioinnin haasteita. Nuoret eivät tavallisesti itse etsiydy ulkopuolisen avun piiriin, vaikka heillä voi olla hyvinkin paljon ongelmia. Lisäksi nuoret ovat keskenään hyvin erilaisia ja kehityksessään eri vaiheissa. Näiden syiden nojalla elämäntilanteen selvitys ja arviointi tulisi tehdä paitsi lain velvoittamana myös inhimillisistä syistä, ja sen tulisi olla yhdenmukaista kaikille. Myös välittömiin palvelutarpeisiin tulisi voida vastata tarpeenmukaisella tavalla. Arvioinnin käsite on moniulotteinen ja merkitsee eri toimijoille eri asioita. Koska suomalaisessa sosiaalityön käytännössä ei ole ollut yhteistä kriteeristöä, käytäntöä eikä sopimusta siitä, miten tai milloin arviointi tehdään ja kuka sen

tekee, arviointityön tilanne on ollut ongelmallinen. Asiakasarviointia on tehty eri tavoin ja kriteerein eri puolilla maata. Lisäksi dokumentoinnin puutteellisuus antaa lastensuojelun työskentelystä epämääräisen kuvan ja tekee siitä vaikeasti ymmärrettävän. Nuoren tilanteesta voi olla vaikea löytää objektiivista totuutta. Sitä etsittäessä olisi kuitenkin voitava avoimesti kertoa, miten tieto on saatu ja mihin arviot perustuvat. Tämän vuoksi nuoren elämäntilanteen arvioinnissa tarvitaan yhteinen viitekehys ja lähestymistapa, joilla perheeltä saatavia tietoja kerätään ja analysoidaan, ja joiden pohjalta mahdolliset jatkotoimenpiteet tai asiakassuunnitelmat laaditaan. (Heikkilä 2008, 1-2.)

Heikkilä kuvaa BARO-käsikirjassa BAROfi-arviointimenetelmän eduiksi sen perustumisen tieteelliseen tietoon, objektiivisuuden vahvistamisen ja systemaattisuutta tavoittelevan tiedonkeruun. Työntekijä voi myös hyödyntää reflektiivistä ammattiosaamistaan tiedon arvioinnissa. Vaikka BAROfi-arviointimenetelmää on käytetty toistaiseksi pareittain Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja Vantaan vankilassa, voi sitä Heikkilän mukaan silti käyttää myös yksin strukturoidun haastattelumenetelmän vuoksi. (Heikkilä 2008, 1.)

Suomessa BAROfi-arviointimenetelmästä on tehty tutkimuksia varsin vähän. Helena Kuvaja (2009) on sosiaalialan opinnäytetyössään ”Lastensuojelutarpeen selvitys osana lastensuojelutyötä: odotuksia ja kokemuksia BARO-menetelmän käytöstä” pyrkinyt tuomaan esiin mielipiteitä siitä, millainen BARO-menetelmä on sosiaalityön käytännön arjessa, eli kuinka sen eri työvaiheet on koettu ja mitä kehitettävää siinä olisi. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena, johon osallistui 21 sosiaalialan ammattilaista lomakehaastatteluin sekä neljä sosiaalityön työntekijää teemahaastatteluin. Tulokset osoittavat, että kokemukset BARO:sta olivat pääosin positiivisia: sekä nuoret että vanhemmat ovat suhtautuneet menetelmään hyvin ja sen kautta oli saatu kokonaisvaltaista tietoa perheen tilanteesta. Lisäksi BARO-menetelmän avulla jatkopalvelut oli helppo kohdentaa oikein. (Kuvaja 2009.)

Kuvajan opinnäytetyöhön haastatellut sosiaalialan työntekijät aikoivat käyttää BARO:a nuoren tilanteen kartoitukseen, lastensuojelutarpeen arviointiin, asiakastyössä, vanhempien tapaamisessa ja lapsen tapaamisessa. Esimerkiksi koulukuraattorit arvelivat tekevänsä BARO-haastatteluja yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. BARO nähtiin yhteistyön välineenä ja eri ammattinimikkeiden ylittävänä menetelmänä. Yleisesti BARO koettiin hyväksi menetelmäksi, jonka käytön oppii sitä paremmin, mitä enemmän sitä käyttää. Haasteltavat kokivat BARO:n kysymykset hyväksi ja niiden kautta kartoitus nuoren elämästä on helppo tehdä. Haastateltavat pitivät siitä, että kysymykset menevät suoraan asiaan ja ovat yksiselitteisiä. Vaikka aiheet ovat vaikeita, asiakkaan on helppo vastata kysymyksiin. Kysymyksenasettelun vuoksi vastaukset ”ei” ja ”kyllä” ovat harvinaisia, jolloin avoimet vastaukset ovat yleisempiä. Kun kysymykset ovat valmiina paperilla, työntekijän ei tarvitse miettiä, mitä nyt kysyn. Monipuoliset kysymykset anta-

vat vastauksia sellaisiinkin kysymyksiin, joita työntekijä ei olisi muuten tullut kysyneeksi. Kysymysten paljouden vuoksi asioita tarkastellaan eri näkökulmista, joten vaikka vastaukset yksittäisiin kysymyksiin olisivatkin lyhyitä, niin työntekijät kokivat BARO-haastatteluilla saavan perheen tilanteesta erittäin hyvän kokonaiskuvan. Yhteenvedon ja palautteenannon jälkeen työntekijät kokivat, että on helppo lähteä työskentelemään perheen kanssa ja esittää tukitoimenpiteitä, sillä yhteenvedossa on esitetty konkreettisesti ja tiiviisti jatkon kannalta olennaiset asiat. (Kuvaja 2009, 58, 63, 67, 76.)

Kuvajan opinnäytetyön tuloksista selviää, että ongelmana BARO:n käytössä koettiin työntekijöiden ajanpuute ja se, että resurssit eivät riitä tekemään BARO-haastattelua jokaiselle nuorelle ja perheelle. Haastateltavien mukaan joillekin saattaisi riittää BARO:a kevyempikin kartoitus, sillä lastensuojelun yhteydenotto voi riittää ongelmien korjaamisen aloittamiseen perheessä. Kuten kaikissa menetelmissä, myös BARO:ssa koettiin monimutkaisuutta ja löydettiin kehitettävää. Kaikki haastateltavat kertoivat kirjaamisen olevan työlästä. Ongelmia oli kysymysten ja vastausten yhdistämisessä sekä siinä, että haastattelun yhteydessä kirjaaminen tulisi tehdä nopeasti muutamalla sanalla. Haastattelu tulisi purkaa mahdollisimman pian, jotta yksityiskohdat olisi helppo muistaa. Lisäksi vain yhdellä oli käytössään tietokantasovellus eBAROfi, joka auttaisi yhteenvedon tekemisessä. eBAROfi oli ollut käytössä hänellä vasta muutaman kuukauden, joten rutiinia eBAROfi:n kanssa haastatteluun ei ollut vielä tullut. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että BARO-prosessissa pitäisi aina olla mukana lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Osa oli sitä mieltä, että haastattelut voi tehdä yksinkin, mutta siihen olisi mukava saada työpari, sillä kaksi haastattelijaa kuulee aina enemmän kuin yksi. Lisäksi työparin kanssa työskentely helpottaisi kirjaamista. Toisaalta asiakkaalle voi olla mukavampi, jos haastattelussa on vain yksi työntekijä. (Kuvaja 2009, 72-73.)

Kuvajan haastateltavat kertoivat, että perustyö ei ole BARO:n käyttöönoton jälkeen muuttunut, mutta BARO:sta he ovat saaneet uuden työmenetelmän nimenomaan nuorten kanssa käytettäväksi. He kertoivat nuorille olevan vain vähän menetelmiä. BARO:n vahvuudeksi koettiin se, että strukturoitu menetelmä antaa työntekijälle mahdollisuuden kysyä arkoja asioita ilman ennako-odotuksia ja -luuloja. BARO:n avulla pysytään aiheessa, eikä lähdetä harhapoluille. (Kuvaja 2009, 75.)

Toinen BAROfi-arviointimenetelmään liittyvä tutkimus on Timosen (2010) Pro gradu ”Nopea reagointi ja strukturoitu työote lastensuojelutarpeen selvityksessä”, jonka tutkimusaineisto koostuu yhteensä 54:stä Exit-tiimiin ohjautuneesta nuoresta ja heidän perheistään kootusta tilastotiedosta sekä perheen kanssa BARO-haastatteluiden avulla toteutetusta työskentelystä. Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia, miten lastensuojelutarpeen selvityksen tekeminen strukturoidulla menetelmällä ja nopea puuttuminen mahdollisesti vaikuttaa lastensuojeluasiakkuuksiin. Tulokset osoittavat, että sekä nuoret että heidän vanhempansa ovat olleet tyytyväisiä,

että ongelmiin on tartuttu hyvissä ajoin. BARO-haastatteluissa asiakkaiden ja heidän vanhempiensa kanssa esiin otettiin seikkoja, jotka ovat paitsi yksityisiä, mutta voivat olla myös hankalia ja kivuliaita. Lastensuojelutarpeen selvitystä tehdessä joudutaan selvittämään myös sellaisia seikkoja, jotka perinteisesti ajatellaan kuuluvaksi vain asianomaiselle. Kerätyssä asiakaspalautteessa useat asiakkaat ja heidän vanhempansa toivat esille, että heidän mielestään heiltä kysyttiin oikeita asioita ja he kokivat tulleet kuulluksi. Timosen mukaan voidaan siis ajatella, että asiakkaat eivät ole kokeneet keskustelujen aiheuttaneen epämukavuutta tai vahinkoa heille. (Timonen 2010, 45, 97, 103.)

Hännisen & Toivasen (2013) kehittämishankkeen asiakaspalautekyselyn ”BARO-haastattelu työvälineenä lastensuojelutarpeen selvityksessä” tavoitteena puolestaan oli selvittää asiakkaiden kokemuksia BARO-haastattelulla tehdystä lastensuojelutarpeen selvityksestä. Palautekyselyllä selvitettiin, miten asiakkaat ovat kokeneet haastattelutilanteen, käytetyn menetelmän ja haastattelusta saamansa palautteen sekä asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta lastensuojelutarpeen selvitysprosessissa ja avun saamisesta. Aineisto on kerätty analysoimalla Nuorisoryhmässä maaliskesäkuussa 2013 sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien keräämiä asiakaspalautekyselyjä. Palaute kerättiin niiltä lapsilta/nuorilta ja huoltajilta, jotka haastateltiin Nuorisoryhmässä BARO-menetelmällä aineistonkeruuaikana. Vastauslomakkeita kertyi yhteensä 64 kappaletta. (Hänninen & Toivanen 2013.)

Työn tuloksista ilmeni, että asiakkaat ovat kokeneet BARO-haastattelun kysymykset sopiviksi, selkeiksi ja ymmärrettäviksi. Lisäksi haastattelu koettiin sopivan pituisena. Kysymysten määrää ei kritisoitu lainkaan. Erityisen ilahduttavaa Hännisen & Toivasen mukaan oli se, että palautetta antaneet lapset/nuoret kokivat haastattelusta olleen hyötyä heidän asiansa selvittämisessä. Palautteissa haastattelutilannetta kuvattiin pääasiassa positiivisin ilmauksin. Vanhemmista yli 90 % koki, että tapaamisia oli riittävästi, ja valtaosa kyselyyn vastanneista ilmoitti olleensa työntekijän kanssa samaa mieltä mahdollisesta jatkotyöskentelyn tarpeesta. Kaikki haastatellut nuoret kokivat tulleet haastattelussa pääasiassa oikein kuulluksi. Lisäksi kaikki kyselyyn vastanneet kokivat, että heidän haastattelusta saamansa palaute oli ollut riittävä. (Hänninen & Toivanen 2013, 13, 18, 20-21.)

BARO-arviointimenetelmästä ulkomailla tehtyjä englannin kielelle käännettyjä tutkimuksia ei juuri ole. Tohtori Daniel Gutschnerin tutkimus ”The Baro.ch screening of mental health needs among juvenile delinquents” selvittää BARO-arviointimenetelmän käyttöönoton alkuvaiheita. Puolistrukturoidun Sveitsissä tehdyn validoinnin mukaan, jonka otanta oli 125 rikoksiin syyllistyneestä nuorta (87 % poikia, 13 % tyttöjä), arviointimenetelmä vastasi sille asetettuihin vaatimuksiin ja se sopi aiottuun käyttötarkoitukseen. Kahden vuoden seurantajakson perusteella rikoksen uusijoita oli 67 % ja uusiin rikoksiin syyllistymättömiä 33 % seuratuista 125 nuoresta. Tutkimuksen johtopäätösten mukaan BARO-arviointimenetelmä näytti hyvin mitkä interventiot

ovat tarpeellisia nuorille. BARO:n avulla pystyttiin havainnoimaan psykologisia poikkeamia ja siten suunnittelemaan paremmin rangaistusaikaa. Tutkijan mukaan lisätutkimuksissa tulisi keskittyä muun muassa menetelmän hyödyllisyyteen muun väestön kanssa käytettäväksi. (Gutschner; Gutschner 2005.)

Theo Doreleijersin ja Maarten Spaanderin vuosina 1997-1999 tekemän pilottitutkimuksen ”The Development and Implementation of the BARO: A New Device to Detect Psychopathology in Minors with First Police Contacts” tarkoituksena oli saada tietoa BARO-menetelmän hyödyllisyydestä ja hallittavuudesta käytännössä. Yli 300 nuorta ja heidän vanhempansa osallistuivat tutkimukseen. Kaiken kaikkiaan BARO-menetelmää käyttäen tutkittiin ja haastateltiin 295 rikoksiin syyllistynyttä nuorta, joiden keski-ikä oli 16 vuotta. Tutkimuksen aikana suurin osa nuorista asui kotona vanhempiensa kanssa ja kävi koulua. Vain pieni osa nuorista oli sijoitettu lastensuojeluviranomaisten valvontaan oikeuden pidätyksen seurauksena. (Doreleijers & Spaander 2002, 3.)

Doreleijersin ja Spaanderin tutkimuksen mukaan haastattelussa ilmeni ongelmia niiden nuorten kanssa, joilla oli puutteita sosiaalisissa taidoissa ja jotka siten eivät pystyneet vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Haastattelijat olivat myös huomanneet BARO-arviointimenetelmän lyhyen version olevan parempi tilanteissa, joissa kyseessä on ollut vähäinen rikos, aika on rajallinen tai haastattelijaa ei täysin hallitse menetelmää. (Doreleijers & Spaander 2002, 4.)

Tutkimuksen tuloksena selvisi, että arviot BARO:sta ovat olleet positiivisia. Tutkimuksen alussa testaajista 9 % vastusti BARO:a, mutta tutkimuksen päätyttyä tämä määrä oli 1,5 %. Pilottitutkimuksessa havaittiin, että menetelmään kuuluva raportin kirjoittaminen vei paljon aikaa. Tutkimuksessa BARO ja raportin kirjoitus kestivät keskimäärin yhteensä noin 7,2 tuntia, kun aikaan sisällytettiin kaikki BARO-menetelmän toiminnot. Tutkimuksessa BARO todettiin hyödylliseksi välineeksi kouluttaa viranomaisia ja valita ne nuoret, jotka saattavat tarvita laajoja diagnostisia arviointeja. Vaikka BARO on jonkin verran enemmän aikaa vievä kuin aiemmat menetelmät, se tuottaa paljon enemmän ja korkeampilaatuista tietoa suhteellisen nopeasti. BARO huomioi rikosten ja epäiltyjen monimuotoisuuden, mutta menetelmän käyttö vaatii intensiivistä harjoittelua. Tutkimuksessa ilmeni, että seksuaalirikollisille sekä niille nuorille ja heidän vanhemmilleen, joilla on ei-hollantilainen tausta ja vaativat siksi erityistä huomiota, on kehitettävä BARO-haastatteluun erillinen osio. (Doreleijers & Spaander 2002, 4, 6-7.)

4.1.2 Arviointimenetelmän haastattelun osa-alueet

Saimme tarkasteltavaksi rikosseuraamusalalla käytettävän BAROfi-arviointilomakkeen, josta seuraavaksi esittelemme haastattelun osa-alueet ja niiden kysymykset. Samaa lomaketta käytettiin myös Helsingin kaupungilla lastensuojelutarpeen arvioinnissa. Ennen haastattelua BAROfi-lomakkeeseen kerätään henkilön perustiedot. BAROfi-haastatteluprosessi alkaa yhteydenotolla ja/tai kutsumalla nuori sekä hänen vanhempansa haastatteluun. Haastattelun alussa käydään läpi lähtökohdat ja/tai tämänhetkinen tilanne sekä perustellaan syyt haastatteluun, kerrotaan haastattelijan toimivalta ja haastateltavan oikeudet. BAROfi-arviointimenetelmän kysymyskokonaisuudet on jaettu yhdeksään eri elämäntilanteeseen. Niitä ovat rikos, toimintakyky koulussa, toimintakyky vapaa-ajalla, kasvuolot, kehityshistoria, toimintakyky perheessä, käyttäytyminen, päihteidenkäyttö ja uhkapelaaminen sekä tunteet. Edellä mainittujen eri osa-alueiden avulla pyritään saamaan tietoa yleisesti nuoren tilanteesta: sekä riskeistä että suojaavista tekijöistä.

Ennen haastattelun alkua lomakkeeseen voidaan kerätä tietoja rikoksesta ja toimintakyvystä koulussa. Rikos -kohta pitää sisällään epäillyn rikoskäyttäytymisen laadun ja vakavuuden, ajan ja paikan, vahingon ja ruumiillisen vahingon, yksin tai ryhmässä tehdyn rikoksen, rikokseen liittyvän harkinnan sekä tiedot aikaisemmista poliisikuulusteluista. Tiedot saadaan poliisin rikosilmoituksesta. Toimintakyky koulussa sisältää neljä pienempää osiota. Tiedot tähän osioon on voitu saada luokanvalvojalta, opettajalta tai rehtorilta. Ensimmäinen osio on koulu/luokka, jossa selvitetään millä luokalla asiakas on, miten hän menestyy ja onko hänellä oppimisvaikeuksia. Toinen osio käsittelee koulussa käyttäytymistä, eli miten asiakas esimerkiksi käyttäytyy luokassa ja millaiset hänen välinsä ovat ikätovereihin ja opettajiin, käyttääkö hän alkoholia tai huumeita tai myykö hän niitä eteenpäin. Kolmannessa osiossa on tietoa siitä, millaista yhteydenpito koulun ja vanhempien välillä on. Viimeinen osio pitää sisällään tiedot mahdollisista psykologisista tutkimuksista ja testeistä sekä tulevaisuuden odotuksista koulunkäynnin suhteen.

Haastattelu aloitetaan käymällä läpi nuoren tämän hetkistä tilannetta rikos -osiolla. Kun BAROfi:a käytettiin Helsingin kaupungilla lastensuojelutarpeen arvioinnissa, ensiksi nuorelta kysyttiin, tietääkö hän miksi hänestä on tehty lastensuojeluilmoitus tai miksi hänen asiansa on noussut esille oppilashuoltoryhmässä. Yhdyskuntaseuraamustoimistossa kysytään tietääkö nuori, miksi hänestä on tullut seuraamusselvityspyyntö. Samalla voidaan tiedustella, tietääkö hän mitä haastattelun jälkeen tapahtuu ja ketkä käsittelevät hänen tilannettaan. Myös vanhempien tietoisuutta asiasta selvitetään. Mikäli BAROfi-haastattelun syy ei ole rikos, hypätään suoraan kohtaan ”toimintakyky koulussa”. Mikäli syynä on rikos, selvitetään nuorelta milloin hänet otettiin kiinni, miten rikos tapahtui ja tietääkö hän tarkalleen mitä tapahtui. Jos nuori on pidätetty, häneltä voidaan kysyä tämän hetkistä vointia ja pärjäämistä, onko hän ollut yhteydessä vanhempiinsa tai huoltajiinsa ja onko joitain käytännön asioita, jotka täytyisi heti

hoitaa. Nuorelta kysytään rikoksen tapahtumien kulusta ja mistä häntä epäillään. Haastattelussa selvitetään päihteiden vaikutusta rikoksen tekoon ja hänen osuuttaan tapahtuneeseen sekä sitä, onko nuori pahoillaan tapahtuneesta, haluaisiko hyvittää tai onko ajatellut korvauksia aiheuttamansa vahingon. Suhtautumista tapahtuneeseen voidaan selvittää seuraavin kysymyksin: ”Mitä tunsit, kun se tapahtui?” ja ”Miltä sinusta tuntuu nyt?” Mikäli nuori kiistää syyllisyytensä, kysytään miltä tapahtunut tuntuu ja kuullaan nuoren näkemys tapahtumien kulusta.

Toinen osio on toimintakyky koulussa. Osiossa on eri kysymykset työssäkäyvälle ja koulua käyvälle nuorelle. Koulua käyvältä nuorelta kysytään kysymyksiä liittyen koulunkäyntiin ja työssäkäyvältä liittyen työssäkäyntiin. Mikäli nuori käy koulua, kysytään, mikä koulu on kyseessä ja missä luokassa tai ryhmässä hän on, onko hän joskus vaihtanut koulua tai jäänyt luokalle ja millaisen ala-asteen hän on käynyt. Lisäksi haastattelija kysyy nuoren koulumenestyksestä, vaikeuksista kotitehtävien kanssa, koulussa käyttäytymisestä ja koulukiusaamisesta. Mahdolliset tehdyt testit ja niiden tulokset pyritään saamaan tietoon. Osion loppuun merkitään onko ongelmia ollut koulussa valitsemalla joko ”ei ollenkaan”, ”joitain” tai ”paljon”. Jos nuori käy töissä, kysytään, montako tuntia viikossa töitä on, onko pomo tyytyväinen suoritukseen ja pitääkö nuori työstään.

Seuraava osion tarkoituksena on selvittää nuoren toimintakykyä vapaa-ajalla. Ensin kysytään mitä nuori tekee vapaa-aikanaan, kuinka paljon hän käyttää aikaa harrastuksiin, television katsomiseen, internetiin, huvitteluun ja joutenoloon. Mikäli nuori käyttää paljon aikaa internetiin, kysytään onko tästä hänelle haittaa, ovatko vanhemmat tai kaverit valittaneet tästä ja onko siitä seurannut esimerkiksi päänsärkyä. Nuorelta kysytään urheiluharrastuksista, ystävistä ja seurustelusta. Tarkoituksena on kartoittaa, montako ystävää hänellä on, mitä hän tekee ystäviensä kanssa, kuinka usein ja missä he tapaavat, käyvätkö ystävät koulua ja mitä muuta he tekevät päivisin ja kuinka monet ystävät ovat olleet joskus tekemisissä poliisin, oikeuden tai lastensuojeluviranomaisten kanssa. Seurustelusuhteesta kysytään seuraavia asioita: seurusteleeko tai onko aiemmin seurustellut, kuinka monen kanssa, kuinka kauan ja kuinka vakavasti.

Neljäs osio, kasvuolot, on laaja ja pitää sisällään useita eri kysymyskokonaisuuksia. Ensimmäinen on kotitilanne: millainen kotitilanne on, kenen kanssa nuori asuu, kuka on päivisin ja iltaisin kotona ja onko hänellä omaa huonetta. Nuorta pyydetään kertomaan naapurustostaan ja asuinympäristöstään sekä näkeekö hän usein ikäviä tapahtumia naapurustossaan. Mikäli vanhemmat ovat eronneet, kysytään, ovatko vanhemmat edelleen keskenään tekemisissä nuoren asioissa ja kuinka paljon nuori on tekemisissä toisaalla asuvan vanhempansa kanssa. Mikäli nuorella on ei-suomalainen tausta, kysytään kuinka kauan nuoren perhe on asunut Suomessa, ovatko vanhemmat tulleet yhtä aikaa Suomeen, kuinka perhe on viihtynyt Suomessa ja miten vanhemmat kasvattavat lapsiaan. Nuorelta kysytään, mikä merkitys vanhempien uskonnolla on hänelle ja onko

hän itse aktiivisesti uskonnollinen, onko vanhemmilla tai sisaruksilla omakohtaisia kokemuksia syrjinnästä ja haluaisivatko vanhemmat muuttaa takaisin kotimaahansa.

Kasvuolojen toinen kysymyskokonaisuus kartoittaa nuoren elämäntapahtumia, kuten, mikä on pahinta mitä nuorelle on elämässä tapahtunut, onko hänellä muita pahoja kokemuksia elämässään ja mitä he ovat kokeneet perheenä. Vanhempien ja sisarusten terveydestä kysytään ovatko he joskus sairaalahoitossa tai ovatko he olleet lääkärin, sosiaalityöntekijän tai muun ammattiauttajan luona sekä syitä siihen. Vanhempien päihteidenkäyttöä ja sen haitallisuutta nuorelle tai hänen läheisilleen kartoitetaan sekä paneudutaan perheen rikostaustaan: ovatko vanhemmat, sisarukset tai lähisukulaiset olleet tekemisissä poliisin kanssa tai vankilassa. Kysymysten lopussa on erillinen ”väkivaltaa perheen ulkopuolella” -kohta, johon valitaan seuraavista vaihtoehtoista sopivin: ”ei ollenkaan”, ”vähäisessä määrin”, ”kohtalaisesti” tai ”vakavaa”. Valinnan lisäksi selvitetään, onko nuorta lyöty kodin ulkopuolella, ja jos, niin milloin ja kuinka, onko nuori saanut ruhjeita tai haavoittunut, onko nuori mennyt lyönnistä sekaisin tai menettänyt tajuntansa ja mikä on ollut vakavin toisten välinen tappelu, jonka nuori on nähnyt tai onko joku hänen perheestään joskus vahingoittunut tappelussa.

Kasvuolojen viimeisenä kartoitetaan kasvatustilanteita perheessä. Miten vanhemmat reagoivat, kun nuori rikkoo sääntöjä ja miten häntä rangaistaan kotona? Nuorelta kysytään ovatko hänen mielestään hänen vanhempansa ankaria ja mikä on ankarin hänen saama rangaistus, tuottaako syntyperä tai kulttuurista ongelmia hänelle tai muille perheenjäsenille. Psykkisen tai ruumiillisen väkivallan tilannetta perheessä yritetään selvittää kysymällä ovatko vanhemmat tai sisarukset väkivaltaisia toisiaan kohtaan, lyödäänkö nuorta kotona, ja jos lyödään, niin millä, lyövätkö vanhemmat sisaruksia, miten kotona suhtaudutaan seksuaalisuuteen ja puhutaanko seksistä ylipäättään. Nuorelta pyritään saamaan tietoa myös mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Kasvuolot -osiota seuraa kehityshistoria -osio. Tässä kysytään nuorelta hänen kehityksestään, mahdollisesta lapsuuden aikaisesta ongelmakäyttäytymisestä sekä karkea- että hienomotoriikasta. Osiossa käsitellään myös terveydentilaa ja nuoren ruokailutottumuksia: onko nuori terve, käykö hän joskus lääkärillä, onko hänellä jonkinlainen lääkitys, onko hän ollut vakavasti sairas tai sairaalahoitossa, onko takana onnettomuuksia, leikkauksia tai raskauksia, syökö hän säännöllisesti lämpimän aterian ja onko mahdollisesta syömättömyydestä ollut haittaa hänelle. Nuoren psykososiaalisten palvelujen käyttö ja sen tarve selvitetään. Lisäksi aiempi laitoshoido, sosiaalityöntekijän, psykologin tai muun ammattiavun käyttäminen pyritään haastattelussa selvittämään. Laitosmenneisyys merkitään joko ”kyllä” tai ”ei” osion loppuun.

Kuudes osio BAROfi-haastattelussa on toimintakyky perheessä. Nuorelta kysytään mikä kotona sujuu hyvin ja mikä huonosti ja onko hän tyytyväinen kotona. Häneltä myös kysytään tuleeko

hän toimeen äitinsä ja isänsä kanssa. Lisäksi kysytään kenen puoleen nuori kääntyy kun hänellä on ongelmia, miten hän ratkaisee riidat kotona, karkaako hän kotoa, onko ollut poissa koko yön ja missä hän on silloin ollut.

Seuraava osio on käyttäytyminen. Ensin nuorelta kysytään myönteisiä аспектеja: mitä hän osaa hyvin, mihin hän on itsessään tyytyväinen ja mihin hänessä ollaan kotona tai koulussa tyytyväisiä. Seuraavaksi kysytään keskittymisestä ja impulsiivisuudesta: pystyykö nuori aina keskittymään siihen mitä on tekemässä, kuinka hän toimii jos hänen päähänsä pälkähtää jotakin ja miten hän toimii jonkun sanoessa jotakin epämiellyttävää. Nuorelta kysytään onko hänen vaikea istua hiljaa paikallaan tai joutuuko hän koskaan hankaluuksiin häiritessään muita, etsiytyykö hän jännittäviin tilanteisiin ja mikäli nuori vastaa myöntävästi, kysytään, onko hän joutunut sen vuoksi usein vaarallisiin tilanteisiin. Osion loppupuolella tiedustellaan myös negatiivisempia asioita, kuten joutuuko nuori joskus ongelmiin ollessaan itsepäinen, häirikkö tai vaikea, millaisia asioita hän tekee (esimerkiksi varastaako, hankkiiko räjähteitä, välittää aineita tai tekee ilkivaltaa) ja kuinka kauan tätä on jatkunut. Lisäksi kysytään menettääkö nuori helposti malttinsa, tappeleeko käsin vai käyttääkö välineitä kuten veistä tai asetta, kantaako nuori veistä tai muuta asetta mukanaan, ja pelkääkö hän koskaan, että häntä itseään puukotetaan tai ammutaan.

Kahdeksas osio on päihteidenkäyttö ja uhkapelit. Mikäli nuori juo alkoholia, kysytään mitä hän juo, kuinka kauan/mistä lähtien hän on juonut, montako kertaa kuukaudessa hän on humalassa ja montako kertaa hänelle on käynyt niin, ettei enää tiennyt mitä teki. Tämän jälkeen kartoitetaan huumeiden käyttöä. Mikäli nuori käyttää huumeita, täytyy haastattelijan selvittää, mitä nuori käyttää, kuinka paljon ja kauan käyttöä on jatkunut. Mikäli alkoholin tai huumeiden käyttö on runsasta, kysytään kuinka usein nuori käyttää yhtä aikaa sekä alkoholia että huumeita ja millaisia seurauksia siitä on. Kiinnostavaa on myös, juoko nuori alkoholia tai käyttääkö huumeita yksin vai yhdessä muiden kanssa, onko hän joskus sekoillut huumeiden/alkoholin vaikutuksen alaisena tai satuttanut jotakuta, onko joskus käynyt niin, ettei hän ole enää tiennyt, mitä on tehnyt, mitä vaikeuksia alkoholin tai huumeiden käytöstä on aiheutunut (esimerkiksi epäluuloisuutta, hallusinaatioita tai tuskia) ja onko hän joskus tarvinnut tai etsinyt apua näihin ongelmiin. Lopussa on erillinen kohta ”alkoholin/huumeiden käytöstä aiheutuneet ongelmat”, jossa on valittavana vastausvaihtoehdot ”ei ollenkaan”, ”vähän”, ”kohtalaisesti” ja ”vakavia”. Samassa osiossa kartoitetaan nuoren uhkapelaamista. Mikäli nuori kertoo pelaavansa uhkapelejä, kysytään kuinka usein hän pelaa rahasta ja mikä on suurin hänen häviämänsä summa. Jos on kyse aktiivisesta pelaamisesta, kysytään pelaako nuori yleensä yksin vai yleensä toisten kanssa, mistä hän saa rahaa pelaamiseen, onko hän joskus tarvinnut tai etsinyt apua pelaamisen vuoksi.

Yhdeksäs osio on tunteet. Ensin nuorelta kysytään positiivisista elämyksistä: mistä hän saa mielihyvää tai mikä saa hänet innostumaan ja mikä on ollut hänen elämänsä onnellisinta aikaa. Seuraavaksi nuorelta kysytään pelosta, masennuksesta ja kivusta. Edellä mainituista tunteista pyritään selvittämään mitä hän pelkää, onko hän mielestään useammin peloissaan kuin muut ikäisenä, onko hän joskus huolissaan siitä, että hänen vanhemmilleen sattuu jotain ikävää, onko hän yleensä hyvällä tuulella, tunteeko hän olonsa joskus kurjaksi ja kuinka usein näin käy ja ajatteleeko hän millaista elämä olisi jos häntä ei olisi enää olemassa. Jos syy haastatteluun on ollut vakava elämäntapahtuma, kysytään vaivaako tapahtuma vielä, näkeekö hän painajaisia asiasta ja puhuuko hän niistä kenellekään. Nuorelta myös kysytään onko hän ollut viime aikoina usein väsynyt, jos on, kysytään onko häntä viime aikoina huvittanut tehdä vähemmän asioita kuin ennen. Alleviivattuna on kohta, jossa kysytään vaivaako nuorta usein päänsärky, vatsakipu, pahoinvointi, huimaus, muu särky tai kipu, ja tietääkö hän mistä se johtuu. Jatkokysymyksenä voidaan esittää, onko hänellä ollut joskus niin paljon kipuja, ettei hän pysty tekemään asioita joita muuten tekisi. Tämän jälkeen on erillinen kipukokemukset -kohta, johon on vastausvaihtoehdot ”ei yhtään”, ”vähän”, ”melkoisesti” tai ”vakavia”. Lopuksi kysytään nukkuuko nuori hyvin, nukahtaako hän helposti ja nukkuuko tasaisesti, onko asiassa tapahtunut muutosta ja vaivaavatko painajaiset häntä.

Haastattelun viimeiseksi nuorelta kysytään hänen odotuksistaan viranomaisten päätösten suhteen ja mitä nuori toivoisi asian suhteen tehtävän. Nuorelta myös kysytään ovatko hänelle odotettavissa olevat toimenpiteet hänen mielestään oikeutettuja. Lisäksi nuorelta kysytään erityisesti hänen odotuksiaan sosiaalitoimen suhteen: mitä muuta pitäisi tehdä, mitä muuta apua nuori luulee tarvitsevänsä ja kuka voisi auttaa häntä parhaiten.

Tämän jälkeen haastattelu päätetään ja se arvioidaan. Haastattelijalle on haastattelukysymysten jälkeen oma kysymysosio, jossa hän arvioi omia vaikutelmia ja kontaktin kulkua. Ensin haastatteliija arvioi ulkoisia vaikutelmia: haastatteliija arvioi, oliko haastateltava ruumiinrakenteeltaan ”kookas”, ”ei erityistä” vai ”pieni”, oliko siisteys/ulkonäkö ”hyvä”, ”ei erityistä” vai ”huono”, millaisia olivat mahdollisesti haastateltavan silmiinpistävät tunnusmerkit vaatetuksen, hiusten, vammojen, lävistysten, arpien ja tatuointien suhteen. Haastatteliija myös arvioi, vaikuttiko haastateltava ikäiseltään ja lisäksi hänellä on mahdollisuus kirjata erityiset huomiot. Seuraavaksi haastatteliija arvioi käyttäytymistä: oliko haastateltavassa vilkkautta tai eloisuutta, hermostuneisuutta tai jännittyneisyyttä, ujoutta tai pidättyväisyyttä, välinpitämättömyyttä tai negatiivisuutta ja oliko käytöksessä jotain muuta erityistä. Lisäksi haastatteliija arvioi, muutuiko käytös haastattelun kuluessa. Seuraava arvioinnin kohde on kontaktin otto. Haastatteliija arvioi oliko nuori kiinnostunut, neutraali vai välinpitämätön, kuinka yhteistyö sujui, millainen kontakti haastatteliijaan oli ja ymmärsikö nuori kysymykset. Lopuksi haastatteliija voi kirjata mahdollisia vakavia ongelmia ja yhteenvedon havainnoista.

Tämän jälkeen mahdollisesti haastatellaan vanhemmat. Vanhemmille on samat kysymysosiot kuin nuorille. Kysymykset ovat hyvin samankaltaisia, mutta ne on esitetty vanhempien näkökulmasta eli vanhemmat saavat pohtia suhdettaan nuoreen ja nuoren käytöstä. Vanhempien haastattelun jälkeen tehdään yhteenveto. Yhteenvetoa varten on laadittu työntekijälle muistilista ensisijaisesti ratkaisevista asioista. Haastattelijan on arvioitava, ymmärsikö nuori kysymykset, ja jos ei, niin miten se saattoi mahdollisesti vaikuttaa haastatteluun. Myös sekavuuden määrää täytyy arvioida, suomen kielen taitoa ja kontaktin laatua unohtamatta. Haastattelija arvioi, onko aihetta lisätutkimuksiin ja ovatko ne mahdollisia. Sosiaalitoimen tehdessä arvioinnin lastensuojelun tarpeesta on arvioinnissa käytävä läpi, onko välttämätöntä ryhtyä välittömiin lastensuojelun toimenpiteisiin, ovatko tukitoimenpiteet tarpeen ja ovatko ne mahdollisia sekä onko nuori ja/tai ovatko vanhemmat valmiita hyväksymään tukitoimet. Lisäksi haastattelija arvioi mahdollisen rikoksen ja häiriintyneisyyden/toimintakyvyn välistä yhteyttä. Jos nuori on pidätettynä, täytyy arvioida, olisiko koulunkäynnin jatkuminen toivottavaa/merkittävää, mistä muusta tulisi huolehtia vangitsemisen aikana, onko kyseessä kriisitilanne, onko tarpeen pyytää lääkärin tai psykiatrin arviointia, mitkä ovat vaihtoehdot vangitsemisen jatkumiselle, täytyykö rikoksen uusimisriskiä arvioida (häiriintyneisyyden perusteella), mahdollisuutta nuoren ohjaukseksi sovitteluun tai tulisiko kysymykseen matkustuskielto (poliisin esittämänä).

Haastattelija voi kirjata ylös jokaisesta yhdeksästä eri osa-alueesta suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä. Tämän jälkeen haastattelija täyttää arviointilomakkeen, jossa on sarake jokaiselle eri yhdeksälle osa-alueelle. Haastateltavana ovat voineet olla nuori, vanhemmat, poliisi, koulu tai jokin muu taho. Vastausvaihtoehtoja ovat ”ei voida arvioida”, ”ei huolta”, ”jonkin verran huolta”, ”paljon huolta” ja ”erittäin paljon huolta”. Yhteenvedosta ilmenee sosiaalitoimen arvioinnissa mahdollisen lastensuojeluasiakkuuden alkamisen syy, lähtötilanne ja perustelut sille miksi selvitys on tehty, ketkä ovat laatineet yhteenvedon sekä arviointityön kulku (eri asianosaisten tapaamisten määrät, keitä oli mukana ja taustaksi lyhyt kuvaus BAROfi-arviointimenetelmästä). Tämän jälkeen kirjataan johtopäätökset arvioinnista: työntekijän perustelut asiakkuuden päättämisestä alkuarviointiin tai jos nuoren tilanteesta on noussut paljon tai erittäin paljon huolta, tehdään päätös asiakkuuden jatkosta. Työntekijän esittämät huolet kirjataan yhteenvetoon. Näistä huolista voidaan muotoilla palautekeskustelussa nuoren ja huoltajan kanssa käsiteltäviä kysymyksiä. Lisäksi yhteenvetoon kirjataan ajatuksia ja ehdotuksia jatko-työskentelystä ja suositeltavista tukitoimista. Esimerkiksi sosiaalitoimessa eri elämänalueiden herättämien huolien perusteella arvioidaan lastensuojelun tukitoimien aloittamista tai laajemmän psykiatrisen hoidon tarpeen arviointia tai muiden asiantuntijoiden tekemää tutkimusta.

Lastensuojelutarpeesta ilmoittaminen on kirjattu entistä velvoittavampana lastensuojelulakiin etenkin julkisen sektorin ja siihen rinnastettavien toimijoiden osalta. Lastensuojelulain mukaan muun muassa Rikosseuraamuslaitos, nuorisotoimi, opetustoimi sekä sosiaali- ja terveydenhuolto

ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuol-
lost vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon
ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mah-
dollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Lastensuojelulaki 2007, 5:25§.)

Yhteenvedon ja päätösten jälkeen pidetään mahdollinen palautetapaaminen. Mikäli BAROfi-
haastattelijalla on suuri huoli, voi hän konsultoida moniammatillista työryhmää. Tähän ryhmään
kuuluvat psykiatrian, sosiaali- ja päihdetyön, Rikosseuraamuslaitoksen, perheterapian ja kult-
tuurin asiantuntijat. Haastattelujen palaute ja palvelusuositukset perusteluineen annetaan
henkilökohtaisesti nuorelle itselleen ja hänen huoltajilleen. He saavat myös kirjallisen yhteen-
vedon haastattelun pääkohdista. (Tuuttila 2016.)

4.1.3 Arviointimenetelmän käyttö rikosseuraamusalalla

Toistaiseksi BAROfi-arviointimenetelmää on käytetty rikosseuraamusalalla työpareittain. Toi-
nen työntekijöistä haastattelee, toinen kirjaa tulokset. Tämän tarkoituksena on helpottaa työ-
taakkaa, sillä BAROfi tuottaa paljon aineistoa ja sen kirjaaminen on aikaa vievää. Lisäksi työn-
tekijät pystyvät välittömästi reflektomaan keskenään. (Tuuttila 2016.) Työparityön ideana on
vapauttaa resursseja, lisätä työn vaikuttavuutta sekä vähentää kuormittavuutta (Liikanen 2011,
66). Liiallisen työn kuormittavuuden on katsottu haittaavan työhyvinvointia (Akava 2014). Li-
ikasen (2011) mukaan työparityö ei yksin takaa toiminnan kehittymistä, oppimista eikä välttä-
mättä työn kuormituksen vähentämistä. Työparityöhön on yhdistettävä tapa ottaa etäisyyttä
tilanteeseen. Kuitenkaan työparityö ei vaadi tiettyä toimintaa jähmettävää toimintamallia.
(Liikanen 2011, 66.)

BAROfi-arviointilomakkeesta on sähköinen versio, eBAROfi. eBAROfi on tietokantasovellus, joka
helpottaa haastattelulomakkeiden käyttöä, haastattelujen dokumentointia ja koko prosessia.
Sovellukseen merkitään muun muassa haastattelujen tulokset haastattelun aikana. eBAROfi on
otettu käyttöön sosiaalialan lisäksi rikosseuraamusalalla. Sähköisessä versiossa on mahdollista
tehdä sekä lyhyt että pitkä haastattelu. Alla (Kuvio 1) on BAROfi-tietokannan aloitusnäkyä
eli eBAROfi-tietokantasovelluksen lähtöruutua havainnollistava kuvio. Kuvio ilmentää eri osa-
alueiden ja niiden sisältämien osien kysymyskokonaisuudet. Sovellus on selkeä ja yksinkertai-
nen. eBAROfi:ssa ruutuja klikkailemalla voi liikkua eri osa-alueilla ja täydentää niitä haastat-
telun edetessä.

Kuvio 1: BAROfi-tietokannan aloitusnäky eli eBAROfi:n lähtöruutu

BAROfi-haastattelun tuloksia ei automaattisesti merkitä vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston tietojärjestelmiin. Vankilassa on käytössä Vankitietojärjestelmä (VATI) ja yhdyskuntaseuraamustoimistossa Tyyne-tietojärjestelmä. Vankitietojärjestelmä on tietokanta, johon kaikki vangit kuuluvat. Vankitietojärjestelmä on käytössä kaikissa vankiloissa ja sieltä voi nähdä muun muassa henkilötiedot, tuomiot ja kurinpitorikkomukset tuomion aikana. Pääsy vankitietojärjestelmään on vankilan työntekijöillä, mutta osittain järjestelmään pääsevät myös yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijät. Vankitietojärjestelmään voidaan kirjoittaa huomioita, joita on tehty BAROfi-haastattelun aikana. Tyyne-tietojärjestelmä on yhdyskuntaseuraamusasiakkaille tarkoitettu asiakastietojärjestelmä, joka sisältää muun muassa asiakkaiden yhteystiedot, tuomiotiedot ja muistion, johon kirjataan tapaamiset ja yhteydenpidot. Tyyne-tietojärjestelmään on pääsy yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöillä. Yhdyskuntaseuraamustoimistossa Tyyne-tietojärjestelmään seuraamusselvitykseen voidaan kirjata, että BAROfi-haastattelu on tehty. Tyyne-tietojärjestelmään voidaan lisäksi laittaa linkki tehdystä BAROfi-haastattelusta (Tuuttila 2016).

BAROfi-arviointimenetelmästä on tehty myös erillinen kyselylomake seksuaalirikollisille. Seksuaalirikollisille tarkoitettua haastattelua ei ole toistaiseksi käytetty kenenkään nuoren kanssa Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa tai Vantaan vankilassa menetelmän pilotoinnin aikana. (Tuuttila 2016.)

4.2 Rikollisuudesta irrottautumisen tukeminen rikosseuraamustyössä

Yksi yhdyskuntaseuraamustyön tavoitteista on uusintarikollisuuden vähentäminen (Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006, 13). Desistanssilla tarkoitetaan rikollisuudesta irrottautumista. Desistanssista ei ole yksittäistä teoriaa, vaan erilaisia teoriasuuntauksia ja kyse on enemmänkin laajemmasta tutkimusperinteestä. (Tyni 2015, 66.) Desistanssiin johtavien tekijöiden ymmärtäminen on tärkeää sekä yksilön hyvinvoinnin vuoksi että turvallisuuden takia (Viikki-Ripatti 2011, 197).

Tyni siteeraa teoksessaan ”Vankeinhoidon vaikuttavuus - onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita?” Andrewsia ja McGuirea, joiden mukaan rikosseuraamusasiakkaiden kuntoutumisessa on arvioitava riskitekijöitä ja tarpeita, jotka ovat rikollisen käyttäytymisen takana. Ennen uskottiin, ettei rikolliseen käyttäytymiseen ei voida vaikuttaa kuntouttamisella tai interventioilla. 1970-luvun lopulla alkunsa sai kuntoutusoptimistinen What Works-suuntaus, jonka mukaan kuntoutuksen vaikuttavuus on merkittävintä silloin kun henkilöt sijoitetaan heidän riskitasonsa mukaiseen kuntoutukseen. What Works -suuntauksesta muodostunut merkittävin sovellus on RNR-malli (risk-need-responsibility), joka sisältää kolme pääperiaatetta. RNR-mallin mukaan rikollinen käyttäytyminen on opittua ja siitä voidaan päästä irti. Mallin pääperiaatteista ensimmäisen, eli riskiperiaatteen, mukaan toiminta tulisi kohdistaa arvioidun riskin mukaan. Tarveperiaatteen mukaan toimita tulisi kohdentaa rikolliseen käyttäytymiseen yhteydessä oleviin dynaamisiin tekijöihin eli kriminogeenisiin tarpeisiin, jotka esittelemme myöhemmin tässä luvussa. Vastausperiaatteen mukaan toiminnan täytyy sopia yhteen asiakkaan ja työntekijän kykyjen, toimintatapojen ja oppimistyylien kanssa. (Tyni 2015, 58-61.)

Rikollisuuteen yhteydessä olevia tekijöitä kuvataan pääasiassa staattisiksi ja dynaamisiksi tekijöiksi (Tyni 2006, 19). Staattisiin tekijöihin ei periaatteessa voida vaikuttaa. Näitä ovat esimerkiksi ikä, sukupuoli ja geenit. Nämä voidaan kuitenkin ottaa huomioon asiakastyössä. (Laine 2015.) Staattiset tekijät ovat yhteydessä vankeusrangaistuksen uusimiseen. Merkittäviä uusimisriskiä lisääviä staattisia tekijöitä ovat esimerkiksi tuomioiden yhteenlaskettu aika ja vankeuskertaisuus. Myös nuori ikä lisää uusimisriskiä. (Tyni 2006, 59.) Dynaamisiin eli muutettavissa oleviin tekijöihin voidaan vaikuttaa esimerkiksi suunnittelemalla vankeutta. Dynaamisia

tekijöitä ovat muun muassa rikosmyönteinen ajattelu ja asenne, heikot ongelmanratkaisutaidot, puutteet koulutuksessa tai päihdeongelma. Dynaamisista tekijöistä eniten uusimisriskiä lisäävät lapsuusaika, vankien asumistilanne ennen vankilaa ja päihdehistoria. (Tyni 2006, 60.) Tuomitun rikolliseen käyttäytymiseen voidaan vaikuttaa monin eri keinoin. Näitä ovat esimerkiksi motivointi, yksilökeskustelut, päihdetyö, vertaistuki, ryhmät sekä erilaiset ohjelmat. Vankilassa osastointi, vankisijoittelu, työ ja opiskelu voivat lisätä onnistumista. Perhesuhteiden vahvistaminen, sosiaalisiin sidoksiin vaikuttaminen sekä taloudellisen tilanteen ja asumisen selvittely ovat keskeisiä rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttavia toimia. (Nurminen 2015.)

Andersson siteeraa Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämishankkeen materiaalikirjassa (2016) muun muassa Ward, T. & Maruna, S.: *Rehabilitation - Beyond the risk paradigm* (2007) sekä McNeill, F & Weaver, B.: *Changing Lives? Desistance Research and Offender Management* (2010) tutkimuksia, joiden mukaan rikollisuudesta irrottautuminen ei toteudu korjaamalla yksittäisiä riskitekijöitä. Kyse on sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vuorovaikutuksesta ja yksilöllisestä prosessista. Siksi työskentely on sovitettava kunkin yksilölliseen tilanteeseen ja muutoksen vaiheeseen ja työntekijän on tunnettava asiakas hyvin. Lisäksi muutos on usein pitkä ja mutkikas prosessi. Muiden antaman avun tärkeys korostuu motivaation ylläpitämisessä, esteiden ja entiseen palaamisen paineiden voittamisessa. Suhteen jatkuvuus työntekijään voi tukea yrityksiä selvittää takaiskuista ja uskoa koettelevista asioista. Rikollisuudesta irrottautuminen on prosessi, jossa mennään välillä taaksepäin ja toisinaan eteenpäin. Retkahdukset kuuluvat prosessin luonteeseen. (Andersson 2016, 19, 30.)

Rikoksia tehdään paljon ennen aikuistumista. Rikosten tekeminen harvenee ja vähenee jyrkästi kypsyamisen myötä. Tähän viitataan usein silloin, kun puhutaan ikä-rikollisuus -käyrästä. On olemassa eri tutkimusnäkökulmia ja selitystapoja rikollisuudesta irrottautumiselle sekä ikä-rikollisuus -käyrälle. Yhden mukaan rikollisuudesta irtautumisessa on kyse yksinkertaisesti kypsymisestä ja aikuistumisesta. Tällöin tekojen seurauksia aletaan punnita enemmän. Toisen teorian perusteella päätökset ja valinnat eivät muutu vain kypsyamisen tuloksena, vaan myös asioiden, jotka aikuistumisvaiheessa alkavat vaikuttaa elämään ja askarruttaa useimpia kuten parisuhteet, työelämään astuminen ja lasten saaminen. Rikollisuuden takana olleiden tekijöiden suhteellinen painoarvo voi tällöin vähentyä. Kolmannen näkökulman mukaan sosiaaliset siteet, jotka liittyvät työhön ja parisuhteisiin, vaikuttavat myös siihen, miten ihminen näkee itsensä ja rakentaa uudelleen identiteettiään. Useimpien desistanssitutkijoiden mielestä tarvitaan näitä kaikkia kolmea näkökulmaa rikollisuudesta irrottautumisen ymmärtämiseksi. (Andersson 2016, 29-30; Harrikari 2010, 18.)

Keskeisimmät uusimista ennustavat tekijät ovat vangin rikoshistoria ja ikä. Monta kertaa vankilassa olleilla henkilöillä on suuri riski syyllistyä uusiin rikoksiin ja nuoret palaavat vankilaan

todennäköisemmin kuin vanhat. Alle 18-vuotiaana vapautuneiden vankien uusintarikollisuudessa tapahtuneita muutoksia selittävät pienet havaintomäärät. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoista selviää, että kaikista vuonna 2010 vapautuneista vankeusvangeista alle 18-vuotiaita oli kolme. (Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2015, 12.)

BAROfi-arviointimenetelmän avulla voidaan löytää kriminogeeniset ja ei-kriminogeeniset tekijät. Tarveperiaatteen mukaisesti toiminta, joka vaikuttaa uusimirikollisuuteen, pitäisi kohdistaa kriminogeenisiin tekijöihin. Kriminogeeniset tekijät ovat tarpeita, joissa tapahtuvat muutokset vaikuttavat rikosseuraamusasiakkaan uusimisriskiin. Käsitteellisesti dynaamiset riskitekijät ja kriminogeeniset tekijät ovat lähellä toisiaan. Kriminogeenisiä tarpeita ovat esimerkiksi työ, rikollinen vertaisryhmä, elämisen perustaidot sekä asenteet. Ei-kriminogeenisiä tarpeita ovat tarpeet, jotka eivät vaikuta rikolliseen käyttäytymiseen, kuten itseluottamuksen puute tai ahdistus. (Tyni 2006, 20-21.) Näin ollen pystytään löytämään juuri niitä tekijöitä, jotka ohjaavat rikolliseen käyttäytymiseen ja samalla kyetään arvioimaan uusimisriskiä. Myös suojaavia tekijöitä on helpompi korostaa, kun ne ovat ensin kartoitettu. BAROfi-arviointimenetelmän avulla saadaan laaja kuva nuoren elämäntilanteesta ja mahdollisesta rikoksesta. Koska Vantaan vankila on tutkintavankila, ei siellä tehdä vangeille rangaistusajan suunnitelmia. BAROfi-arviointimenetelmän tuottaman aineiston perusteella voidaan sijoittelun lisäksi ohjata tuomittu toimintoihin vankilassa (Tuuttila 2016). Oikeanlaiset toiminnot vankilassa voivat ehkäistä rikollista käyttäytymistä ja vahvistaa rikoksilta suojaavia tekijöitä.

BAROfi-arviointimenetelmän avulla voidaan vaikuttaa rikollisuudesta irrottautumiseen myös siten, että asiakkaan henkilökohtainen palvelujen tarve löydetään. Näin esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmainen pystytään ohjaamaan tarvitsemiensa palvelujen pariin. Yhteiskuntaan integroivien polkujen rakentamisessa onnistuminen ratkaisee viime kädessä sen, miten hyvin Rikosseuraamuslaitos kykenee ehkäisemään uusintarikollisuutta (Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja taloussuunnitelma 2015-2018, 2). Rikollisuudesta irrottautumisen tukeminen on jokaisen alalla työskentelevän tehtävä. Rikoksentekijän voi olla vaikea pysyä poissa rikollisista toimintatavoista ja kehittyä rikoksettomuudessa ilman palautetta. Palautteen tavoitteena on saada rikoksentekijä oppimaan virheistään. Toisaalta palaute on erinomainen keino palkita hyvästä suorituksesta.

Palautteelle käsitteenä ei ole yksiselitteistä määritelmää. Palautetta on esimerkiksi kuvattu tiedoksi, jota ihminen saa suorituksesta ja siihen liittyvästä käyttäytymisestään (London 2003, 111). Yleisesti tunnetun hampurilaispalautteen keskeinen idea on, että ensin asiakkaalle annetaan positiivista palautetta, sen jälkeen korjaavaa palautetta ja lopuksi jälleen positiivista. Korjaava palaute on helpommin hyväksyttävissä, kun se annetaan myönteisten huomioiden yhteydessä. Positiivinen lähestyminen vahvistaa asiakkaan itsetuntoa ja se puolestaan vai-

kuttaa toimintaan sekä hyvinvointiin. On huomioitava, että toiset ihmiset tarvitsevat vähemmän positiivista palautetta ennen korjaavaa palautetta kuin toiset. (Kupias, Peltola & Saloranta 2011, 34-35.) Mikäli viestin sisällön tiedetään olevan vastaanottajalle epämieluisa, sanoman sisältö kannattaa esittää useasta eri näkökulmasta. Tällöin on mahdollista välttää vastaanottajan puolustelut sen sijaan, että hän alkaisi harkita sitä, mitä hänelle sanottiin. Palautteen esittämisen yhteydessä on tarjottava ratkaisuehdotuksia, sillä muuten tieto voi tulla torjutuksi. (Kaukiainen, Aalto, Lappalainen & Lindberg 1995, 31.)

Palautteenantoa voidaan tarkastella kolmesta eri aikaulottuvuudesta: menneisyydestä, nykyhetkestä ja tulevaisuudesta. Palaute menneisyydestä tarkoittaa palautetta aiemmin tapahtuneista asioista. Palautteessa arvioidaan tapahtunutta ja otetaan siitä tarpeen mukaan oppia nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Menneisyyden palaute on yleensä hyödyllistä, opettavaista ja lähes välttämätöntä. Haittapuolena on, että palautteen antamat opetukset ovat voineet vanhentua, mikäli tilanteet ovat muuttuneet. Palaute nykyhetkestä on palautteen käsittelyä ja hyödyntämistä tässä ja nyt. Toiminta ohjautuu ja tarkentuu jatkuvasti saadun palautteen perusteella. Nykyhetken palautteen merkitys on kasvanut muutos- ja kehitysnopeuden kasvun myötä. Parhaimmillaan se tarkoittaa kykyä reagoida nopeasti tilanteen vaatimin tavoin ja olla ajan hermolla. Palaute tulevaisuudesta tarkoittaa toiminnan arvioinnin ja kehittämisen kohteiden hakua tulevaisuuden tarpeista ja kehityssuunnista. Toimintaa arvioidaan sen perusteella, millaista sen tulisi olla tulevaisuudessa, jotta kyetään vastaamaan niihin tarpeisiin, joita ei vielä ole olemassa. Tulevaisuuden palautteen avulla ennakoitaan ja valmistaudutaan tulevaisuuteen sekä parannetaan valmiutta muuttaa tehtyjä suunnitelmia ajoissa. (Ranne 2014, 64-65.)

4.3 Palveluohjauksen ja verkostotyön näkökulmia rikosseuraamustyöhön

Palveluohjauksessa on kysymys tavasta, jolla asiakkaiden tarvitsemia palveluita järjestetään ja tuotetaan. Palveluohjauksen määritelmä ei ole yksiselitteinen, vaan se voi vaihdella ohjauksesta tiiviiseen rinnalla kulkemiseen. Lähtökohtana on asiakkaan tarpeiden huomioiminen. Palvelujen tuottaminen tapahtuu yksilöllisesti ja tarkoituksena on saada asiakas palveluiden tuottajien luokse. Keskeisenä tavoitteena palveluohjauksessa on asiakkaan voimavarojen lisääminen niin, että hän saa elämäntilanteensa hallintaan ja kykenee suunnittelemaan tulevaisuuttaan. Palveluohjaus on siis myös viranomaistyön järjestämistä ja edellyttää verkostoyhteistyötä. Palveluohjaus ei yleensä sovi sellaisenaan yhdyskuntaseuraamustyöhön eikä vankeinhoitoon. Yhdyskuntaseuraamustyössä sitä voidaan kuitenkin käyttää osana suunnitelmallista ja tavoitteellista toimeenpanoprosessia. (Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006, 15, 23, 47.)

Ajatuksena palveluohjauksen taustalla on, että monimutkaisten ongelmien kanssa painivat asiakkaat tarvitsevat yhtäaikaaisesti monen eri viranomaisen palvelua. Palveluohjauksella pyritään lisäksi resurssien tehokkaampaan käyttöön silloin, kun asiakkaiden määrä ja kuormitus kasvavat. Palveluohjaus mahdollistaa työn kehittämisen verkostomaisemmaksi ja asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamisen. Työprosesseja- ja työkäytäntöjä kehitetäänkin niin, että palveluohjaus sisältyy niihin. Palveluohjauksellinen työ tuottaa tietoa yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden tarvitsemista palveluista ja niiden vastaavuudesta tarpeisiin. Palveluohjauksen avulla pyritään edesauttamaan yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden kiinnittymistä yhteiskuntaan ja toisaalta vaikuttamaan myös rakenteellisesti yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden asemaan palvelujärjestelmissä. (Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006, 15, 23-24, 47.)

Vuosina 2008-2011 toteutetun kunta- ja palvelurakennemuutostyön kohdennetun sosiaalipalveluiden muutoksen seuranta- ja arviointitutkimuksen mukaan palveluiden jatkuva yhtenäistäminen voi vähentää yksilöllistä palvelun saantia. Palvelujen osaamisen eriytyminen puolestaan monipuolistaa palvelutarjontaa, mutta se näkyy asiakkaalle usein palvelujen pirstaloitumisena. Varsinkin pienten kuntien asukkaiden palvelut ovat monipuolistuneet ja asiakas saa ongelmaan kohdistettua palvelua, mutta palvelujen piiriin pääseminen heikkenee ja riski asiakkaan pommittelusta suurenee. (Virkki, Vartiainen, Kettunen & Heinämäki 2011, 6.)

Korteniemen (2004) huumeongelmaisten palveluohjausprojektin loppuarviointiraportin mukaan on selvää, että palveluohjauksella ja palveluohjaajana toimivalla sosiaalityöntekijällä oli merkittävä rooli asiakkaiden kuntoutumisen hyvässä alussa tai asiakkaiden kuntoutumisessa. Asiakkaat motivoituivat tarpeellisiin hoitoihin ja myös halu päihteiden käytön vähentämiseen ja lopettamiseen kasvoi. Varmin tae sille, että asiakas kuntoutui tai asiakkaan kuntoutuminen pääsi hyvin alkuun oli tilanne, jossa sosiaalityöntekijän aktiivisuus oli suuri ja asiakas oli ollut erittäin tärkeässä ja kuntoutumiseen merkittävästi vaikuttaneessa kuntoutushoidossa. Projektissa mukana olleet asiakkaat olivat moniongelmaisia: useimmilla oli huumeriippuvuuden lisäksi ongelmia muun muassa rikollisuus, psyykkiset ongelmat, köyhyys ja työttömyys. Toisaalta saattaa kestää joskus vuosiakin, ennen kuin hoidon ja kuntoutuksen tulokset alkavat näkyä tällaisessa asiakaskunnassa. Tätä taustaa vasten on varsin todennäköistä, että huumeiden käyttäjille suunnattu palveluohjaus työmenetelmänä on hyvä ja vaikuttava verrattaessa johonkin muuhun tapaan hoitaa ja kuntouttaa huumeongelmaisia asiakkaita. Loppuarviointiraportissa palveluohjauksen on todettu vaikuttavan merkittävästi niihin asiakkaiden tilanteisiin ja asiakkaissa tapahtuneisiin muutoksiin, jotka tapahtuvat palveluohjauksen aikana. (Korteniemi 2004, 40-41, 44-45.)

Mielenkiintoista loppuarviointiraportissa on muun muassa se, että asiakkaan iällä, rikoshistorialla, koulutuksella eikä sillä, kuinka montaa eri huumetta asiakas on käyttänyt ennen 19 vuoden ikää tai missä iässä asiakas on aloittanut injektion käytön, ei näyttäisi olevan suurta merkitystä

kuntoutumisen edistymiseen. Myös nuori asiakas voi päästä hyvään alkuun kuntoutumisessa ja kuntoutua. (Korteniemi 2004, 42.)

Kuitenkin palvelujärjestelmän ongelma lienee se, että yhä edelleen joudutaan käyttämään tarpeettoman kalliita keinoja asiakkaiden arjessa selviytymiseen. Osaltaan tähän vaikuttaa tilanne, jossa palvelujen piiriin tullessa tai kriteerien täytyessä arjessa selviytymisen haasteet ja ongelmat ovat jo niin vaikeita, että asiakas tarvitsee runsaasti apua ja tukea. (Palveluohjauksen käsikirja, 12.) Korteniemen loppuarviointiraportissa (2004) nostettiin esiin niin kutsuttu impulsiivisten asiakkaiden ryhmä, johon kuuluvat asiakkaat saattoivat olla kaksikin vuotta palveluohjauksessa eikä heidän elämässään tapahtunut juuri muutoksia. Tähän ryhmään kuuluvat eivät innostuneet juuri käyttämään muitakaan päihdehuollon palveluja. Korteniemen mukaan jatkossa onkin syytä selvittää perusteellisemmin impulsiivisten ryhmään kuuluvien asiakkaiden ominaisuuksia ja muita heihin liittyviä kontekstitekijöitä sekä mietittävä, ovatko palveluohjauksessa käytetyt menetelmät tehottomia ja panostus riittämätöntä. (Korteniemi 2004, 43-44.) Nykypäivän palveluohjaukseen tarvitaan jatkuvasti uudenlaisia ja uudella tavalla tuotettuja palveluja. Muun muassa yhteistyön tiivistäminen esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelujen välillä on erityisen tärkeää. Pitkällä aikavälillä se voi tuottaa myös taloudellisesti hyviä tuloksia.

Yksi Rikosseuraamuslaitoksen keskeisistä tavoitteista on polku rikoksettomaan elämään aktiivisen verkostoyhteistyön avulla. Yhteistyön muiden viranomaisten, kolmannen sektorin ja tuomitun lähiverkoston välillä katsotaan lisäävän tuomitun valmiuksia yhteiskuntaan kiinnittymiseen. (Rikosseuraamuslaitos 2011.) Nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvässä verkostotyössä tavoitteena on eri tahojen ammattilaisten asiantuntemuksen yhdistäminen, ongelmien kokonaisvaltainen hahmottaminen sekä toimenpiteillä saavutettava uskottavuus ja vaikuttavuus (Verkostotyökalupakki, 3).

Vankilassa valvottuun koevapauteen, ehdonlaiseen vapauteen tai koko rangaistusta valvottuun koevapauteen suorittamaan pääsevälle vangille on rangaistusajan suunnitelmaan sisällytettävä myös vapauttamissuunnitelma. Vapautumissuunnitelmaa tehdessä täytyy valmistella tekijöitä jotka tukevat vangin sopeutumista yhteiskuntaan. Vankeuslain mukaan vankia vapauttaessa on vangin suostumuksella tehtävä yhteistyötä kunnan sekä työ- ja elinkeinohallinnon kanssa. Vapautumissuunnitelman on tuettava kunnassa mahdollisesti valmisteltavaa hoito-, huolto- tai kuntoutussuunnitelmaa. Vangin vapautuessa valvontaan, liitetään vapautumissuunnitelma ehdonalaisen vapauden valvontasuunnitelmaan. (Valtioneuvoston asetus vankeudesta 2015, 13:76§.)

Verkostotyö on eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Sitä määrittävät toimijoiden vastavuoroinen verkostoon panostaminen ja siitä hyötyminen, ei-hierarkkiset vuorovaikutussuhteet sekä verkoston toimijoiden keskinäisen riippuvuuden ymmärtäminen. (Verkostotyökalupakki, 3.) Verkostotyössä voivat olla mukana esimerkiksi opettajia, terveydenhuollon henkilökuntaa ja sosiaalitoimen henkilökuntaa. Ammattilaisten lisäksi verkostotyössä ovat läsnä nuori ja mahdollisesti hänen vanhempansa. (Mielenterveystalo.) Työskennellessä marginaalissa elävien tai marginalisoitumisriskissä olevien parissa, voi olla vaarana, että ammatillinen maailmankatsomus muuttuu tarpeettoman kapeaksi. Valtavirrasta poikkeavien asioiden parissa työskennellessä on erityisen tärkeää ylläpitää toimivia, vuorovaikutukseen perustuvia ammatillisia suhteita muihin toimijoihin, jotka mahdollistavat yhteisten asiakastyön rajapintojen tiedostamisen ja näkyväksi tulemisen. (Ervasti 2010.) Verkostoissa projektit ovat kaikkien verkoston jäsenten vastuulla, ei ainoastaan projektipäälliköiden. Ongelmanratkaisu tehdään verkoston jäsenten kesken.

Varsinkin sellaisissa tilanteissa, joissa käsiteltävänä ei ole yksiselitteinen ongelma, työntekijöitä kytkeytyy asiakkaan tai perheen ympärille useitakin. Usein ammatilliset toimenpiteet liittyvät toisten toimenpiteisiin täydentävinä osina. (Seikkula & Arnkil 2005, 8.) Verkostotyön tarkoituksena onkin tukea sekä vanhempia että nuorta ja heidän yhteistyötään ammattilaisten kanssa. Muita verkostotyön tarkoituksia ovat nuoren tilanteen tiedon kartoitus, nuoren kuulluksi tulemisen mahdollistaminen sekä sellaisten keinojen löytäminen, joilla voidaan vaikuttaa positiivisesti nuoren hyvinvointiin, tehdä hoitosuunnitelma, sopia työnjaosta verkoston jäsenten kesken sekä seurata nuoren tilannetta. (Mielenterveystalo.)

Uuden nuorisolain myötä nuorten osallisuutta ja vaikuttamista pyritään vahvistamaan ja kuulemista lisäämään. Lisäksi tarkoituksena on edistää nuorten yhdenvertaisuutta. Laki astui voimaan tammikuussa 2017, jolloin se korvasi voimassa olevan nuorisolain vuodelta 2006. (Eduskunta 2016.) Laki pyrkii parantamaan nuorten kasvu- ja elinoloja sekä nuorten oikeuksien toteuttamista (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016). Lasten toimijuus, osallistuminen ja osallisuus saatetaan usein ohittaa voimakkaalla aikuisjohtoisella toiminnalla ja työskentelyllä. Timosen (2010) pro gradu -tutkielman ”Nopea reagointi ja strukturoitu työote lastensuojelutarpeen selvityksessä” tulosten mukaan lasten ja nuorten huomioiminen sekä työskentelyyn mukaan ottaminen on paitsi mahdollista, myös suotavaa (Timonen 2010, 97). Kuulluksi tuleminen on oikeus, joka on kirjattu muun muassa lastensuojelulakiin. Lain mukaan lapselle/nuorelle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää mielipiteensä siitä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin. (Lastensuojelulaki 2007, 1:5§.)

5 Tutkimusasetelma

Luvussa viisi kuvaamme koko opinnäytetyöprosessia. Ensin kerromme aiheen valinnan taustatekijöistä sekä työmme tavoitteista. Samassa kappaleessa esittelemme tutkimusongelmat ja tutkimuskysymykset. Perustelemme valitsemamme tutkimusmenetelmän käytön sekä aineiston keruu- ja analyysimenetelmät. Aineiston kohderyhmä -kappaleessa esittelemme haastattelemiemme työntekijöiden pohjakoulutusta, työvuosia rikosseuraamusalueella sekä jo toteutuneiden seuraamusselvityksien, tulohaastattelujen ja BAROfi-haastattelujen määrät. Luvun viisi tarkoituksena on selvittää lukijalle mahdollisimman tarkasti, miten aineisto on koottu ja analysoitu. Tavoitteena on esittää mahdollisimman selkeästi, kuinka olemme päässeet analyysin kautta luvussa kuusi esitettäviin tuloksiin. Luku viisi päättyy opinnäytetyömme luotettavuuden ja eettisyyden arviointiin.

5.1 Opinnäytetyön tavoitteet, tutkimusongelmat ja -kysymykset

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syksyllä 2016, kun molemmat aloimme etsiä omilla tahoillamme kiinnostavaa aihetta opinnäytetyöksi. Kartoitimme useampia vaihtoehtoja, mutta lopulta päädyimmekin tekemään yhteisen opinnäytetyön nuoriin rikoksentekijöihin liittyvästä aiheesta. Valitsimme aiheen, joka kiinnosti molempia. Halusimme nuoret rikoksentekijät jollakin tapaa osaksi opinnäytetyötämme ja kun Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksella oli tilausta tällaiselle opinnäytetyölle, tartuimme empimättä siihen. BAROfi-arviointimenetelmä ei opinnäytetyön aiheen valinnan aikaan ollut kummallekaan meistä entuudestaan tuttu. Oli myös mielenkiintoista ja antoisaa valita aihe, josta ei aikaisempia tutkimuksia rikosseuraamusalueelta ole. Menetelmä on uusi ja siitä saatavaa kehittämistä edistävää tietoa tarvitaan menetelmän parantamiseksi. Opinnäytetyöaiheen ajankohtaisuus ja tarpeellisuus oli merkittävä tekijä lopullisessa valinnassa.

Olemme rajanneet aiheen työntekijöiden näkemyksiin BAROfi-arviointimenetelmästä, ettei opinnäytetyö paisuisi liian laajaksi. Valitsimme kahden eri yksikön työntekijöitä haastateltaviksemme ja uskoimme tämän otannan olevan tarpeeksi suuri saadaksemme materiaalia kirjallisuuden lisäksi. Harkitsimme ennen haastatteluiden toteuttamista, täytyisikö meidän käyttää aineiston tukena työntekijöiden täyttämiä kyselylomakkeita, jotka heidän tulee täyttää jokaisen tehdyn BAROfi-haastattelun jälkeen, mikäli otanta jäisi liian pieneksi. Päätimme kuitenkin alustavasti jättää pois kyselylomakkeet, koska ne eivät todennäköisesti olisi antaneet meille lisätietoa haastattelukysymyksiemme lisäksi. Kyselylomakkeiden käyttö olisi vaatinut tutkimuslupien hankintaa vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajilta. Pohdimme kyselylomakkeiden käyttöä paljon myös eettisistä näkökulmista, kuten, olisiko kyselylomakkeet täytetty eri

tavoin, jos vastaajat olisivat kirjoittaessaan tiedneet lomakkeiden tulevan myöhemmin tutkimuskäyttöön. Loppujen lopuksi emme tarvinneet kyselylomakkeita onnistuneiden haastattelujen vuoksi.

Nuorten rikosseuraamusasiakkaiden huolestuttava tilanne on noussut esille Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen ja yksiköiden välisissä keskusteluissa. Opinnäytetyömme liittyy Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projektiin, NuPro:on, jonka osatavoitteita ovat muun muassa nuorten seuraamusselvitysvaiheessa tehtävän BAROfi-arviointimenetelmän kehittäminen sekä tutkintavankilassa olevien nuorten arvioinnin paraneminen ja tutkintavankilasta suoraan vapautuvien nuorten verkostotyön kehittäminen. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä rikosseuraamusalan työssä. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijät ovat valikoituneet haastateltaviksi siksi, että muihin rikosseuraamusalan yksiköihin ei toistaiseksi ole pilotoitu kyseistä arviointimenetelmää.

Opinnäytetyön tarkoituksena on antaa tietoa Nuorten projektissa mukana olleille Etelä-Suomen rikosseuraamusalan yksiköille (Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto, Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto, Vantaan vankila, Keravan vankila, Helsingin vankila, Arviointikeskus ja Aluekeskus) sekä mahdollisesti myös muille aiheesta kiinnostuneille, kuten yhteistyökumppaneille, millaisia näkemyksiä työntekijöillä on BAROfi-arviointimenetelmän käytöstä. Tuottamamme tieto on uutta, sillä BAROfi-arviointimenetelmää ei toistaiseksi ole otettu käyttöön muissa Suomen vankiloissa tai yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Tuottamaamme tutkimustietoa voidaan hyödyntää menetelmän kehittämisessä ja laajentamisessa. Näiden taustatekijöiden pohjalta tutkimuskysymyksiksemme muodostuivat:

- Millaisia näkemyksiä työntekijöillä on BAROfi-arviointimenetelmän käytöstä rikosseuraamusasiakkaiden kanssa työskenneltäessä yhdyskuntaseuraamustoimistossa tai vankilassa?
- Miten työntekijät kehittäisivät BAROfi-arviointimenetelmää?

5.2 Tutkimuksen toteutus

Hyväksytimme valitsemamme aiheen opinnäytetyökoordinaattorilla, jonka jälkeen laadimme opinnäytetyösuunnitelman. Suunnitelmaa varten perehdyimme laajasti mahdolliseen taustateoriaan sekä BAROfi-arviointimenetelmään. Kartoitimme myös mahdollisia aikaisempia tutkimuksia aiheesta sosiaalialan puolelta, sillä rikosseuraamusalalta vastaavia tutkimuksia BAROfi-

arviointimenetelmästä ei löytynyt. Kokosimme opinnäytetyömme alustavan teoreettisen viitekehyksen ja keskeiset käsitteet. Opinnäytetyösuunnitelman teimme tarkoin, sillä halusimme sen antavan vankan pohjan lopulliselle työllemme. Kirjasimme selvästi opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteet sekä alustavat tutkimuskysymykset. Esittelimme opinnäytetyösuunnitelman tammikuussa 2017 järjestetyssä avoimessa seminaarissa, jolloin suunnitelma myös oppoitiin kahden henkilön toimesta. Suunnitelman hyväksymisen jälkeen haimme tutkimusluvut sekä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston että Vantaan vankilan johtajilta (Liite 2).

Otimme sähköpostitse yhteyttä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistoon ja Vantaan vankilaan selvittääksemme sopivia haastattelupäiviä. Laadimme haastatteluun osallistuville henkilökunnan jäsenille saatekirjeen ja suostumuslomakkeen, joissa kerroimme haastattelun sisällöstä, haastattelun videoimisesta sekä anonymiteetin turvaamisesta (Liite 3 ja Liite 4). Nämä allekirjoitettiin haastattelupäivänä ennen haastattelun alkua. Toteutimme työntekijöiden haastattelut osana BAROfi-koulutuspäivää helmikuussa 2017 Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston tiloissa, johon osallistuivat niin Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston kuin Vantaan vankilan BAROfi-arviointimenetelmän parissa työskennelleet tai lähiaikoina työskentelevät työntekijät. Litteroimme haastattelut heti niiden toteuttamisen jälkeen. Litteroituun aineistoon perehtymisen jälkeen analyysi toteutettiin induktiivisen sisällönanalyysin keinoin. Lopullinen opinnäytetyöraportti kirjoitettiin kevään 2017 aikana.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuskysymysten tarkoituksena oli selvittää haastateltavien yksilöllisiä näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä sekä menetelmän jatkokehittämismahdollisuuksista. Tämän vuoksi päädyimme toteuttamaan opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena.

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään saamaan yhdestä havaintoyksiköstä mahdollisimman paljon tietoa eli tapausta käsitellään perusteellisesti syvyyssuunnassa. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät asioita. Lisäksi tutkimuksen sanotaan olevan hypoteesitonta, eli mitään ennakko-oletuksia ei saisi ilmetä missään vaiheessa tutkimusta. (Kananen 2008, 24-25, 27-29.)

Kuten tässäkin opinnäytetyössä, laadullisessa tutkimuksessa aineistot ovat usein pieniä. Näiden aineistojen analysoinnin tulee laadullisessa tutkimuksessa olla mahdollisimman tarkkaa. (Eskola & Suoranta 2008, 18.) Melko usein aineiston koko on sovittava etukäteen. Esimerkiksi tutkimusluvista ja aikatauluista neuvotellessa on tutkijan kyettävä arvioimaan haastatteluiden nauhoi-

tusten lukumäärä, mikäli tutkimus tehdään laitoksissa tai työpaikoilla. Tutkijan on hyvä määrittellä aineiston koko riittävän suureksi, jotta mahdollinen nauhoitusten epäonnistuminen ei johdaisi koko tutkimuksen epäonnistumiseen. Joskus lisääineiston keruu tai tutkimuspaikalle palaaminen eivät ole mahdollisia. Kuitenkin suurten kvalitatiivisten aineistojen analyysi on erittäin työlästä ja aineiston liiallinen laajuus voi johtaa analyysin pinnallisuuteen. (Leskinen 1995, 20.) Aineiston tieteellisyyden kriteeri onkin tällöin sen laatu eikä määrä (Eskola & Suoranta 2008, 18). Opinnäytetyömme tutkimusjoukon valinnassa käytettiin harkinnanvaraisuutta satunnaisotannan sijaan, eli tutkimusjoukko valikoitui työntekijöistä, jotka ovat BAROfi-arviointimenetelmän parissa työskennelleet tai tulevat lähiaikoina työskentelemään. Mikäli haastattelumme olisi epäonnistuneet tai aineisto olisi jäänyt liian pieneksi, varasuunnitelmanamme oli käyttää aineiston tukena työntekijöiden täyttämää kyselylomakkeita.

5.4 Aineiston kohderyhmä

Haastattelimme Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston sekä Vantaan vankilan työntekijöitä ryhmähaastattelujen avulla yhdyskuntaseuraamustoimiston tiloissa. Haastateltaviksemme valikoituivat ne Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijät, jotka ovat BAROfi-arviointimenetelmää työssään käyttäneet tai ovat käyttämässä lähiaikoina. Haastattelun ja koko opinnäytetyön on tarkoitus kartoittaa BAROfi-arviointimenetelmän hyviä ja huonoja puolia, jotta saadaan selville, mihin suuntaan sen kehittämistä rikosseuraamusallalla tulisi jatkaa. Pidimme yhdet haastatteluryhmät molempien yksiköiden työntekijöille, eli yhteensä kaksi haastattelua. Haastattelut kestivät kumpainenkin noin puolitoista tuntia. Mikäli emme olisi saaneet kerralla tarpeeksi henkilöitä ryhmähaastatteluun, olisi haastatteluja täytyntä pitää useampia. Kun ryhmään kuuluu useampia haastateltavia, on mahdollista, että haastateltavien äänet sekoittuvat toisiinsa ääninauhoja kuunnellessa. Tämän vuoksi haastattelut videoitiin ja saimme litteroitua haastattelut virheittä. Litteroinnilla tarkoitetaan tallenteiden puhtaaksikirjoittamista tekstimuotoon.

Haastatteluihimme osallistuvien koulutustausta oli monialainen. Yksi oli suorittanut maisteritutkinnon, lisäksi joukosta löytyi yksi sosiaalityöntekijän tutkinto, yksi ylempi ammattikorkeakoulututkinto, vanginvartijan tutkinto sekä yksi ulkomailla suoritettu tutkinto. Suuri osa haastatelluista oli koulutukseltaan sosionomeja. Heitä oli yhdeksän kappaletta. Osalla haastatteluun osallistuneista oli useampi suoritettu tutkinto, minkä vuoksi haastatteluun osallistuneiden määrä ja koulutusnimikkeiden määrä eivät täsmää. Myös työskentelyvuodet rikosseuraamusallalla vaihtelivat suuresti: vajaasta vuodesta lähes 30 vuoteen. Keskimäärin haastatellut olivat työskennelleet alalla 9,5 vuotta. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden alalla työskentelyn keskiarvo oli pyöristettynä 7,6 vuotta ja Vantaan vankilan työntekijöiden keskiarvo pyöristettynä 11,7 vuotta.

Tehtyjen tulohaastattelujen ja seuraamusselvitysten määrä vaihteli työtehtävästä ja työvuo-
sista riippuen. Yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöistä osalla oli seuraamusselvitysten te-
osta useiden vuosien, keskimäärin yli 4 vuoden, kokemus ja osalla vain muutama oli tehtynä.
Vantaan vankilan työntekijöistä puolet olivat tehneet tulohaastatteluja kymmenkunnittain.
Puolet eivät kommentoineet asiaa lainkaan. Tehtyjen BAROfi-haastatteluiden määrä oli molem-
missa organisaatioissa vähäistä niin yksilöiden kuin koko henkilöstön mittapuulla: Helsingin yh-
dyskuntaseuraamustoimistossa BAROfi-haastatteluja oli haastattelumme mennessä tehty yh-
teensä 19 kappaletta, joka tarkoitti 0-7 kappaletta per työntekijä. Vantaan vankilassa määrä
oli vähäisempi, yhteensä 8 BAROfi:a, joka jakaantui 0-4 haastatteluksi per työntekijä.

5.5 Aineiston keruu ja analyysi

Käytimme aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelu on
joustava menetelmä, jossa on mahdollista saada esiin vastausten taustalla olevia motiiveja.
Lisäksi ei-kielelliset vihjeet, kuten ilmeet, eleet ja äänenpainot, auttavat ymmärtämään vas-
tauksia ja joskus jopa ymmärtämään merkityksiä toisin. Haastattelututkimuksessa korostuu ih-
misen subjektiivisuus, jonka perusteella haastateltavalle on annettava mahdollisuus tuoda it-
seään esiin koskevia asioita mahdollisimman vapaasti (Hirsjärvi & Hurme 2009, 34). Haastattelu
valitaan menetelmäksi usein silloin, kun tiedetään, että tutkimuksen aihe tuottaa vastauksia
monitahoisesti ja moniin suuntiin. Lisäksi haastateltava saattaa kertoa aiheesta laajemmin kuin
tutkija olisi ennakoanut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.)

Teemahaastattelun etuna on, että se ei sido haastattelua tiettyyn malliin eikä se ota kantaa
haastattelukertojen määrään eikä siihen, kuinka syvälle aiheen käsittelyssä paneudutaan. Tee-
mahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, koska siitä puuttuu kysymysten tarkka muoto
ja järjestys. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 48.) Se ei silti ole täysin vapaa haastattelu, sillä haastat-
telun aihepiirit ovat kaikille samat ja täten ennalta määrättyt. Keskustelua johdatettiin tutki-
muksemme kannalta kiinnostaviin aiheisiin, mutta haastateltavat saivat nostaa esille itselleen
tärkeitä näkökulmia aiheesta. Valitsimme teemahaastattelun, jotta haastateltavat toisivat
esiin mahdollisimman laaja-alaista näkökulmaa menetelmästä. Toisaalta halusimme rajata kes-
kustelua tiettyjen aihepiirien ympärille, jonka teemahaastattelu menetelmänä mahdollistaa.

Ryhmähaastattelua voidaan pitää keskusteluna, jonka osanottajat kommentoivat asioita melko
spontaanisti, tekevät huomioita ja tuottavat monipuolisesti tietoa tutkittavasta aiheesta. Ryh-
mähaastattelulla on erityinen merkitys silloin, kun halutaan selvittää henkilöiden yhteistä kan-
taa ajankohtaisiin kysymyksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 61.) Valitsimme haastattelun muodoksi
ryhmähaastattelun edellä mainittuihin syihin perustuen sekä siksi, että ryhmähaastatteluilla

voidaan myös saada sellaista tietoa, jota ei olisi mahdollista kerätä perinteisen kysymyksen-asettelun avulla. Osallistujat voivat yhdessä muistella, tukea, rohkaista ja herättää muistikuvia (Eskola & Suoranta 2008, 94). Täsmäryhmähaastattelusta puhutaan silloin, kun haastatteluun osallistuvat on tarkoin valittu ja erikseen kutsuttu. He ovat alan asiantuntijoita, joiden mieliteillä on merkitystä ja he voivat saada aikaan muutoksia. Täsmäryhmiä käytetään tavallisimmin silloin, kun tarkoituksena on paljastaa tarpeita ja asenteita sekä kehittää uutta. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 62.)

Ryhmähaastattelut järjestettiin Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston tiloissa BAROfi-koulutuspäivän yhteydessä helmikuussa 2017. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden haastatteluun osallistui 8 henkilöä ja Vantaan vankilan työntekijöiden haastatteluun 4 henkilöä. Lisäksi molempien työyhteisöjen haastatteluissa oli paikalla yhdet työharjoittelijat sekä yhteensä 6 muuta työelämän edustajaa. Henkilöt olivat paikalla, koska heidät oli kutsuttu BAROfi-arviointimenetelmän koulutuspäivään. Heidän mahdollisia kommenttejaan haastatteluissa ei ole huomioitu litteroinnissa eikä tuloksissa, koska opinnäytetyömme kartoittaa ainoastaan Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden näkemyksiä. Haastattelut kestivät kumpainenkin noin puolitoista tuntia, yhteensä siis kolmen tunnin verran. Haastattelut sujuivat hyvin ja tunnelma oli rauhallinen ja asiallinen. Taustatietojen saamiseksi jokainen haastatteluun osallistunut sai vuorollaan kertoa itsestään työntekijänä, mutta varsinaisessa haastattelussa puheenvuoroja ei jaettu. Siitä huolimatta päällekkäistä puhumista ei merkittävästi ilmennyt. Molemmissa haastatteluissa oma roolimme oli lähinnä ohjata keskustelua siirtymään teemasta toiseen ja esittää tarkentavia kysymyksiä. Sekä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston että Vantaan vankilan haastatteluissa oli henkilöitä, jotka eivät osallistuneet keskusteluun taustatieto -puheenvuoroaan enempää. Osasyyn tähän saattoi olla se, etteivät kaikki haastatteluun osallistuneet olleet vielä käyttäneet BAROfi-arviointimenetelmää.

Haastattelujen jälkeen litteroimme aineiston, eli kirjoitimme sen puhtaaksi sanasta sanaan välittömästi, sillä Eskolan & Suorannan (2008) mukaan tilanteen rekonstruointi voi olla vaikeaa ajan kuluessa. (Eskola & Suoranta 2008, 98). Litteroitua tekstiä kertyi yhteensä 25 A4-kokoista sivua, fontilla Trebuchet MS 10, rivivälillä 1. Litteroimme aineiston puoliksi: toinen toisen haastattelun ja toinen toisen. Päätimme litteroida aineiston sanatarkasti, lukuun ottamatta omaa puhettamme ja Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöihin kuulumattomien kommentteja. Emme myöskään muuttaneet puhetta yleiskielelle, sillä halusimme kuvata haastateltavien näkemykset mahdollisimman todenperäisesti. Lauseiden todellinen merkitys olisi saattanut muuttua yleiskielelle kääntämisen seurauksena. Tämän vuoksi myös kaikki täytesanat, toistot ja äännähdykset sisällytettiin litterointiin. Käytimme litteroinnissa henkilöiden anonymiteetin suojauksen turvaamiseksi satunnaista henkilönumerointia H1-H12.

Analysoimme litteroidun aineiston aineistolähtöistä, induktiivista sisällönanalyysia, käyttäen, eli kuvailemalla aineiston sisältöä sanallisesti. Induktiivinen sisällönanalyysi on kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä. Induktiivisessa sisällönanalyysissä aineistolähtöisenä ei ole mitään teoreettisia etukäteisolettamuksia. Sisällönanalyysilla voidaan analysoida kirjoitettua ja suullista kommunikaatiota. Sen avulla kerätty aineisto tiivistetään niin, että voidaan tarkastella tutkittavien ilmiöiden ja asioiden merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä kadottamatta osallistuneiden tuottamaa informaatiota. Hajanaisesta aineistosta pyritään kokoamaan selkeää ja yhtenäistä erottamalla tutkimusaineistosta samanlaisuudet ja erilaisuudet. Sisällönanalyysiin kuuluvat aineiston pelkistäminen, ryhmittely tai luokittelu sekä ilmiötä kuvaavien teoreettisten käsitteiden luominen. Lähtökohtana ei ole teorian testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. (Tuomi & Sarajarvi 2006, 97, 105, 110.)

Litteroituamme perehdyimme aineistoon huolellisesti. Litteroinnin jälkeen teemoittelimme aineiston. Kun aineistoa järjestellään teemojen mukaan, jokaisen teeman alle kootaan haastattelusta ne kohdat, joissa puhutaan kyseisestä teemasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja kokemusmaailman vuorovaikutusta (Eskola & Suoranta 2008, 175). Lähdimme teemoittelemaan vastauksia aineistolähtöisesti samalla alkuperäisiä ilmauksia pelkistäen. Ilmaisujen pelkistäminen helpotti teemoittelua ja alaluokkien muodostamista. Ensin poimimme haastattelusta saadusta litteroidusta aineistosta keskenään samankaltaisia asioita, pelkistimme ilmaukset, jonka jälkeen lisäsimme pelkistykset käsin kirjoitettuun miellekarttaan helpottaaksemme hahmottamista. Lisäsimme samanaikaisesti alkuperäisilmaukset ja pelkistetyt ilmaukset miellekarttaa vastaavaan tietokoneella tehtyyn taulukkoon, jotta saisimme samat tiedot sähköiseen muotoon. Lopuksi yhdistimme samankaltaisia pelkistettyjä ilmauksia alaluokiksi ja samankaltaiset alaluokat yläluokiksi.

Esimerkiksi alla olevassa kuviossa (Kuvio 2) olemme poimineet samankaltaiset alkuperäisilmaukset litteroidusta tekstistä. Alkuperäisilmauksista on johdettu taulukkoon pelkistetyt ilmaukset.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
"Mä nään parityöskentelyn kans tehokkaana."	Parityöskentelystä tehokkuutta
"Voi tehdä sellast yhteenvetoo työparin kans yhdessä. Miettiä, ku tekee sitä toisenkaa ja mistä on huolissaan, mitkä on hyvin ja mitkä huonosti. Tuo lisäarvoa ettei tarvi yksin miettiä kaikkee."	Näkemyksen jakaminen ja yhteinen pohdinta
"Mustaki tuntuu, et kivempi kahestaan. Oon aika tarkka kirjaamaan, niin jos haastattelen samaa aikaa nii tulis pysähtyä ku samalla	Työparityö mahdollistaa tiiviin vuorovaikutuksen asiakkaan kanssa

yrityksen näpytellä siin ja on asiakkaallekki kivempi et keskittyy siin hommassa eikä vaa keskity läppäriin.”	
”Tuki ja turva on mukana.”	Tukea työparista
”Kylhä se on, jos yksin haastattelee, nii on vaikee samalla kirjata koneelle sitä kaikkea nuoren tuottamaa kertomusta.”	Yhtäaikainen haastattelu ja kirjaaminen vaikeaa
”Positiivisena mä nään sen, et yhteistyö on lisääntyny parityöskentelyn kautta.”	Parityöskentely lisää yhteistyötä
”Ku siel on sellasii kysymysii joita sä et normaalisti kysy nii on tullu sellast tietoo mitä et ois saanu muuten. Mikä on sit voinu selittää joitaki muita asioita sitte.”	Uutta tietoa, selittää muita asioita
”Jos tää asiakas tulee sit asiakkuuteen nii me saadaa siihe työskentely just hirveest semmost asiaa mitä voidaa käyttää siin työskentelyssä.”	Lisätietoa jatkotyöskentelyyn
”Saa meitä ymmärtämään lähtee selvittää, miksi on lähtenyt oireilemaan ja mikä on tukimuoto et hyötyy tulevaisuudessa.”	Lisää ymmärrystä
”Siis kyllähän tää ihan erilailla antaa meille tietoo niistä nuorista.”	Tiedon lisääntyminen
”Tuntee sitä tyyppiä. Tietää kenen kans on tekemisissä.”	Tuntemus lisääntyy
”BARO-haastateltujen vankien osalta vankituntemus on lisääntynyt.”	Vankituntemuksen lisääntyminen

Kuvio 2: Esimerkki alkuperäisilmauksista pelkistetyiksi ilmauksiksi johtamisesta

Pelkistetyistä ilmauksista johdettiin tämän jälkeen alaluokkia. Alla oleva esimerkkitaulukko (Kuvio 3) kuvaa pelkistettyjen ilmausten johtamista alaluokiksi.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Parityöskentelystä tehokkuutta Työparityö mahdollistaa tiiviin vuorovaikutuksen asiakkaan kanssa Näkemyksen jakaminen ja yhteinen pohdinta Tukea työparista	Työparityöskentely

Yhtäaikainen haastattelu ja kirjaaminen vaikeaa Parityöskentely lisää yhteistyötä	
Lisätietoa jatkotyöskentelyyn Uutta tietoa, selittää muita asioita Lisää ymmärrystä Tiedon lisääntyminen	Laajemman tiedon saaminen, kohtaaminen
Tuntemus lisääntyy Vankituntemuksen lisääntyminen	Vankituntemus

Kuvio 3: Esimerkki pelkistettyjen ilmausten johtamisesta alaluokiksi

Lopulta alaluokista muodostimme yläluokkia. Ne ovat esitelty alla Kuviossa 4.

Alaluokat	Yläluokat
Työparityöskentely Laajemman tiedon saaminen Yhteistyön lisääntyminen Moniammatillisuus Kohtaaminen Palveluohjaus Haastattelukysymykset	BAROfi:n hyvät puolet
Ajankäyttö Kysymysten toisto ja samankaltaisuus Haastattelun ajankohdan epäselvyys	BAROfi:n haasteet
Vankituntemus Tiedon jakaminen Tiedonkulku Kirjaamiskäytännöt	BAROfi:n avulla työskentely

Kuvio 4: Esimerkki alaluokkien muodostamisesta yläluokiksi

Tiivistetty esimerkki sisällönanalyysiprosessista on kuvattu kuviossa 5, joka löytyy opinnäytetyön liitteestä 5.

5.6 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Eettisyyttä ja luotettavuutta tulee pohtia jatkuvasti tutkimuksen eri vaiheissa. Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa eettisinä periaatteina pidetään yleensä informointiin perustuvaa suostu-

musta, luottamuksellisuutta, seurauksia sekä yksityisyyttä (Hirsjärvi & Hurme 2009, 20). Tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä, joka tarkoittaa muun muassa tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattamista, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä ja tulosten esittämisessä, muiden tutkijoiden saavutusten kunnioittamista, viittaamista aikaisempiin tutkimustuloksiin ja omien tulosten esittämistä oikeassa valossa (Tuomi & Sarajärvi 2006, 129-130).

Eettisten periaatteiden mukaisesti haastateltavilta täytyy saada suostumus osallistua haastatteluun ja sen videoimiseen sekä tulosten raportointiin opinnäytetyön muodossa. Osallistuvalla henkilöllä on ehdoton oikeus vapaasti valita osallistuuko hän haastatteluun ja hänellä on oikeus missä tahansa vaiheessa keskeyttää osallistumisensa (Mäkinen 2006, 147). Haastattelun on tarkoitus antaa mahdollisimman paljon tietoa, joten on eettisesti perusteltua antaa haastattelukysymykset tai aiheet osallistuville hyvissä ajoin tutustuttavaksi (Tuomi & Sarajärvi 2006, 75). Pyysimme jokaiselta haastatteluun osallistuvalla kirjallisen suostumuksen haastatteluun, sen videointiin sekä tulosten raportointiin opinnäytetyössämme. Kerroimme suullisesti, että haastateltavat voivat keskeyttää milloin tahansa osallistumisensa ja annoimme aiheet osallistuville kirjallisesti etukäteen. Saatekirje (Liite 3) lähetettiin BAROfi-koulutuspäivän kutsun liitteenä kaikille koulutuspäivään osallistuville.

Lopullisessa raportissa jokaisen haastatteluun osallistuvan anonymiteetti suojataan tarkoin. Opinnäytetyötä lukevan ei tulisi olla mahdollista tunnistaa haastatteluihin osallistuneiden profiileja. Anonymiteetin säilyttäminen ja sen esiintuominen haastateltavalle on myös tutkimuksen edun mukaista: aineiston kerääminen helpottuu, kun osallistujat voivat luottaa siihen, että heidän henkilöllisyytensä salataan. Kerroimme anonymiteetin suojauksesta saatekirjeessä, haastattelun suostumuslomakkeessa (Liite 4) sekä suullisesti ennen haastatteluiden aloittamista. Käytimme henkilöiden numerointia jo aineiston litterointivaiheessa. Kerätty aineisto tullaan säilyttämään siten, ettei ulkopuolisilla ole mahdollista päästä siihen käsiksi. Materiaali hävitetään poistamalla kaikki opinnäytetyöhön liittyvät tiedostot tietokoneilta, sanelukoneista sekä videokameroista opinnäytetyön valmistuttua.

Suuri osa opinnäytetyössämme käytetyistä lähteistä hankittiin suoraan rikosseuraamusalan työntekijöiltä tai painettuina lähteinä, sillä pyrimme alkuperäisten lähteiden käyttöön. Haasteena oli löytää tutkimuksia BAROfi-arviointimenetelmästä, koska menetelmä on Suomessa vasta pilotointivaiheessa rikosseuraamusalalla. Pyrimme mahdollisimman tarkkaan lähdeviitteiden kirjaamiseen, jotta lukijalla on mahdollista löytää alkuperäinen materiaali helposti. Tällöin myös mahdolliset plagiointiepäilyt voidaan minimoida.

Tutkijan rooli tutkimustilanteissa on usein keskeinen. Tutkimuksessa on tällöin otettava huomioon aineiston keruun vaikutus aineiston luonteeseen. Haastattelut ovat tutkimusta varten

synnytettyjä tilanteita, joista haastattelijan roolia on vaikea häivyttää. (Leskinen 1995, 18.) Haastattelun luotettavuutta voivat heikentää tilanteet, joissa haastatteliija saattaa esimerkiksi vahvistaa haastateltavaansa. Luotettavuuteen voi vaikuttaa myös haastateltavien tietoisuus loppuraportoinnin julkisuudesta, minkä vuoksi haastateltava saattaa antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Myös ryhmädynamiikka ja hierarkia vaikuttavat siihen, kuka puhuu ja mitä sanotaan. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 23, 35, 63; Hirsjärvi ym. 2009, 206.) Koimme kuitenkin, että BAROfi-arviointimenetelmä aiheena mahdollisti haastatteluun osallistuvien rehellisen palautteenannon menetelmän toimivuudesta. Tutkimukselle ominaisesti tavoitteena oli löytää ”totuus” tutkittavasta ilmiöstä (Metsämuuronen 2006, 81). Omat ennako-oletuksemme aiheesta ja sen tuloksista pyrittiin minimoimaan muun muassa kysymysten asettelun kautta. Ennako-oletuksiamme olivat parityöskentelyn lisäämät ajankäytön haasteet, palveluohjauksen helpottuminen ja moniammatillisuuden lisääntyminen menetelmän käyttöönoton myötä.

Eettiset periaatteet huomioidaan myös selittämällä jokainen tutkimuksen vaihe lukijalle. Tekstin osalta pyrimme selkeyteen ja huolellisuuteen. Opinnäytetyön luotettavuuden edellytyksenä on kattava dokumentaatio, jonka avulla lukijan on mahdollista tarkistaa tutkijoiden tekemät valinnat ja tulokset tutkimuksen eri vaiheissa. Koska olemme itse valinneet aineiston analysointi- ja esittämistavat, on suotavaa esittää tehdyille valinnoille mahdollisimman tarkat perustelut ja havainnollistaa valintoja mahdollisimman hyvin.

6 Opinnäytetyön tulokset

Luvussa kuusi kerromme opinnäytetyömme tutkimustuloksia. Tulokset esitellään sisällönanalyysin kautta yläluokiksi ja täten tärkeimmiksi aineistosta esille nousseiksi osa-alueiksi muotoutuneiden teemojen kautta. Ensimmäisenä tutkimuksen tuloksista esitellään BAROfi-arviointimenetelmän ja sen käytön myötä nousseet hyvät ominaisuudet, toisena työntekijöiden näkemyksiä arviointimenetelmästä työvälineenä, kolmantena arviointimenetelmään ja sen avulla työskentelyyn liittyvät epäkohdat ja viimeisenä työntekijöiden kehittämisehdotukset arviointimenetelmästä. Eri teemoihin liittyviä vastauksia ilmeni myös muissa kysymyksissä kuin niissä, jotka haastattelurungossa olimme sijoittaneet kyseisen teeman alle. Nämä vastaukset on siirretty luokitteluvaiheessa oikeiden teemojen yhteyteen. Työntekijät on koodattu tunnistein H1-H12. Tulososioon olemme valinneet haastatteluista sitaatteja, jotka kuvaavat mahdollisimman hyvin kulloinkin tarkasteltavaa ilmiötä. Sitaaiteista on poistettu epäolennaisia sanoja ja lauseita käyttämällä merkkejä ”- -” sekä lisätty täydentäviä sanoja sulkeisiin ”()” asian ymmärtämisen helpottamiseksi.

6.1 BAROfi-arviointimenetelmän hyvät ominaisuudet

Sekä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston että Vantaan vankilan haastatteluun osallistuneet työntekijät nostivat esille työparityöskentelyn merkityksen. Parityönä tehdyssä BAROfi-haastattelussa toinen työntekijöistä kirjaa ja toinen haastattelee. Molempien yksiköiden haastatellut työntekijät pitivät hyvänä, ellei jopa erinomaisena, sitä, että BAROfi-arviointimenetelmää on käytetty pareittain. Vantaan vankilan työntekijöistä kolme neljästä mainitsi työparityöskentelyn merkityksen ja Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston haastattelussa neljä haastateltavaa toi esille työparityöskentelyn mielekkyyden. Eriäviä mielipiteitä ei ilmennyt.

H6: ”Mä kans koen et se parityöskentely on tosi iso plussa, on ollu tosi kivaa. Vaik on tiimityötä, me tehdään parityöskentely tosi vähän täällä (=Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa).”

Parityöskentelyn hyötynä haastatellut työntekijät näkivät etenkin työskentelyn tehokkuuden sekä tiedon kirjaamisen helpottumisen haastattelun aikana, kun ei tarvitse haastatella ja kirjoittaa yhtä aikaa. Lisäksi vuorovaikutuksen lisääntyminen asiakkaan ja haastattelijan välillä sekä haastattelun etenemisen jouhevuus nähtiin parityöskentelyn aikaansaamina etuina.

H5: ”Mustaki tuntuu et kivempi kahestaan. Oon aika tarkka kirjaamaan, niin jos haastattelen samaa aikaa, nii tulis pysähtyä ku samalla yritän näpytellä siin ja on asiakkaallekkin kivempi et keskittyy siinä hommassa eikä vaa keskity läppäriin.”

Parityöskentelyssä tiedon ja ajatusten vaihtaminen työparin kanssa nähtiin työtä helpottavana tekijänä. Toinen työntekijä antaa ikään kuin tukea ja turvaa toiselle. Muun muassa työparin yhteinen pohdinta haastattelun lopussa suojaavista- ja riskitekijöistä koettiin hyvänä. Yksi Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston haastateltavista kertoi parityöskentelyn tuovan lisäarvoa työlle ja piti hyvänä, ettei tapausta tarvinnut pohtia yksin. Ilmeisesti asiakasasioiden kanssa on joutunut olemaan jokseenkin yksin seuraamusselvityksiä tehdessä. Ajatusta vahvistavat aiemmin mainittu H6:n kommentti parityöskentelyn vähyydestä yhdyskuntaseuraamustoimistossa sekä seuraava moniammatilliseen tiimiin liittyvä kommentti.

H5: ”- ylläkäri oli heti että joo, tää ois just sellast kamaa, et tää kuuluis ehkä meille ja sit mä olin silleen et JES! Ku mä oon ollu 1,5 vuotta tänkaa silleen, et mitä mä tälle teen? Mä oon ollu ihan yksin tän asiakkaan tilanteen kaa, et ei sitä kukaan oo nähny tai kuullu. Nii sit ku sen toi sinne (moniammatilliseen) tiimiin - ja siellä ihmiset autto niihin asioihin minkä kaa sä olit paininu. Nii se tuntu hyvältä.”

BAROfi-arviointimenetelmän mukana toimintansa aloittanut moniammatillinen tiimi nähtiin erinomaisena lisänä. Moniammatillisen tiimin tärkeyden puolesta puhui viisi haastatteluun osallistunutta. Lisäksi moniammatillinen tiimi mainittiin haastatteluissa useisiin otteisiin eri yhteyksissä. Moniammatillisesta tiimistä saatava konsultaatioapu sekä vaikeampien tilanteiden yhteinen käsittely on antanut laajempaa näkemystä asiakkaan tilanteeseen sekä varmentanut yksittäisen haastattelijan näkemyksiä asiakkaan tarvitsemista palveluista. Moniammatillisen tiimin kannanottojen kautta asiakkaalle voi olla ollut helpompaa saada lähetteitä esimerkiksi erikoissairaanhoidon.

H2: ”Ne moniammatilliset tiimit, mitä tähän mennessä on tehty, on näyttäytynyt niin hyvinä. Yhteistyötä ja tiedon vaihtoa ei varmaan ikinä oo liikaa. - - siinä (=moniammatillisessa tiimissä) on saanu aktivoitua verkostoyhteistyön. Siinä on laajempi näkökulma asioiden tarkasteluun.”

Yhteistyön lisääntyminen niin organisaation sisällä kuin muihinkin yksiköihin nähtiin varsin positiivisena. Seitsemän haastateltavaa mainitsi haastattelun aikana yhteistyön merkityksen. Parityöskentely on osaltaan lisännyt yhteistyötä kunkin yksikön työntekijöiden kesken, mutta yhteistyö on lisääntynyt Nuorten projektin myötä myös esimerkiksi Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston, Vantaan vankilan, Helsingin kaupungin Nuorisoryhmän sekä Helsingin kaupungin välillä. Haastatteluja on voitu tehdä työpareittain niin, että työparista toinen on esimerkiksi Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijä ja toinen Vantaan vankilan työntekijä.

H10: ”- - tietysti tän projektin myötä on pystynyt verkostoitumaan ja tehostamaan yhteyksiä palvelutahoihin, et ollu sitte yhteyttäki enemmän. Yhteistyötä ja tapaamisia ja semmosta. Tottakai me ollaan yksilöllisesti tehty sitä kaikki, mut nyt sitte enemmän ryhmissä. Positiivisena mä nään sen, et yhteistyö on lisääntynyt parityöskentelyn kautta ja tietysti tän Nuorisoryhmän.”

H8: ”- - yhteistyö on lisääntynyt sosiaalityöntekijöiden kanssa, kaupungin puolelta varmastikin, ja tavallaan jännevöitynyt.”

Kolme Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijää nostivat ryhmähaastattelussa esiin myös palveluohjauksen tärkeyden. Palveluohjauksen näkökulmasta BAROfi-arviointimenetelmä on ollut hyvä uudistus. Arviointimenetelmän laajuuden ansiosta huomio pystytään kiinnittämään varhaisessa vaiheessa asiakasta tukeviin palveluihin.

H5: ”- - palveluohjauksenki kannalta, et ehkä nopeemmin herää se olo, et minne tää kannattais ohjata tai mistä tää sais tukea tai apua tai mikä ois tälle se oikea paikka tai millast hoitoa tää ehkä tarvis - -.”

H10: ”- - lausuntovaiheessa tarkotus ois, et jos herää huolta, nii sitten jo toteutettaisiin sitä palveluohjausta jo siinä vaiheessa.”

Kaikki Vantaan vankilan haastatellut työntekijät kokivat vangin kohtaamisen tärkeänä. Työntekijät näkivät, että nuoret vangit tarvitsevat yksilöllistä aikaa ja jokainen kohtaaminen voi olla merkityksellinen. Myös se nostettiin esiin, että ensimmäinen kerta vankilassa voi olla monelle hankala tilanne. Kiinnostuminen vangin tilanteesta ja tarjottava apu voivat auttaa monia. Pääsääntöisesti vankilassa yhteydenotto on aina vangin vastuulla. BAROfi-haastattelun myötä vankilan työntekijöiden on täytynyt ottaa kontaktia asiakkaaseen eli yhteydenotto onkin tullut henkilökunnalta asiakkaalle. Haastatellut työntekijät näkivät työntekijälähtöisen yhteydenoton nuorten etuna, sillä monesti nuoret eivät itse osaa kääntyä työntekijöiden puoleen. Haastattelu on nähty luontevana tapana ottaa kontaktia vankiin.

H4: ”- - omasta kokemuksesta vangit on monesti tullu sanoo et hei, me joskus törmättiin, tää jäi mun päähän. Et vaikka tekee ite sitä (haastattelua) siinä hektises työssä, niin ne on ne kohtaamiset, jotka on tosi tärkeitä. Et koskaan ei voi tietää mitä se saa se toinen siit.”

H1: ”- - kun vankeja tulee ovista ja ikkunoista, niin pääsääntöisesti se yhteydenotto on vangin vastuulla. Meillehän ei edes tule ajantasaista tietoa siitä, että ketä vankeja on tullu. Sit kun vangilla on asiaa, niin pitäis ite ottaa yhteyttä. Se ei oo aina nuorille niin selkeä. Ei vaan osaa. Siinä vaihees on hyvä et mennään heitä kohti.”

H2: ”Mut oli se (vangin kertoma haastattelussa) sit totta tai ei, jos me ajatellaan faktisesti, niin se on silti tärkeä kokemus nuorelle haastatellulle, et hän kertoo omasta kokemuksestaan ja tulee sitä myöten kuulluks.”

Toisaalta edellä oleva H2 kommentti kertoo haastatteluun osallistuneen vankilan työntekijän huolen siitä, että haastattelussa nuori voi puhua mitä tahansa. Monet rikolliset ovat elämänsä aikana oppineet valehtelemaan ja puhumaan itseään hyödyttävien asioiden puolesta. Esimerkiksi haastattelussa nuori voi puhua sellaisia asioita, joita luulee työntekijän toivovan kuulevan tai jotka hyödyttäisivät häntä muutoin vankilaympäristössä tai prosessikokonaisuudessa.

Yhteenvedona todettakoon, että BAROfi-arviointimenetelmän hyviä puolia oli nähty laajasti. Sekä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston että Vantaan vankilan haastatellut työntekijät olivat varsin positiivisin mielin uudesta menetelmästä. Varsinkin työparityöskentely oli monen mieleen. Kukaan haastatelluista ei esittänyt eriävää mielipidettä, vaikka työparityöskentelyä ei jokainen ryhmähaastatteluun osallistunut maininnutkaan. Yhteistyön, moniammatillisuuden ja palveluohjauksen merkitys korostui haastatteluissa. Työntekijät ovat hyötynet yhteistyöstä oman yksikön työntekijöiden kesken sekä eri organisaatioiden välisestä tehdystä yhteistyöstä. Vantaan vankilassa kohtaamisen merkitys korostui: menetelmän nähtiin tuoneen hyötyä myös asiakkaille itselleen, ei ainoastaan hyötynä työntekijöille.

6.2 BAROfi-arviointimenetelmä työvälineenä

BAROfi-arviointimenetelmä nähtiin varsin toimivana kokonaisuutena. Yleisesti BAROfi-arviointimenetelmä nähtiin hyvänä menetelmänä, jonka käytön oppii sitä paremmin, mitä enemmän sitä käyttää. Haastateltavat pitivät siitä, että kysymykset menevät suoraan asiaan, ovat yksiselitteisiä ja asiakkaasta saadaan laajasti tietoa jatkotyöskentelyä varten. Vaikka aiheet voivat olla vaikeita, asiakkaan on helppo vastata kysymyksiin ja kysymyksiä on riittävästi.

BAROfi-arviointimenetelmän valmiit kysymykset nähtiin työtä helpottavana tekijänä, koska työntekijän ei ole tarvinnut miettiä seuraavaa kysymystä. Lisäksi monipuoliset kysymykset ovat antaneet vastauksia asioihin, joita seuramusselvityksessä tai tulohaastattelussa ei olisi tullut muutoin kysyneeksi. BAROfi-arviointimenetelmän avulla työntekijät ovat onnistuneet varmemmin huomaamaan kunkin asiakkaan erityispiirteitä sekä tärkeimpiä huomioitavia seikkoja. Haastattelemiemme rikosseuraamusalan työntekijöiden mukaan monipuolinen kysymysrunko on auttanut saamaan laajempaa tietoa nuoresta, hänen perheestään ja ylipäänsä tilanteesta. Lisäksi jatkotyöskentely ja sen suunnittelu on helpottunut arviointimenetelmän käyttöönoton myötä.

H12: ”- - Ku siel (BAROfi-haastattelulomakkeessa) on sellasii kysymyksii, joita sä et normaalisti kysy, nii on tullu sellast tietoo, mitä et ois saanu muuten. Mikä on sit voinu selittää joitaki muita asioita sitte.”

H11: ”- - mä jäin mieltii jatkoo, et jos tää asiakas tulee sit asiakkuutee, nii me saadaa siihe työskentelyy just hirveesti semmost asiaa mitä voidaa käyttää siin työskentelyssä.”

Muun muassa vankituntemus on parantunut laajemman tiedon saamisen myötä ja täten on onnistuttu ymmärtämään, miksi vanki päivittäin toimii niin kuin toimii. Vankituntemuksen kautta

myös työturvallisuuden sanottiin paranevan. Vankituntemus antaa myös paljon hyötyä itse perustyön tekemiseen, vankisijoitteluun, työ- ja toimintakyvyn arviointiin sekä lisää riskien tunnistamista. Vankiloissa on lukuisia erilaisia vankiryhmiä, jotka aiheuttavat turvallisuusongelmia itselleen, toisille vangeille ja henkilökunnalle. Vankiryhmiä ovat esimerkiksi jengit, vähemmistöt, pelkääjät ja mielenterveysongelmaiset. Työturvallisuutta yhdyskuntaseuraamustoimistoissa luovat muun muassa työntekijöiden ammattitaito ja asiakaslähtöinen työskentelytapa. Tunteminen hyödyttää lisäksi vangin/asiakkaan kanssa jatkotyöskentelyä ja tukemista.

H4: ”- (haastattelu) tuo hirveesti tietoo mitä viedä (vankilan eri) kerroksille. Etenkin jos on vaikka itsemurha-alttiutta. Meidän työssä on hirvittävän tärkeää tiedon välittäminen kuntoutuspuolen ja valvontapuolen ja koko sektorin kautta. Et eihän me (kuntoutuspuolen työntekijät) olla aina töissä, mut valvonta on. Et he tietäs, mitä vangille kuuluu ja mitä hänen kans tehä.”

Toisaalta BAROfi-haastattelun avulla saatujen tietojen jakaminen eteenpäin muille viranomaisille tai palvelutahoille herätti kysymysmerkkejä. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston haastatellut työntekijät pohtivat ryhmässä, kuinka BAROfi-arviointimenetelmän kautta kerättyä tietoa asiakkaasta voisi hyödyntää muissa yksiköissä ja palveluissa, mikäli asiakas ei tule yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkuuteen. Myös vankilan haastatellut työntekijät pähkäilivät tiedon eteenpäin jakamista omalta osaltaan. Tiedon hyödyntäminen olisi kaikkien etu: asiakkaan ei tarvitsisi kertoa samoja asioita uudelleen ja uudelleen, muissa palveluissa BAROfi-arviointimenetelmän avulla saadut tiedot voisivat olla pohjana ja auttaa työskentelyssä sekä asiakasta että työntekijää, eivätkä kerätyt tiedot jäisi ikään kuin käyttämättä. BAROfi-haastattelusta saatujen tietojen eteenpäin jakaminen vaatii asiakkaan suostumuksen. Haastatellut työntekijät kuitenkin ovat nähneet luvan saamisen varsin helppona, kun asia on ensin esitetty ja perusteltu asiakkaan etuna ja tulevaisuuden työskentelyn helpottumisena edellä mainituin syin.

H5: ”- - ku tehä tommoset huoliarviot ja kaikki, nii sitte se, että ku välttämättä asiakas ei tuukkaa koskaa meille asiakkaaks ja meil on tollast materiaalii, nii miten sitä sais sit jotenki hyödynnetty? Et asiakas hyötyis siitä, et hänest on tätä tietoo. Varsinkaa jos se ei tuu ja ei oo ehtinyt antaa sitä palautetta tai palveluohjaust tekemään.”

H4: ”- - mulla on heränny tämmönen huoli: miten mä jaan sitä (BAROfi-tietoa)? Tietenki mä kirjaan sen sinne salassapidettäviin, mut et tää on yhteinen asia. Eikä, et kaikki tekee omalla sektorillaan tätä hommaa.”

Tiedonkulku myöskään toiseen suuntaan ei ollut selvää: mikäli BAROfi-haastattelu on tehty asiakkaalle aiemmin esimerkiksi vankilassa, ei yhdyskuntaseuraamustyöntekijät välttämättä pääse käsiksi tähän materiaaliin, vaikka molemmat yksiköt kuuluvat Rikosseuraamuslaitoksen alaisuuteen. Lisäksi yhdyskuntaseuraamustyöntekijöitä kiinnosti, onko mahdollista saada esimerkiksi BAROfi-arvioinnin materiaalia vangista, joka on vapautunut, vai poistuuko se järjestelmistä vankilasta uloskirjaamisen myötä.

H6: ”Myöskin mietin sitä, ku mul on yks asiakas Vantaan vankilassa ja - - hänelle on tehty BARO siel vankilassa, mut mietin, et ku sitä BARO:a ei ilmeisesti saa VATI:in (=vankitietojärjestelmään). Niin mietin et - - vankilas siit on hyödytty - -, mut mulla ei oo sitä työskentelyyn, ku hän vapautuu. - - Vaik ollaa samaa organisaatioo.”

Kaikki neljä haastatteluun osallistunutta Vantaan vankilan työntekijää nostivat esiin haastattelun kirjaamisen haasteellisuuden tai tietämättömyytensä kirjaamiskäytänteissä tietojen hyödyntämisen suhteen. Lisäksi he ehdottivat muutosta kirjaamiskäytäntöihin. Toiveissa Vantaan vankilan haastatelluilla oli, että haastattelu voitaisiin esimerkiksi ensin nauhoittaa ja kirjata vasta myöhemmin.

H2: ”Kirjaus on vähän epäselvää, minne se tieto pitäis VATI:ssakin (=vankitietojärjestelmässäkin) tehdä, jotta se tieto olis kaikilla hyödynnettävissä ja käytävissä?”

Alaluvun yhteenvedona voidaan todeta, että työskentely BAROfi-arviointimenetelmän avulla on nähty positiivisena, mutta herättänyt myös käytänteiden osalta jonkin verran kysymysmerkkejä. Laajemman tiedon saaminen arviointimenetelmän avulla on auttanut työskentelyssä asiakkaan/vangin kanssa. Muun muassa vankituntemus on lisääntynyt. Epäselvyyttä on aiheuttanut tiedon kulkeminen eri yksiköiden välillä. Haastatelluilla työntekijöillä ei ollut varmuutta siitä, ketkä valmiin BAROfi-aineiston näkevät tai keille se ylipäätään saadaan lähettää. Lisäksi kirjaamiskäytännöt hakivat vielä paikkaansa Vantaan vankilassa.

6.3 BAROfi-arviointimenetelmään liittyvät epäkohdat

BAROfi-arviointimenetelmän käyttöönotto on tuonut mukanaan myös haasteita. Sekä Vantaan vankilan että Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston haastatellut työntekijät toivat rohkeasti esille menetelmän epäkohtia. Eniten haastatteluissa esille nousivat ajankäytön ongelmat. Kuusi haastateltavaa otti kantaa ajankäyttöön liittyviin haasteisiin. Haastateltavien puheissa esiin-

tyivät niin menetelmän käytön kesto kuin työparityöskentelyn aiheuttama aikataulujen yhteensovittamisen vaikeus. Kuitenkaan työntekijät eivät nähneet asiakkailta olleen ongelmia haastattelun keston tai kysymystulvan suhteen. Epäluuloja nuorten suhtautumisessa monisivuiseen haastatteluun on ollut, mutta työntekijät ovat pyörtäneet ajatuksensa hyvin menneiden haastatteluiden myötä.

*H12: ”- ei vaikuttanut, että (haastattelu) olis ollut mitenkää tuskasta tai muuta, et se ois niin pitkä. Oli sujuva. Siel (pidemmässä perus-BAROfi:ssa) oli vaan enemmän kysymyksiä. Asiakas jaksoi.. *nauraa* ..jotenkuten.”*

H1: ”Niin se ajan löytyminen on ongelma ja kun se (haastattelu) pitäis tehdä lähiaikoina, - - kun vanki on tullu. Idea rapisee, jos siinä menee monta viikkoa ennen kun sä pystyt ottaa jonku vastaan. - - Varsinki, jos (vanki) on eristyksis, suuremmalla syyllä pitäis saada koppi.”

H3: ”Onhan se ongelma, jos yksi vanki vie neljäsoosan päivästä työaika.”

Kaksi Vantaan vankilan haastatteluun osallistuneista työntekijöistä nostivat esiin haastattelun pitämisen ajankohdan ongelman. Haastattelua on ollut vaikeaa sovittaa yhteen muiden työtehtävien sekä mahdollisen vangin vapautumisen kanssa. Vankilassa haastattelua voi olla vaikeaa järjestää heti vangin saavuttua vankilaan ja osalla vangeista voi olla oikeudenkäyntejä tulossa. Pisimmillään aikaa voi kulua yli kaksi viikkoa ennen haastattelua, mikäli vanki on saapunut esimerkiksi edellisenä perjantaina ja moniammatillinen tiimi kokoontuu seuraavan kerran torstaina. Alaikäisten vankien kohdalla tilanne on ollut hieman parempi.

BAROfi-haastattelulomakkeen valmiit kysymykset tuottivat useammalle haastatelluista päänsä vaivaa. Sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston että vankilan BAROfi-arviointimentelmää käyttäneet työntekijät nostivat esille kysymyksiin liittyviä ongelmia. Kolme neljästä Vantaan vankilan haastatteluun osallistuneista työntekijöistä kritisoi kysymyksiä. Nämä työntekijät näkivät kysymykset liian ohjailevina sekä heidän mielestään kysymyksissä esiintyy liikaa toistoa. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston muutamat työntekijät näkivät puolestaan, että kysymyksiä on tietyissä osa-alueissa liikaa, kun taas toisissa liian vähän. Kysymysten muokkaaminen nousikin heillä yhdeksi kehittämis ehdotukseksi. Varsinaista yksittäistä ongelmaa kysymyksistä ei löytynyt. Toiset ovat ratkaisseet edellä mainitut ongelmat hyppäämällä joidenkin kysymysten yli ja toiset ovat sinnikkäästi kysyneet kaikki kysymykset, vaikka olisivat itse kokeneet kysymykset epäolennaisiksi kyseisen asiakkaan kohdalla. Mikäli kaikille asiakkaille ei esitetä kaikkia kysymyksiä, vaan haastattelija valitsee mielensä mukaisesti niistä oleelliset, voitaneen pohtia,

onko tällöin saatu tulos riippuvainen haastattelijan toiminnasta. Olisiko tulos ollut toinen, mikäli kaikki kysymykset olisikin kysytty? Uuden tiedon tuottamisen pohjana tulisi olla riippumattomuus työntekijästä sekä puolueettomuus.

Haastattelemamme Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijät kritisoivat haastattelukysymyksiä, jotka toistavat samoja asioita. Toisaalta, kun kysymyksiä on paljon ja samaa aihetta tarkastellaan eri näkökulmista, ei haittaa, vaikka nuoren vastaukset yksittäisiin kysymyksiin olisivatkin lyhyitä. Ilmeisesti rikosseuraamusasiakkaat ovat vastanneet kattavasti kysyttyihin kysymyksiin, jolloin samantyylliset kysymykset ovat tuntuneet työntekijöiden mielestä turhalta toistolta.

H1: ”- on ollu niitä samaa asiaa toistavia kysymyksiä niin se keskustelu vähän niin kun notkahtaa siinä. Et mehän käsiteltiin tää jo.”

Lisäksi yksi haastatelluista nosti esille sen, kuinka työntekijän tyyli haastatella voi vaikuttaa haastattelun ilmapiiriin sekä nuoren puheen tuottamiseen. Toinen työntekijä puolestaan ilmaisi huolensa siitä, että haastattelijan mielipide voi vaikuttaa koko arvioinnin lopputulokseen, eli minkälaista työskentelyä jatkossa asiakkaan kanssa tehdään, vai tehdäänkö ollenkaan.

H3: ”Meil ku oli se koulutus viimeks, meitä oli 20 tai 30 ihmistä ja mietittiin, ollaanko huolestuneita (asiakkaalle tehdyn BAROfi-haastattelun pohjalta) tai ei, niin siinä oli aikamoinen heitto. Et se on aika iso ongelma haastattelussa. Sen haastattelijan mielipide vaihtelee.”

Yhteenvetona voidaan todeta, että haastatellut työntekijät ovat nähneet useampia negatiivisia puolia arviointimenetelmästä. Menetelmän käyttöönoton myötä ilmenneet ajankäytön haasteet ovat yksiä keskeisimpiä ongelmia. Työntekijöillä on ollut hankaluuksia löytää yhteistä aikaa haastatteluiden pitämiseen. Lisäksi haastattelut itsessään ovat vienneet suuren lohkaisun kokonaistyöajasta, mikä on tuntunut ainakin vankeinhoidon puolella merkittävältä. Lisäksi haastatteluun osallistuneet Vantaan vankilan työntekijät näkivät ongelmana BAROfi-haastattelun ajankohdan häilyvyyden. Haastattelu saattaa venyä useampien viikkojen päähän siitä, kun vanki on saapunut laitokseen. Haastattelukysymykset olivat aiheuttaneet suurelle osalle haastatelluista ainakin jossakin vaiheessa turhautumista. Kysymykset koettiin joko liian ohjailevina tai niitä oli osa-alueittain liikaa tai liian vähän. Osan mielestä kysymyksissä on samankaltaisuutta ja täten ne tuntuivat aiheuttavan toistuvuutta. Pari haastatteluihin osallistunutta työntekijää näki, että haastattelun ongelmaksi voivat koitua tilanteet, joissa haastattelijan tyyli haastatella voi vaikuttaa nuoren tuottaman puheen määrään tai laatuun tai haastattelijaa vaikuttaa haastattelun lopputulokseen antamalla oman näkemyksensä mukaisen huoli-arvion kuulematta muiden ammattilaisten näkemystä tilanteesta.

6.4 BAROfi-arviointimenetelmään liittyvät kehittämis ehdotukset

Selkeitä jatkokehittämis ehdotuksia yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden haastattelussa nousi kolme. Suurimpana näistä ilmeni BAROfi-haastattelun jälkeisen palautekeskustelun pitämättömyys ja täten menetelmän kokonaisvaltaisen käytön puute. Palautekeskustelut nähtiin erityisen tärkeinä ja hyödyllisinä, mutta niitä ei oltu pystytty toteuttamaan kuin muutama. Syinä palautekeskusteluiden pitämättömyyteen haastateltavat mainitsivat muun muassa resursien ja ajan puutteen. Haastatteluun osallistuneet Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät näkivät palautteenannon tärkeäksi varsinkin asiakkaille itselleen. Palautteen antolla on mahdollista käydä yhdessä nuoren kanssa tilanteesta nousevat huolet läpi sekä antaa muuta positiivista tai negatiivista palautetta. Viisi haastatteluun osallistunutta toi esiin palautteen antoon liittyviä ehdotuksia. Kun palautetta ei olla pystytty antamaan kaikille asiakkaille, herää kysymys, onko kaikilla asiakkailla yhtäläiset mahdollisuudet saada palveluita samalla tasolla? Kaikkien asiakkaiden tulisi olla samalla lähtöviivalla ja olla mahdollisuus palautekeskusteluun. Palautekeskustelu kuuluu yhtenä osa-alueena BAROfi-prosessiin, jolloin sen pois jättämisellä ei pystytty hyödyntämään koko menetelmän sisältöä.

H12: ”- Mulla on ollu niistä seitsemästä haastattelusta vaan yks palautekeskustelu. Mä toivoisin et niit pystyis järjestää enemmänki. -- Syyttäjältä tulee ne selvityspyynnöt, nii aika ei vaa riitä siihen, et kutsuu (asiakkaan) uudestaan (kuulemaan palautteen). Tästä ois hyvä keskustella, et miten tätä vois kehittää. - - Koin erittäin hyvänä tän yhen palautekeskustelun.”

H5: ”- Palautteen antaminen on tärkeätä. Jos me täällä vaa mietitää mikä on hyväksi (asiakkaalle) ja mikä ei, nii onhan se vähän.. Et jos asiakas ei ite tiää sitä, miten me häntä tääl arvioidaan.”

Toisena kehittämisen kohteena nähtiin BAROfi-arviointimenetelmän lopussa oleva riski-huoli - taulukko, jonka muokkaamista toivottiin, jotta taulukko olisi soveltuvampi rikosseuraamusalalle. Yksi Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston haastatteluun osallistunut työntekijä toi ilmi, että kyseinen taulukko ei vastaa asiakkaan palvelutarpeen arviointiin rikosseuraamusalalla. Useampi muu yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijä nyökytteli samanaikaisesti, joten voitane olettaa heidän olleen samaa mieltä. Taulukkoon toivottiin kehitettävän sellainen malli, jonka avulla esimerkiksi dynaamiset-, staattiset- ja muut riskitekijät nousisivat aiempaa paremmin esille.

H6: ”-- Herättää paljon kysymysmerkkejä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa, miten sitä (riski-huoli -taulukkoa) käytetään? Ei välttämättä (sovi) tähän meidän työhön niinku, ku meidän pitää arvioida, onks se nuori meidän mielestä palvelun tarpeessa. -- Se mitä siin (riski-huoli -taulukossa) lukee ei tarkota, et se ois yks yhteen sen kanssa tarviiks nuori valvontaa vai ei.”

Kolmantena kehitysideana Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistosta esille nousivat BAROfi-haastattelulomakkeen valmiit kysymykset. Seitsemän Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston haastatteluun osallistunutta kommentoivat kysymysten soveltuvuutta rikosseuraamusalalle, kaikkien kysymysten tarpeellisuutta sekä sitä, kuinka menetelmän kysymykset suuntaavat pääosin menneeseen. Menetelmään toivottiin lisää tämän hetken ja tulevaisuuden suunnitelmia kartoittavia kysymyksiä. Lisäksi toivottiin loogisempaa etenemistä kysymyksissä.

H6: ”- - (Haastattelun) osa-alueet on hyvii, mut se mitä me halutaan tääl rise-puolel tietää, nii mä lisäisin tonne rikos-kohtaan erilaisii kysymyksii, kavereihin ja päihdekohtaan lisää kysymyksii. - - Parannusehdotus ois se, että tos on paljon mennyttä, esimerkiks toi koulujuttu, mut hirveen vähän suunnataan tulevaisuuteen. Mun mielest täst puuttuu kysymys esimerkiks miten suunnittelee tulevaisuuden koulunkäynnin ja näin. - - Et paljon on menneeseen, mut et ois tää hetki ja tuleva.”

H6: ”- - toimintakyky perheen kans - - on hyvin lyhyt osio, tyyliin 6 kysymystä tai jotain, nii sen mä jotenki työntäisin takas sinne perhe -kohtaan, et jotenki must tuntuu, et puhutaan ensin perheestä, sit hypätään seuraavaan ja taas puhutaan perheestä. Et se (toimintakyky perheen kanssa -osio) tulis soluttaa sinne (perhe -osioon).”

Sen sijaan yksi Vantaan vankilan haastatteluun osallistunut toi esiin täysin päinvastaisen kokemuksen.

H3: ”Baro on hyvä, kun se ei kato mikä oli ja on, vaan sillä on kuntouttava tarkoitus, kattoo tulevaisuuteen.”

Vantaan vankila ei tuonut esiin suoranaisia menetelmän jatkokehittämis ehdotuksia. Toki he toivoivat aiemmin esiteltyjen BAROfi-arviointimenetelmän haasteiden vähenevän sekä haastattelun aikaisen kirjaamisen muuttamista haastattelun nauhoittamiseksi ja myöhemmin kirjattavaksi. Tämä mahdollistaisi yksin haastattelemisen, eikä työparin yhteisen ajan löytäminen olisi enää ongelmallista. Toisaalta yksin haastattellessa ei välttämättä tule huomattua kaikkia asioita

eikä haastattelun purkaminen työparin kanssa olisi mahdollista. Yksi haastattelija -malli saattaisi johtaa Vantaan vankilan työntekijöiden ilmi tuomaan näkemykseen siitä, että haastattelijan näkemys tapauksesta voi ratkaista liikaa asiakassuhteen jatkumoa lopettamalla asiakkuuden ”ei huolta” -päätöksellä tai jatkamalla työskentelyä ”herättää paljon huolta” -päätöksellä. Nauhoittamalla haastattelun työparityöskentelyn toteuttaminen saattaisi olla resurssien tuhaamista, sillä menetelmän käyttö myöhemmin kirjaamisen vuoksi veisi enemmän aikaa kuin nykyinen malli. Kaikista kehitysehdotuksista ja haasteista huolimatta yksi työntekijä kommentoi suoranaisesti BAROfi-arviointimenetelmän käytön jatkamista rikosseuraamusalalla:

H1: ”- Jos multa nyt kysyttäis jatketaanko tai lopetetaanko (BAROfi-arviointimenetelmän käyttö), niin kyllä sanosin, et jatketaan. Kyl se hyöty on suurempi kuin ne haitat tai negatiiviset puolet.”

Vetämällä yhteen tämän alaluvun, voitane todeta, että kehittämisehdotuksia menetelmälle ilmeni Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston puolesta kolme ja Vantaan vankilan puolesta ei konkreettisesti yhtäkään. Menetelmää toivotaan kehitettävän enemmän rikosseuraamusalalle suuntautuvaksi niin riski-huoli -taulukon kuin kysymystenkin osalta. Palautekeskustelut on koettu hyväksi, mutta kehittämistä tarvittaisiin siihen, että niitä kyettäisiin järjestämään nykyistä useammalle nuorelle. Ajankäytöllisiä haasteita korjaamalla palautekeskusteluiden järjestäminen voisi helpottua ja muuttua rutiininomaisemmaksi.

7 Johtopäätökset

Luvussa seitsemän esittelemme opinnäytetyömme johtopäätökset, jotka ovat koottu keskeisimmistä tuloksista, vastaten tutkimuskysymyksiimme sekä peilaten tutkimuksemme tuloksia aiemmin esittelemäämme taustateoriaan. Tutkimuskysymyksemme olivat ”Millaisia näkemyksiä työntekijöillä on BAROfi-arviointimenetelmän käytöstä rikosseuraamusasiakkaiden kanssa työskenneltäessä yhdyskuntaseuraamustoimistossa tai vankilassa?” sekä ”Miten työntekijät kehittäisivät BAROfi-arviointimenetelmää?”. Johtopäätökset on jäsennelty tulosten esittelyä mukailleen.

Opinnäytetyömme tulokset ovat hyvin samansuuntaisia muiden tehtyjen BAROfi-arviointimenetelmään liittyvien tutkimusten kanssa. Arviointimenetelmää on tutkittu Suomessa vielä suhteellisen vähän, mutta näiden tutkimusten valossa niin hyvät puolet kuin menetelmän haasteet ovat näyttäytyneet samantyyppisinä eri aloilla ja eri työympäristöissä. Joitakin johtopäätöksiämme voidaan tämän vuoksi yleistää laajempaan kontekstiin, vaikka oma tutkimusjoukkomme oli pieni.

7.1 BAROfi-arviointimenetelmän käyttämiseen liittyvät resurssit

Tulostemme perusteella työparityöskentely nähtiin suurena voimavarana BAROfi-haastattelussa. Työparityöskentelyn hyötyinä haastatteluun osallistuneet Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijät näkivät etenkin työskentelyn tehokkuuden sekä tiedon kirjaamisen helpottumisen haastattelun aikana, vuorovaikutuksen lisääntymisen asiakkaan ja haastattelijan välillä sekä haastattelun etenemisen jouhevuuden. Työparityöskentelyssä tiedon ja ajatusten vaihtaminen työparin kanssa nähtiin työtä helpottavana tekijänä. Muun muassa työparin yhteinen pohdinta haastattelun lopussa suojaavista- ja riskitekijöistä koettiin mielekkäänä ja tarpeellisenä. Kuvajan (2009) tutkimukseen haastatellut työntekijät toivoivat työparia BARO-haastatteluun, sillä kaksi haastattelijaa kuulee enemmän kuin yksi. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät eivät nostaneet esiin tällaista näkökantaa parityöskentelyn hyödyistä. Sen sijaan Vantaan vankilan työntekijät näkivät Kuvajan haastattelujen kanssa samoja näkökulmia: kun kaksi ihmistä on kuulemassa, toinen pystyy tarkentamaan toista työntekijää sekä kuulee ja muistaa asioita eri tavoin kuin yksi haastattelija. Työparityöskentelyn toivottiin jatkuvan Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja Vantaan vankilassa vastaisuudessakin BAROfi-arviointimenetelmää käytettäessä.

Parityöskentely voi mahdollistaa palvelun ja työn laadun paranemisen. Ratkaisut asiakastyössä monipuolistuvat uusien näkökulmien avulla ja työstä saadaan intensiivisempää. Parityöskentely mahdollistaa tuen saamista ja vastuun jakamista. Toisaalta parityöskentely mahdollistaa myös vertaisoppimista. Esimerkiksi BAROfi-haastattelussa kirjuri voi poimia haastattelijalta joitakin tyylejä, joita hän voi myöhemmin käyttää ollessaan itse haastattelijan roolissa. Mahdollisesti myös asiantuntijuus voi parantua parityöskentelyn kautta. Parityöskentelyssä voi tulla tietoisemmaksi omasta työtavasta ja sen merkityksistä. Parin keskinäisen työskentelyn pitää olla luontevaa ja mutkatonta, jotta asiakkaan tilanteen käsittely on mahdollista eikä asiakas koe oloaan epämiellyttäväksi. Yksin työskentelyyn verrattuna parityöskentelyssä työntekijän työn arvioijana on asiakkaan lisäksi myös kollega. Täten parityöskentelyssä onkin uskallettava antautua toisen työntekijän tarkkailtavaksi ja tehtävä omaa työtä näkyväksi. Kuten aiemmin teoriaosuudessa mainittua, työparityöskentely lisää vaikuttavuutta, ilman että työssä täytyisi noudattaa jähmettävää mallia. (Liikanen 2011, 66.) Työn vaikuttavuuden lisääntymisen BAROfi-arviointia tehdessä voidaan päätellä johtuvan esimerkiksi myös siitä, että toinen työntekijä pystyy keskittymään vain haastattelemiseen.

Mikäli BAROfi-arviointimenetelmä ei juurru rikosseuraamusalalle, tulisi pohtia, voisiko parityöskentelyä jatkaa joiltain osin esimerkiksi seuraamuselityksen teossa tai tulohaastattelussa, sillä työntekijät ovat nähneet parityöskentelyn merkityksellisenä, työtä helpottavana ja työn mielekkyyttä lisäävänä toimintana. Myös Liikasen mukaan työparityöskentely myös vähentää

työn kuormittavuutta (Liikanen 2011, 66.) Teimme johtopäätöksen, että parityöskentelyä lisäämällä rikosseuraamusalalla työskentelyn kuormittavuutta voitaisiin siis vähentää. Kirjaamisen väheneminen ja jakautuminen työntekijöiden välille voisi vähentää kuormittavuutta, joten ainakin haastattelujen tekeminen pareittain on ilmeisen toivottavaa. Myös Kuvajan (2009) tutkimuksessa kaikki haastateltavat kertoivat kirjaamisen olevan työlästä. Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat haastattelivat nuoria pääsääntöisesti yksin. Ongelmia oli kysymysten ja vastausten yhdistämisessä sekä siinä, että haastattelun yhteydessä kirjaaminen tulisi tehdä nopeasti muutamalla sanalla. (Kuvaja 2009, 72-73.) Saman suuntaisia kysymysten ja vastausten yhdistämisen vaikeuden ajatuksia ilmeni tämän opinnäytetyön haastatteluun osallistuneiden Vantaan vankilan työntekijöiden puheista, vaikka haastattelut ovat tehty työpareina. Tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia, sillä Kuvajan haastateltavat käyttivät yhtä lukuun ottamatta käsin kirjoittamista kun taas haastattelemamme rikosseuraamusalan työntekijät pääsääntöisesti eBAROfi-tietokantasovellusta.

Kuten Kuvajan (2009) haastatteleminen työntekijöiden, myös tähän opinnäytetyöhön haastatellut Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijät näkivät ajankäytön haasteet työn suurimpana ongelmana. Työntekijöiden ajanpuute sekä resurssien riittämättömyys vaikeuttavat BAROfi-kokonaisuuden läpiviemistä. Työntekijöiden aikataulujen yhteensovittaminen on vaikeaa ja toisaalta menetelmän käyttöön kuluva aika on aina pois joltakin toiselta asiakkaalta/vangilta tai työtehtävältä. Menetelmä on nähty kuormittavana ja työtahtia tiivistävänä, mutta yleensä mikä tahansa uusi muutos syö energiaa ja voimavaroja missä tahansa ympäristössä. Käytäntöjen vakiintumisen myötä kuormittavuuden tunne usein helpottuu. Jo Doreleijersin & Spaanderin menetelmän kehittämisen alkuvaiheen BARO-pilottitutkimuksessa havaittiin, että menetelmään kuuluva raportin kirjoittaminen vei paljon aikaa. Tutkimuksessa BARO ja raportin kirjoitus kestivät keskimäärin yhteensä noin 7,2 tuntia, kun aikaan sisällytettiin kaikki BARO-menetelmän toiminnot. (Doreleijers & Spaander 2002, 4.)

Ajankäytön haasteisiin liittyy osaltaan BAROfi-haastattelulomakkeen pituus. Haastattelemiemme Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijät ovat pääsääntöisesti käyttäneet lyhempää mini-BARO-haastattelua. Työntekijöiden mukaan nuoret olivat jaksaneet vastata kysymyksiin hyvin, eivätkä työntekijät olleet nähneet haastattelun pituutta ongelmana asiakkaan näkökulmasta. Hännisen & Toivasen (2013) BAROfi-haastattelun läpi käyneille asiakkaille teettämän kyselytutkimuksen tulokset ilmentävät samaa: asiakkaat ovat kokeneet BAROfi-haastattelun sopivan pituisena eikä kysymysten määrää ole kritisoitu lainkaan (Hänninen & Toivanen 2013, 13, 18, 20-21). On mahdollista, että asiakkaat ovat kokeneet kysymysrungon pituuden eri tavoin kuin työntekijät. Työntekijät saattavat olla käyttäneet yhtä menetelmää useita vuosia ja kun uusi menetelmä otetaan käyttöön, ei sen alkutaival ole välttämättä helppo. Rikosseuraamusalalla on monia pitkään käytössä olleita toimintatapoja, jolloin esimerkiksi uusien menetelmien käyttöönotto voi olla haastavaa. Esimerkiksi Helsingin

yhdyskuntaseuraamustoimiston käyttämä seuraamusselvitys ei ole sisältänyt tarkkoja kysymyksiä, jolloin haastattelija on voinut esittää yhteen osa-alueeseen omasta mielestään sopivan määrän kysymyksiä. BAROfi-arviointimenetelmä sen sijaan ohjaa haastattelijaa kysymään kattavasti eri osa-alueita. Hännisen & Toivasen (2013) tutkimuksessa tulokset osoittavat, että työnteekijöiden keskuudessa menetelmä on toisinaan koettu pitkäksi ja raskaaksi laajan kysymysrunkonsa vuoksi (Hänninen & Toivanen 2013, 18). Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työnteekijät eivät juurikaan avanneet omia tuntemuksiaan kysymysrunгон pituuteen liittyen ajankäytön näkökulmasta.

7.2 BAROfi-arviointimenetelmään liittyvän yhteistyön kehittäminen

Työhömmä haastateltujen mukaan yhteistyö Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston, Vantaan vankilan, Helsingin kaupungin sekä muiden tahojen välillä nähtiin onnistuneena. Yhteistyön tekeminen helpottaa asiakkaan asioiden hoitoa varsinkin silloin, jos asiakas siirtyy esimerkiksi vankilasta yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaaksi. Yksiköiden väliseen yhteistyön tekemiseen liittyy olennaisesti tiedon jakaminen. Tiedon jakaminen ja tiedon saaminen muilta yksiköiltä olivat yksi suurimmista kysymyksistä sekä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston että Vantaan vankilan työnteekijöiden keskuudessa. Tiedon jakamisella voidaan helpottaa työyhteisön tai yhteistyötahojen välistä toimintaa sekä edistää asiakkaan asiaa. Lisäksi tiedon jakamisella voidaan tukea ja edistää palvelun laatua, tässä tapauksessa esimerkiksi asiakkaan asioiden nopeaa ja oikeudenmukaista käsittelyä. Tiedon jakaminen on tällaisissa organisaatioissa usein liitoksissa työnteekijöiden yksilöllisiin ja työyhteisöllisiin tavoitteisiin, asiakkaan tyytyväisyyteen sekä vaikuttamismahdollisuuksiin. Toisaalta tiedon jakaminen voi vaikuttaa myös taloudellisesti pitkällä aikavälillä: esimerkiksi onnistuneen palveluohjauksen kautta uusintarikollisuuden vähenemiseen, joka puolestaan säästää valtion varoja. Myös teoriapohjassamme Koskelan (2013) ja Seikkula & Arnkilin (2005) mukaan moniammatillisen toiminnan onnistuminen mahdollistaa tehokkaan viestinnän ja edistää tuloksellisuutta (Koskela 2013, Seikkula & Arnkil 2005).

Moniammatillisen tiimin kokoontumisen toivottiin jatkuvan niin yhdyskuntaseuraamustoimiston kuin vankilan työnteekijöiden osalta. Tiimit ovat haastateltujen työnteekijöiden mukaan helpottaneet esimerkiksi asiakasläheteiden saamista, tiimeistä on saatu työnteekijälle lisätukea asiakkaan tilanteeseen ja työnteekijät ovat saaneet monialaisen näkemyksen oman tietotaitonsa lisäksi. Myös teoriapohjassamme esitellyn Seikkulan & Arnkilin (2005) ”Dialoginen verkostotyö”-teoksen mukaan ammatilliset toimenpiteet liittyvät toisiin toimenpiteisiin täydentävinä osina. Tämä on hyödyllistä etenkin tilanteissa, joissa asiakkaan ongelma ei ole yksiselitteinen. (Seikkula & Arnkil 2005, 8.) Voidaan päätellä, että moniammatillisesta työskentelystä on hyötyä usein niin työnteekijöille kuin asiakkaille, mikäli asiakkaan tilanne ei ole aivan selkeä. Teoria-

osuudessamme kerroimme, että lainsäädännön muutosten vuoksi vuonna 2016 on pohdittu yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen aloitteesta Pääkaupunkiseudun osaamiskeskuksen, Rikosseuraamuslaitoksen ja Kriminaalihuollon tukisäätiön välillä ja ehdotukset ovat koskeneet esimerkiksi tiedonvaihtoa viranomaisten välillä ja verkostotyötä. (Socca 2016.) Näin ollen rikosseuraamusalalla on katsottu ennenkin olleen tarvetta verkostotyölle ja moniammatillisuudelle.

Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden haastatteluista ei ilmennyt työntekijöiden roolien hämärtymistä moniammatillisessa työskentelyssä, kuten Isoherrasen (2012) tutkimuksessa oli tapahtunut (Isoherranen 2012, 11). Työntekijät olivat nähneet yhteistyön antavan heille työkaluja jatkaa asiakkaan kanssa työskentelyä ja työntekijät olivat nähneet hyötynensä moniammatillisesta tiimistä. Myös Koskelan (2013) teoksen mukaan moniammatillisen toiminnan onnistuminen lisää sitoutumista, viestinnän, oppimisen ja ristiriitojen ratkaisun tehokkuutta, edistää tuloksellisuutta sekä mahdollistaa uudenlaiset ratkaisut. (Koskela 2013.)

7.3 BAROfi-arviointimenetelmään liittyvien työkäytänteiden kehittäminen

Palveluohjauksen näkökulmasta BAROfi-arviointimenetelmä sai positiivista palautetta Helsingin yhdyskuntaseuraamustyöntekijöiltä. Arviointimenetelmän laajuuden ansiosta huomio pystytään kiinnittämään varhain asiakasta tukeviin palveluihin. Myös Kuvajan (2009) tutkimuksessa jatko- ja palveluiden oikein kohdentaminen oli nähty hyvänä menetelmän aikaansaamana ominaisuutena. BAROfi-arviointimenetelmää käyttäessä työntekijöillä on herännyt nopeammin käsitys siitä, minkä palveluiden piiriin asiakas kannattaisi ohjata, ja tämä on tärkeää teoriaosuudessa käyttämiemme lähteidenkin mukaan. Esimerkiksi Järvisen tutkimuksessa oli huomattu nopean reagoinnin asiakkaan asioissa olevan merkittävää (Järvinen 2014, 7.) Kortenien (2004) huumeongelmaisten palveluohjausprojektin loppuarviointiraportin mukaan palveluohjauksella ja palveluohjaajana toimivalla sosiaalityöntekijällä oli merkittävä rooli asiakkaiden kuntoutumisen hyvässä alussa tai asiakkaiden kuntoutumisessa. Asiakkaat motivoituivat tarpeellisiin hoitoihin ja myös halu päihteiden käytön vähentämiseen ja lopettamiseen kasvoi. (Korteniemi 2004, 40-41, 44-45.) Palveluohjaus on pitkälti kiinni työntekijän omasta aktiivisuudesta ja varsinkin rikosseuraamusalalla asiakkaan onnistunut palveluohjaus vaikuttaa olennaisesti asiakkaan tulevaisuuden tapoihin toimia erinäisissä tilanteissa. Työntekijän oma aktiivisuus sekä vaikuttava hoito takaavat parhaimmat lähtökohdat asiakkaan kuntoutumiselle. Korrelaatiota ilmentää Korteniemen tutkimuksen tulos, joka toteaa, että kun sosiaalityöntekijän aktiivisuus oli suuri ja asiakas oli ollut erittäin tärkeässä ja kuntoutumiseen merkittävästi vaikuttaneessa kuntoutushoidossa, myös asiakkaan kuntoutumisen todennäköisyys oli suurin (Korteniemi 2004, 40-41, 44-45). BAROfi-arviointimenetelmän aikaansaaman palveluohjauksen helpottumisen

myötä voidaan pyrkiä myös Rikosseuraamuslaitoksen tulevaisuuden tavoitteisiin, eli toimia yhteistyössä yhteiskunnan yleisten palvelujärjestelmien kanssa uusintarikollisuuden vähentämiseksi.

Tutkimuksen tuloksia analysoidessa esille nousi palautteen merkitys. Palautekeskusteluista ei haastattelemistamme rikosseuraamusalan työntekijöistä ollut pitänyt haastatteluhetkellä juuri kukaan. Toiveissa kuitenkin oli, että palautekeskusteluja pystyttäisiin tulevaisuudessa järjestämään enemmän. Palautekeskusteluiden lisääminen vastaa suoraan toiseen tutkimuskysymyksemme ”Miten työntekijät kehittäisivät BAROfi-arviointimenetelmää?” Palautekeskustelujen pitämättömyyden syynä nähtiin pääosin ajanpuute. Huolta ilmeni myös siitä, saako asiakasta tulemaan uudelle tapaamiselle. Muun muassa Hännisen & Toivasen (2013) teettämän palautekyselyn tulosten mukaan osa asiakkaista ei saapunut erikseen järjestettyyn BARO-palautekeskusteluun (Hänninen & Toivanen 2013, 11). Palautteenannosta haastateltaviemme kanssa keskusteltaessa ilmeni sama ongelma kuin koko BAROfi-menettelyn sisäajossa, eli heikohko perehdytys. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät toivat esiin palautteenannon linjausten epämääräisyyden. Toisaalta haastatelluista työntekijöistä yksi totesi, että palautteenannon linjaaminen lienee asia, joka voidaan sopia yksikkökohtaisesti ja sen jälkeen toimia linjausten mukaisesti.

Palautteenanto on merkityksellistä asiakkaalle: hän kokee, että häntä on kuultu ja tiedot on kirjattu muistiin. Palautteenannon hyötyjä ovat muun muassa ongelmien esille nostaminen ja niiden ennaltaehkäisy, hyvinvoinnin tukeminen tuomalla haitallisia asioita tietoisuuteen sekä oppimisen tukeminen (Ranne 2014, 14). BAROfi-palautteessa ilmenee juuri ne seikat, jotka asiakas on itse tuonut ilmi ja niistä on poimittu suojaavat tekijät ja riskitekijät. Palaute ikään kuin vetää koko BAROfi-prosessin yhteen. Tärkeää olisi, että rikosseuraamusasiakkaat saisivat palautetta, sillä vaikka asiakkaasta ja hänen tilanteestaan herää työntekijällä usein huolta ja ilmenee negatiivisia asioita, täytyy palautteesta kiinnittää huomiota myös hyviin asioihin. Moni nuori rikosseuraamusasiakas ei välttämättä ole ikinä saanut mitään hyvää palautetta esimerkiksi käytöksestään. Se, että asiakas on jaksanut istua BAROfi-haastattelun ajan alas ja vastata kysymyksiin on jo huomioimisen arvoista. Jokaisesta asiakkaasta löytyy varmasti jotain hyvää sanottavaa. Niin kutsuttu hampurilaispalaute voisi toimia BAROfi-haastattelun palautteenannossakin.

Teoria-osuudessa esitelty palautteenannon hampurilaismalli saattaa loppujen lopuksi muotoutua mekaaniseksi suoritukseksi, josta huokuu aitouden ja spontaaniuden puute (Kupias, Peltola & Saloranta 2011, 35). Toisaalta BAROfi-arviointimenettelyn palautekeskustelussa käydään läpi menetelmästä nousseita asioita ja tilanne on ennalta järjestetty, joten palaute ei näiden valossa ole muutoinkaan spontaani. Berlinin tutkimuksessa (2008) kehityskeskustelukokemuk-

siin verrattuna spontaaneissa palautekokemuksissa oli suurempi todennäköisyys kokonaisvaltaiselle onnistumiselle tai epäonnistumiselle. Spontaanien palautekokemusten sujuvaa läpiviemistä voidaan pitää taitolajina, sillä esimerkiksi palautetapahtuman ennakoimattomuus ja saadun tiedon paikkansapitävyys loivat haasteita hyvän palautteen antamiseen. Ratkaisevaa oli myös esimiehen kyky ja halu kohdata alainen huomioon ottavalla tavalla ja keskustella rakentavasti. Kehityskeskusteluihin sen sijaan oli mahdollista valmistautua etukäteen ja kehityskeskustelurunko ja tavoitteet edistivät paikkansapitävän palautteen antamista. (Berlin 2008, 156-157.) Berlinin tutkimus keskittyi alaisen ja esimiehen väliseen palautekokemukseen, mutta samat lainalaisuudet ovat havaittavissa myös BAROfi-palautekeskustelusta. BAROfi-palautekeskusteluja verrattaessa tähän tutkimustietoon palautetilanne on kuin kehityskeskustelu. Palautteen paikkaansapitävyys on taattu, sillä palaute on henkilön itsensä tuottaman materiaalin pohjalta kerättyä.

BAROfi-haastattelun jälkeinen palaute ei sisälly vain yhteen aikaulottuvuuteen, eli menneisyyteen, nykyhetkeen tai tulevaisuuteen. Pahimmillaan joissain tutkimuksissa tulevaisuuden arviointiin panostetaan niin paljon, että nykyhetkeen panostaminen laiminlyödään ja menneisyydestä ei kyetä ottamaan opiksi (Ranne 2014, 64-65). BAROfi-haastattelun kysymysrunko kattaa kysymyksiä menneisyydestä, nykyhetkestä ja tulevaisuudesta. Myös BAROfi-palautteen tulisi kattaa nämä kaikki aikaulottuvuudet painottuen nykyhetkeen ja tulevaan. Loppujen lopuksi palautteen sisällön määrittelee asiakkaan tuottama materiaali ja siitä esiin nostetut seikat sekä itse palautteen antaja.

8 Pohdinta

Luvussa kahdeksan pohdimme opinnäytetyöprosessia, omaa ammatillista oppimistamme sekä tuomme omaa näkökulmaamme esille kehitysehdotusten ja jatkotutkimusaiheiden muodossa. Pohdimme, mikä opinnäytetyössä oli haastavaa ja mikä antoisinta sekä sitä, miten onnistuimme koko opinnäytetyöprosessissa. Tuomme esille myös ajatuksia omasta parityöskentelystämme. Päättämme luvun pohdintaan opinnäytetyömme tekoajankohdasta sekä kehitysehdotuksiimme ja ideoihimme mahdollisista aiheeseen liittyvistä jatkotutkimuksista, jotka nousivat esille opinnäytetyöprosessin aikana.

8.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön tekeminen oli antoisaa, mutta toki se raastoi hermojammekin aika-ajoin. Tämä oli ensimmäinen tutkimuksemme, mikä tuntui ajoittain prosessin kokonaisuuden hahmottami-

sen vaikeutena. Emme välttämättä tienneet kaikkien sanojen tutkimuksellista merkitystä, joten siksi esimerkiksi otsikkoa täytyi muokata useampaan kertaan. Työpariksi päätyminen oli sattuma, sillä etsimme ensin omilla tahoillamme opinnäytetyön aihetta, mutta yhteisen mielenkiinnon kohteen myötä päädyimme tekemään opinnäytetyön yhdessä. Olemme aloittaneet rikosseuraamusalan opinnot samaan aikaan, mutta emme ole viettäneet paljoa aikaa yhdessä. Siitä huolimatta keskinäisiä ongelmia meillä ei ilmennyt lainkaan. Luotimme yhteistyömme toimivuuteen, vaikkamme etukäteen tienneet toistemme työskentelytavoista. Alusta asti oli selvää, että tavoittelemme opinnäytetyöltämme samoja asioita ja että aikataulutavoitteemme on sama. Haastavan opinnäytetyöprosessista teki opinnäytetyön kirjoittaminen muiden kurssien ja harjoitteluiden aikana. Asuimme eri paikkakunnilla, joten aikataulujen yhteensovittaminen ei ollut ongelmatonta. Otimme yhteyttä toisiimme useita kertoja viikossa opinnäytetyöhön liittyvissä asioissa. Lopulta löysimme tyylin, jolla saimme opinnäytetyön edistymään molemmille parhaiten sopivalla tavalla. Parityöskentelystä oli mielestämme suuri hyöty. Koemme, että onnistuimme hyödyntämään toistemme vahvuudet ja lopputulos on laadukkaampi kuin että olisimme yksin lähteneet työstämään aihetta. Pystyimme yhdessä pohtimaan esimerkiksi eri vaihtoehtoja ja jakamaan tuntemuksiamme. Yhteistyömme prosessin aikana toimi hyvin ja olemme tyytyväisiä toistemme työpanokseen.

Yhteistyö opinnäytetyön toimeksiantajan, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen, kanssa sujui hyvin. Yhteydenpito tapahtui pääosin sähköpostitse eikä tiedonkulussa ollut merkittäviä ongelmia. Saimme sovittua käytännön asioita Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan kanssa vaivattomasti. Osaltaan yhteistyötämme helpotti Luran aikaisempi työharjoittelu ja opinnäytetyön aikainen työskentely Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa, minkä vuoksi tiesimme, keneen ottaa yhteyttä missäkin asiassa. Yhteydenottoihimme vastattiin nopeasti ja tutkimukseemme suhtauduttiin positiivisesti. Opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessämme otimme huomioon Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen toiveet ja pyysimme palautetta suunnitelmasta sekä teemahaastattelurungosta jo ennen tutkimuslupien hakemista. Jatkoimme yhteydenpitoa läpi opinnäytetyöprosessin ja korjailimme työtä saamiemme muutosehdotusten pohjalta. Ilman toimivaa yhteistyötä oppilaitoksen, opinnäytetyön toimeksiantajan ja meidän välillä työn lopputulos olisi varmasti ollut toinen. Kiitokset ansaitsee täten myös opinnäytetyömme ohjaaja, joka neuvoi meitä eteenpäin ja toimi aktiivisesti ohjauksessamme.

Olemme tyytyväisiä opinnäytetyömme rajaukseen. Vaikka teorian hankkiminen tuntui suunnitelmaa rakentaessamme haastavalta eikä aikaisempia tutkimuksia BAROfi-arviointimenetelmästä juuri löytynyt, koemme opinnäytetyömme teoriapohjan olevan kattava. Uskomme, että työemme etenemistä on helppo seurata ja valintamme ovat selkeitä ymmärtää. Mielestämme työn tavoitteet ja tarkoitus toteutuivat ja saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Olisi

sinänsä voinut olla järkevämpää toteuttaa työ projektin myöhemmässä vaiheessa, jolloin käytännöt olisivat todennäköisesti olleet vakiintuneempia. Nyt työntekijät pohtivat haastattelussa yleisiä käytäntöjä ja miten työpaikalla esimerkiksi jaettiin työt. Opinnäytetyömme tulokset olivat odotusten mukaisia ja samansuuntaisia sen kanssa, mitä olimme lukeneet aiemmin BARO-arviointimenetelmästä tehdyistä tutkimuksista.

8.2 Ammatillinen pohdinta

Yhdyskuntaseuraamustoimisto ja vankila opinnäytetyömme toteutusympäristönä tukivat ammatillista kasvuamme, sillä toimintaympäristöinä ne eivät ennen opinnäytetyöprosessin aloittamista ollut kummallekaan tuttuja. Opinnäytetyöprosessin aikana Laura suoritti toisen harjoittelunsa Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa, joka osaltaan syvensi opinnäytetyömme toimintaympäristöjen ymmärtämistä. Saimme prosessin aikana paljon uutta tietoa, esimerkiksi perhetyöstä ja vankilan tulohaastattelusta. Myös tietomme eri rangaistuksista syveni. Lähdekirjallisuuteen tutustumalla saimme lisätietoa sosiaalialasta yleensäkin ja esimerkiksi moniammatillisesta yhteistyöstä.

Koimme mielenkiintoiseksi uuden toiminnan tutkimisen, sillä uuden menetelmän tuominen ja juurruttaminen rikosseuraamusalalle voi olla haastavaa. Rikosseuraamusalalla monet vanhat periaatteet ja periaatteet istuvat tiukassa, joten oli antoisaa olla mukana toiminnassa, joka kehittyy ja hakee vielä paikkaansa alalla. On mielenkiintoista nähdä, otetaanko BAROfi-arviointimenetelmä käyttöön myös muissa toimipisteissä ja jääkö menetelmä ylipäätään käytettäväksi rikosseuraamusalalle.

Opimme paljon tutkimustyöstä prosessin aikana. Laadullisen tutkimuksen teoreettiseen ja myöhemmin käytännön toimiin perehtyminen on ollut opettavaista ja luonut käsityksen rikosseuraamusalalla tehtävästä laadullisesta tutkimuksesta. Tutkijoina toimiminen on opettanut huolellista luotettavuuden ja laillisuuden noudattamista. Ammatillisuuttamme on lisännyt laadullisen tutkimuksen eettisiin periaatteisiin perehtyminen. Huolehdimme opinnäytetyömme eettisyydestä prosessin kaikissa vaiheissa muun muassa kunnioittaen haastateltavien anonymiteettiä sekä muiden tutkijoiden tekemää työtä ja saatuja tuloksia. Myös laadulliselle tutkimukselle ominaisen työn päällekkäisten vaiheiden yhteensovittaminen ja työskentely niiden aikana sekä epävarmuuden sietäminen ovat kasvattaneet meitä molempia tulevina alan ammattilaisina.

8.3 Kehitys- ja jatkotutkimusehdotukset

Se, että kehittämis ehdotuksia ilmeni Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan van-
kilaan työntekijöiden haastatteluissa vain muutama, ei tarkoita, että menetelmä olisi näiden
korjaamisen jälkeen erinomainen. Työmme tulokset ovat varsin varhaisen pilotoinnin vaiheen
tuloksia. Kehittämisideoita BAROfi-arviointimenetelmälle haastatellut työntekijät näkivät var-
sin vähän. Tämä saattaa johtua siitä, että menetelmän käyttö on ollut vielä suhteellisen vä-
häistä kunkin työntekijän kohdalla, jonka vuoksi uusia kehittämisideoita ei ollut vielä syntynyt.
Mikäli tutkimuksemme olisi tehty esimerkiksi syksyllä 2017, voisi osa tämän työn tuloksissa il-
menneistä haasteista olla jo selätetty. Varsinkin monet käytännön linjaukset olisivat varmasti-
kin sovittu ja yhtenäinen toimintatapa muotoutunut. Toisaalta uusia kehittämis ehdotuksia olisi
saattanut ilmetä ja ehdotuksia saattaisi olla runsaasti enemmän kuin näin alkuvaiheessa. Ehdo-
tukset saattaisivat myös olla aivan eri tyyppisiä menetelmän pidemmän käyttökokemuksen
vuoksi. Nyt kehittämis ehdotukset painottuivat pääosin käytännön toimiin, kuten tiedon jaka-
amisen kysymyksiin sekä palautteenantotapaamiseen, eikä niinkään itse menetelmän toimivuus-
teen. Ainoina kehitysehdotuksina itse menetelmälle nähtiin riski-huoli -taulukon muokkaaminen
rikosseuraamus alaa paremmin vastaavaksi ja menetelmän painottaminen rikosseuraamus alalle
sopivammaksi lisäämällä kysymyksiä tietyille osa-alueille.

Menetelmä otettiin käyttöön nopealla aikataululla ja Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston
työntekijöiden haastattelussa ilmeni, että menetelmän käyttöön oli saatu heikko perehdytys.
Menetelmän käytössä on ehkä tämänkin vuoksi paljon kysymysmerkkejä herättäviä asioita eikä
kaikkia käytäntöjä ollut sovittu. Selkeät linjaukset, esimerkiksi keille BAROfi-arviointimenetel-
mää aiotaan käyttää, ovat hakeneet vielä paikkaansa pilotoinnin aikana. Toisaalta Nuorten pro-
jektin tarkoituksena oli juurikin saada tietoa, keille BAROfi-arviointimenetelmän käyttö sovel-
tuu, ja kehittää sitä yhteistyössä yksiköiden työntekijöiden kanssa.

Perhetyötä tai sen merkitystä ei mainittu haastatteluissa lainkaan. Kysyimme haastattelun to-
teutukseen liittyen nuoren ja vanhemman saman- ja eri-aikaisesta haastattelusta. Tähän Hel-
singin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät vastasivat, että nuori ja vanhempi pyritään
haastattelemaan eri aikaan, mutta esimerkiksi peräjälkeen kasvotusten. Joskus tilanne voi vaa-
tia, että vanhempaa kuullaan puhelimitse. Tällöin on varmistuttava oikeasta henkilöllisyydestä.
Haastattelussamme mainitsimme perhetyön useampaan otteeseen, kuten kehittämistoiveissa
sekä eroissa edelliseen toimintatapaan, mutta kukaan haastateltavista ei tarttunut tähän. BA-
ROfi-arviointimenetelmällä on tarkoitus kartoittaa perheen tilannetta, kotiooloja ja kuulla nuo-
ren lisäksi hänen vanhempansa/vanhempiansa. Tämän vuoksi perhetyöstä puhumattomuus
haastattelussa oli hieman yllätys.

Teimme opinnäytetyön varsin varhaisessa vaiheessa menetelmän käyttöönottoon nähden. Olisi mielenkiintoista saada tietoa Nuorten projektin loppuvaiheesta siitä, ovatko työntekijöiden näkemykset BAROfi-arviointimenetelmästä tai sen avulla työskentelemisestä muuttuneet. Tutkimus olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi vertailevana tutkimuksena, jossa vertailukohteena voitaisiin käyttää tätä opinnäytetyötä. Mikäli BAROfi-arviointimenetelmä otetaan käyttöön myös muissa rikosseuraamusalan yksiköissä, voisi vertailevan tutkimuksen tehdä esimerkiksi kahden eri vankilan työntekijöiden näkemyksistä: eroavatko näkemykset vai ovatko ne samansuuntaisia. Toisaalta olisi varsin mielekästä tietää rikosseuraamusasiakkaiden näkemyksiä menetelmästä: kuinka he ovat kokeneet haastattelun, ovatko he kokeneet kysymykset helpoiksi vastata, onko haastattelu tuntunut liian pitkältä ja kuinka he kehittäisivät menetelmää. Tuloksia voisi verrata sosiaalialalla BAROfi:sta tehtyyn Hännisen & Toivasen (2013) asiakaspalautekyselyyn.

Nuorten projektin päätyttyä olisi hyödyllistä toteuttaa katsaus uusintarikollisuuden vaikuttavuuteen BAROfi-arviointimenetelmän käytön myötä. Mielenkiintoinen selvitys olisi, onko nuorten uusintarikollisuuteen kyetty vaikuttamaan ja onko nuorten niin kutsuttu pyöröovi-ilmiö vankiloissa vähentynyt. Toisaalta myös nuorten kiinnittymistä palveluihin olisi tarpeellista tarkastella. Voitaisiin tutkia, ovatko nuoret kiinnittyneet palveluihin eli ovatko työntekijät osanneet paremmin havaita vankien/asiakkaiden erityistarpeita ja ovatko palvelut ja toiminta vastanneet nuorten tarpeisiin. Molemmat edellä mainituista jatkotutkimusehdotuksista voitaisiin toteuttaa laadullisina tutkimuksina, joiden tutkimusjoukoiksi valikoituisi niitä nuoria, jotka ovat BAROfi-haastatteluihin Nuorten projektin aikana osallistuneet.

Opinnäytetyössä esille nousseiden tulosten valossa näkisimme perusteltuna BAROfi-arviointimenetelmän käytön jatkamisen Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja Vantaan vankilassa sekä menetelmän käyttöönoton muissa Suomen yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ja vankiloissa nuorten arvioinnin muotona. Laaja tieto asiakkaasta on hyödyksi työntekijöille jatkotyöskentelyssä ja mahdollistaa oikeanlaista resurssien kohdentamista. Uusia menetelmiä käyttöön otettaessa tulee jatkossa huomioida työntekijöiden kattava perehdytys, joka takaa mahdollisimman hyvät lähtökohdat työskentelylle.

Desistanssin eli rikollisuudesta irrottautumisen tutkiminen on haastavaa, mutta tarpeellista. Vaikka desistanssi ei sinänsä ollut tutkimuksemme keskiössä, eikä siihen viittaavia kommentteja haastatteluissa ilmennyt, olisi mielenkiintoista koettaa tavoittaa joitakin BAROfi-haastatteluun osallistuneita nuoria esimerkiksi viiden vuoden kuluttua ja selvittää, ovatko heidän tulevaisuudensuunnitelmansa ja mahdolliset haaveensa kouluttautumisen ja työn osalta toteutuneet. Kiinnostusta herättävää on, onko BAROfi-haastattelulla ja sen jälkeisillä tukitoimilla vaikutusta ja kantavuutta siviiliin vankeuden jälkeen. Tällaisten pitkien seurantatutkimusten tekeminen

on kuitenkin hyvin haasteellista, mutta tuotettu tieto saattaisi olla menetelmän sekä alan kehityssuuntia ajatellen tärkeää. Myös perheelle annettavan tuen ja verkostotyön merkitystä BAROfi-arviointimenetelmässä voitaisiin selvittää vielä lisää.

Toivomme, että opinnäytetyömme toimeksiantaja, BAROfi-arviointimenetelmää tällä hetkellä käyttävät työyhteisöt sekä menetelmän käyttöönottoa harkitsevat saavat arvokasta tietoa tutkimuksestamme. Tutkimusraporttiamme ja -tuloksiamme on mahdollista hyödyntää rikosseuraamusalan BAROfi-käsikirjan laatimisessa sekä menetelmän jatkokehittämisessä. Mikäli BAROfi-arviointimenetelmä otetaan käyttöön myös muissa Rikosseuraamuslaitoksen alaisissa toimipisteissä, voisi opinnäytetyömme tulokset antaa suuntaa siitä, mihin asioihin BAROfi-menetelmässä kannattaisi kiinnittää huomiota yhdyskuntaseuraamustoimistoissa kuin vankiloissakin.

Lähteet

Painetut lähteet

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forss, P. & Vattula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Porvoo: Edita Publishing Oy.
- Harrikari, T. 2010. Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta. Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2/2010.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Heikkilä, L. 2008. BARO-käsikirja - Työväline nuorten arviointiin. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, oppaita ja työkirjoja 2008:5.
- Kananen, J. 2008. Kvali - Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylän yliopistopaino.
- Kaukiainen, A., Aalto, P., Lappalainen, M. & Lindberg, J. 1995. KASVOKKAIN - palautteen antaminen oppijalle. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Sarja A:34. Turku: Painosalama Oy.
- Kupias, P., Peltola, R. & Saloranta, P. 2011. Onnistu palautteessa. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kääriäinen, J. 1994. Seikkailijasta pummiksi. Tutkimus rikosurasta ja sosiaalisesta kontrollista. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Leskinen, J. 1995. Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki: Ykköspaino Oy.
- Liikanen, H. 2011. Suhdetyötä ja dialogia. Teoksessa Saurama, E., Kangas, S. & Jouttimäki, P. (toim.). Uudistuva ja voimaannuttava aikuissosiaalityö. Socca. Työpapereita 2011:1.
- London, M. 2003. Job feedback. Giving, seeking and using feedback for performance improvement. Toinen painos. New jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Mönkkönen, K. & Roos, S. 2010. Työyhteisötaidot. 2. painos. EU.
- Nummenmaa, A. R. 2004. Moniammatillisen ohjauskulttuurin kehittäminen. Teoksessa Kasurinen, H. (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään - opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Opetushallitus. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Ranne, J. 2014. Anna vaikuttaa! Tee palautteesta vaikuttava! Helsinki: Hakapaino.
- Seikkula, J. & Arnkil, T. 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tyni, S. 2015. Vankeinhoidon vaikuttavuus - Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Akateeminen väitöskirja. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2015. Rikosseuraamuslaitos. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Lappi-Seppälä, T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino.

Viikki-Ripatti, S. 2011. Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. (toim.) Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Tampere: Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy.

Virkki, T., Vartiainen, A., Kettunen, P. & Heinämäki, L. 2011. Sosiaalipalvelut muutoksessa: Kuntalaisten ja henkilöstön näkemyksiä Paras-uudistuksesta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy.

Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset. 2006. Rikosseuraamusalan käsikirjoja 1/2006. Kriminaalihuoltolaitos.

Sähköiset lähteet

Akava. 2014. Työhyvinvointi edellyttää työn kuormittavuuden hallintaa. Viitattu 26.2.2017. https://www.akava.fi/tyoelama/akavan_tavoitteet/tyohyvinvointi_edellyttaa_tyon_kuormittavuuden_hallintaa

Berlin, S. 2008. Innostava, lannistava, helpottava palaute: Alaisten kokemuksia ja näkemyksiä esimiehen ja alaisen välisestä palautevuorovaikutuksesta. Vaasan yliopisto. Viitattu 28.4.2017. http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-245-8.pdf

Eduskunta. 2016. Eduskunta hyväksyi nuorisolain sisällön. Viitattu 30.11.2016. <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/Eduskunta-hyvakysi-nuorisolain-sisallon.aspx>

Ervasti, A. 2010. Verkostotyön merkityksestä. Kommentti. Nuorisotutkimuksen verkkokanava. Viitattu 27.2.2017. <http://www.kommentti.fi/kolumnit/verkostoty%C3%B6n-merkityksest%C3%A4>

Heikkilä, L. 2008. BARO-käsikirja - Työväline nuorten arviointiin. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008:5. Viitattu 22.11.2016. <http://docplayer.fi/2747833-Baro-kasikirja-tyovaline-nuorten-arviointiin-leo-heikkila-helsingin-kaupungin-sosiaalivirasto-op-paita-ja-tyokirjoja-2008-5.html>

Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakesin raportteja 20/2007. Viitattu 26.4.2017. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75697/R20-2007-VERKKO.pdf?sequence=1>

Isoherranen, K. 2012. Uhka vai mahdollisuus - moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 26.4.2017. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoherranen_vaitoskirja.pdf?sequence=1

Järvinen, M-K. 2014. Asiakas-työntekijäsuhde rikosseuraamusalalla. Dialoginen arviointi tiedon tuotannon tapana. Akateeminen väitöskirja. Tampere. Viitattu 26.4.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96536/978-951-44-9683-7.pdf?sequence=1>

Korteniemi, P. 2004. Mikä palveluohjauksessa toimi, kenen kohdalla ja missä olosuhteissa? Keskisen sosiaalikeskuksen palveluohjausprojektin lopputuotantiraportti 2003. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Tutkimuksia 2004:1. Viitattu 4.2.2017. <http://docplayer.fi/294373-Mika-palveluohjauksessa-toimi-kenen-kohdalla-ja-missa-olosuhteissa.html>

Koskela, S. 2013. Tarkastelussa moniammatillinen yhteistyö ja sen edellytykset. Elinikäisen ohjauksen verkkolehti. JAMK verkkolehdet. Viitattu 27.2.2017. <https://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2013/03/28/tarkastelussa-moniammatillinen-yhteistyö-ja-sen-edellytykset/>

Kuure, T. 2001. Muistio nuorisoväkivallasta. Nuorisotyö ja polarisaatio-oletus. Viitattu 23.11.2016. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/11nuorisovxkivaltamuis-tio.pdf>

Kuvaja, H. 2009. Lastensuojelutarpeen selvitys osana lastensuojelutyötä. Odotuksia ja kokemuksia BARO-menetelmän käytöstä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoki. Opinnäytetyö. Viitattu 25.11.2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4937/Kuvaja_Helena.pdf?sequence=1

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Ehjä perhe -toiminta. Viitattu 29.11.2016. http://www.krits.fi/fin/palvelut/ehja_perhe_-toiminta/

Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 2010/633. Finlex - valtion säädöstietopankki. Viitattu 23.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100633>

Laki nuorista rikoksentekeijöistä 1940/262. Finlex - valtion säädöstietopankki. Viitattu 16.11.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>

Laki rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953. Finlex - valtion säädöstietopankki. Viitattu 21.11.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090953>

Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 2015/400. Finlex - valtion säädöstietopankki. Viitattu 23.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150400>

Lastensuojelulaki 2007/417. Finlex - valtion säädöstietopankki. Viitattu 23.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L3P14>

Mielenterveystalo. Apu käytännössä. Verkostotyö. Viitattu 29.11.2016. https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/hae_neuvoja_ja_apuja/apu_kaytannossa/Pages/verkostotyö.aspx

Niemi, H. 2014. Lasten ja nuorten rikoksentekeijöiden seuraamukset. Haaste 4/2014. Viitattu 23.11.2016. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42014/lastenjanuortenri-koksentekeijoidenseuraamukset.html>

Nuorisorikostoimikunnan mietintö. 2003. Osa II. Komiteanmietintö 2003:2. Oikeusministeriö. Viitattu 23.11.2016. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/20032nuori-sorikostoimikunnanmietinto/Files/OMKM_2003_2_Nuorisorikostoimikunnan_mietinto_452s.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Uusi nuorisolaki voimaan tammikuussa 2017. Viitattu 20.12.2016. http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/06/HE_uusi_nuorisolaki.html

Palveluohjauksen käsikirja. Artikkelikokoelma taustoista ja käytännöistä. Kanta-Hämeen Pitsi-hanke 2011-2013. Hämeenlinnan kaupunki. Viitattu 4.2.2017. <http://www.socca.fi/files/4303/Palveluohjaus.pdf>

Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. 2016. Yhteistyö kuntien, järjestöjen ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Viitattu 18.5.2017 http://www.socca.fi/kehittaminen/aikuis-sosiaalito/yhteistyö_rikostaustaisten_ihmistien_auttamiseksi

Rikosseuraamusasiakkaat 1.5.2016. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2016. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 11.1.2017. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteet/jaraportit/A7VZux0I3/2016-02_Rikosseuraamusasiakkaat_1.5.2016.pdf

Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja. 2015. Rikosseuraamuslaitos. Suomen yliopistopaino Oy - Juvenes Print 2016. Viitattu 15.11.2016. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/tE4LLWEpz/RISE_vuosikirja_2015_WEB.pdf

Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja taloussuunnitelma 2015-2018. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 20.3.2017. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/netra-asiakirjat/jWlkNswGd/TTS_2015_2018.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2010. Seuraamusselvitys kaikille nuorille rikoksesta epäillyille - ehdolliseen vankeuteen tuomittujen valvonta muuttuu. Viitattu 28.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2010/11/seuraamusselvityskaikillenuorille-rikoksestaepaillyille-ehdolliseenvankeuteentuomittujenvaltontamuuttuu.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. Viitattu 21.11.2016. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Ri-sen_strategia_2011-2020.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2013a. Vantaan vankila kymmenen vuotta. Viitattu 23.11.2016. http://www.kriminaalihuolto.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2012_0/04/vantaanvankilakymmenenvuotta.html

Rikosseuraamuslaitos. 2013b. Arviointikeskukset. Viitattu 28.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseentuomittujensijoittelujasiirtaminen/arviointikeskukset.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2013c. Lapsi- ja perhetyön linjaukset. Viitattu 16.2.2017. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi-ja_perhetyon_periaatteet_.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2015a. Yhdyskuntapalvelu. Viitattu 22.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/yhdyskuntapalvelu.html>

Rikosseuraamuslaitos 2015b. Valvontarangaistus. Viitattu 22.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/valvontarangaistus.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016a. Henkilöstö. Viitattu 20.11.2016. <http://rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/henkilosto.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016b. Organisaatio. Viitattu 20.11.2016. <http://rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>

Rikosseuraamuslaitos 2016c. Vantaan vankila. Viitattu 21.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/vantaanvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2016d. Nuorisorangaistus. Viitattu 22.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/nuorisorangaistus.html>

Rikosseuraamuslaitos 2016e. Nuorten ehdollisen vankeuden valvonta. Viitattu 22.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/ehdollisestirangaistujennuortenvaltontaa.html>

Rikosseuraamuslaitos 2016f. Ehdonalaisen vapauden valvonta. Viitattu 22.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/ehdonalainenvapaus.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016h. Yhdyskuntaseuraamustoimistot. Viitattu 23.11.2016. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/yhdyskuntaseuraamustoimistot.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016i. Vangit. Viitattu 11.1.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/vangit.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016j. Oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen tulossopimus vuosille 2017-2020. Viitattu 30.3.2017. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/netra-asiakirjat/CrxFVcZJH/KPO-Rise_tulossopimus_2017_-_2020_liitteineen.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2017a. Vankiterveydenhuollon yksikkö. Viitattu 2.5.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/terveydenhuoltoyksikko.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2017b. Arvot ja strategia. Viitattu 2.5.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 26.2.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Salmi, V. 2012. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2012. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 113. Helsinki: Hakapaino Oy. Viitattu 23.11.2016. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152500/tta_113_Salmi.pdf?sequence=1

Salmi, V. 2015. Nuorisorikollisuus. Portti vapauteen. Viitattu 23.11.2016. <http://www.portti-vapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2457/nuorisorikollisuus>

Sambou, S. 2015. Nuoren lainrikkojan tilanne palveluihin ohjaamisen pohjana. Haaste 4/2015. Viitattu 29.11.2016. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42015/nuorenlainrikkojantilannepalveluihinohjaamisenpohjana.html>

Tirkkonen, T. 2015. Perhetyö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.11.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Valtioneuvoston asetus vankeudesta 2015/548. Finlex - valtion säädöstietopankki. Viitattu 15.5.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150548#Pidp431778448>

Verkostotyökalupakki. Tukea monitoimijaiseen yhteistyöhön. Helsingin kaupunki. Viitattu 5.2.2017. <http://www.hel.fi/static/nk/Klaari/Verkostotyokalupakki.pdf>

Julkaisemattomat lähteet

Andersson, P. 2016. Hyvän ja vaikuttavan yhdyskuntaseuraamustyön kehittämishanke. Materiaalikirja. Rikosseuraamuslaitos. Keskushallintoyksikkö.

Doreleijers, T. & Spaander, M. 2002. The Development and Implementation of the BARO: A New Device to Detect Psychopathology in Minors with First Police Contacts.

Gutschner, D. The Baro.ch screening of mental health needs among juvenile delinquents.

Gutschner, D. 2005. BARO validity study and 2 year follow up. IFB - Institute For Forensic Child And Youth Psychology and Psychiatry 2.-7.7.2005. Pariisi.

Heikkilä, L. 2017. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanotettu 16.3.2017.

Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden ryhmähaastattelu 10.2.2017. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto. Helsinki.

Hänninen, S. & Toivanen, E. 2013. Baro-haastattelu työvälineenä lastensuojelutarpeen selvityksessä. Asiakaspalautekysely. Helsingin Yliopisto.

Laine, M. 2015. Rikollinen käyttäytyminen ja siitä irrottautuminen -kurssin materiaali 4.9.2015. Laurea-ammattikorkeakoulu. Tikkurila.

Nurminen, N. 2015. Kuntoutus -kussin materiaali 7.9.2015. Laurea-ammattikorkeakoulu. Tikkurila.

Rikkilä, S. 2017. Yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanotettu 22.3.2017.

Rikosseuraamuslaitos. 2016g. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen nuorten projekti (1.8.2016-31.12.2017). Projektisuunnitelma syyskuu 2016.

Timonen, J. 2010. Nopea reagointi ja strukturoitu työote lastensuojelutarpeen selvityksessä – sosiaalityön käytäntötutkimus. Pro gradu -tutkielma. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Tuuttila, M. 2016. Projektityöntekijän suullinen tiedonanto 24.11.2016. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto. Helsinki.

Tuuttila, M. 2017a. Projektityöntekijän yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanotettu 10.4.2017.

Tuuttila, M. 2017b. Projektityöntekijän yksityinen sähköpostiviesti. Vastaanotettu 25.4.2017.

Vantaan vankilan työntekijöiden ryhmähaastattelu 10.2.2017. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1: BAROfi-tietokannan aloitusnäkökulma eli eBAROfi:n lähtöruutu	37
Kuvio 2: Esimerkki alkuperäisilmauksista pelkistetyiksi ilmauksiksi johtamisesta	52
Kuvio 3: Esimerkki pelkistettyjen ilmausten johtamisesta alaluokiksi	53
Kuvio 4: Esimerkki alaluokkien muodostamisesta yläluokiksi	53
Kuvio 5: Ote analyysiprosessista	92

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelun apukysymykset.....	86
Liite 2: Tutkimusluvut.....	87
Liite 3: Saatekirje.....	89
Liite 4: Suostumus haastatteluun osallistumisesta.....	90
Liite 5: Esimerkki analyysiprosessista	91

Liite 1: Teemahaastattelun apukysymykset

Haastatteluun osallistuvat

- Pohjakoulutus
- Kuinka pitkään työskennellyt rikosseuraamusalalla?
- Kuinka paljon tehnyt seuraamusselvityksiä/tulohaastatteluja?

Näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä

1. Kuvaile arviointimenetelmää.

- Miten käytetään? Pitkä/lyhyt versio.
- Millaisissa tilanteissa?

2. Miten haastattelu toteutetaan?

- Konkreettisia esimerkkejä
- Parityöskentely
- Nuoren ja vanhempien samanaikainen/eriaikainen haastattelu

3. Miten työ on muuttunut?

- Konkreettisia esimerkkejä

Työskentely

4. Miten BAROfi kokonaisuudessaan toimii eri osa-alueet huomioon ottaen?

- Mitkä asiat toimii/mitkä ei toimi? Minkä takia?
- Miten tehty BARO-haastattelu ilmenee työskentelyssä asiakkaan/vangin kanssa?

Menetelmän taustatekijät

5. Kuvaile eroja entiseen työskentelytapaan (seuraamusselvitys tai tulohaastattelu)

- Hyvät ja huonot puolet
- Palveluohjauksen, moniammatillisuuden, verkostotyön ja perhetyön mahdolliset muutokset
- Lomake-erot
- Konkreettisia esimerkkejä

Jatkokehittäminen

6. Millainen on BAROfi-arviointimenetelmän käytettävyys rikosseuraamusalalla?

- Onko hyödyllinen lisä vai tarpeeton työtä kuormittava tekijä

7. Miten BAROfi-arviointimenetelmää voisi kehittää?

- BAROfi-arviointimenetelmän kehittäminen
- Yhteistyötahot esim. Helsingin kaupunki
- Palveluohjauksen, moniammatillisuuden, verkostotyön ja perhetyön kehittäminen BAROfi-arviointimenetelmän yhteydessä
- Konkreettisia esimerkkejä

Vapaa sana

Liite 2: Tutkimusluvut

LAUREA

Päätös

2 (2)

25.1.2017

Opiskelijat
Laura Sirviö
Salla Vuoti
Laurea-ammattikorkeakoulu
Rikosseuraamusalan koulutusohjelma

Hakemuksenne 24.1.2017

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opinnäytetyötä varten.

Tutkimuksen aihe

Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä.

Tutkimuksen toteutus

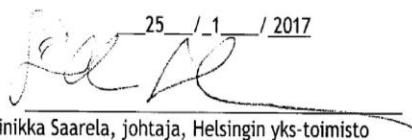
Haastattelette työntekijöitä ryhmässä teemahaastatteluin BAROfi-arviointimenetelmästä. Tavoitteena on kartoittaa menetelmän hyviä ja huonoja puolia sekä kehittämismahdollisuuksia.

Lupahakemus

Haette lupaa työntekijöiden haastatteluun ja yhdyskuntaseuraamustoimiston tilojen käyttämällisyyttä haastatteluiden ajaksi.

Päätös

Annan opiskelijoille luvan haastatella Helsingin yks-toimiston työntekijöitä yks-toimiston tiloissa ko opinnäytetyötä varten.

25 / 1 / 2017

Sinikka Saarela, johtaja, Helsingin yks-toimisto

	LAUREA	Päätös	2 (2)
		2.2.2017	
Opiskelijat Laura Sirviö Salla Vuoti Laurea-ammattikorkeakoulu Rikosseuraamusalan koulutusohjelma			
Hakemuksenne 24.1.2017			
Tutkimuslupahakemus	Olette hakeneet tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opinnäytetyötä varten.		
Tutkimuksen aihe	Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä.		
Tutkimuksen toteutus	Haastattelette työntekijöitä ryhmässä teemahaastatteluin BAROfi-arviointimenetelmästä. Tavoitteena on kartoittaa menetelmän hyviä ja huonoja puolia sekä kehittämismahdollisuuksia.		
Lupahakemus	Haette lupaa työntekijöiden haastatteluun ja vankilan tilojen käyttömahdollisuutta haastatteluiden ajaksi.		
Päätös	Lupa myönnetty hakemuksen mukaisesti. Työntekijöiden osallistuminen haastatteluun on vapaa-ehtoista. Haastattelut voi suorittaa Vantaan vankilan tiloissa. Käytännön järjestelyistä voitte sopia ma.erityisohjaaja Kaarinan Jokisen, erityisohjaaja Lea Strandenin tai ohjaaja Petri Ojalan kanssa.		
Vantaalla, 27.01.2017			
Apulaisjohtaja Heidi Meling			
			
Laurea Hallinto Ratatie 22, 01300 Vantaa	Puhelin (09) 8868 7150 Faksi (09) 8868 7200	etunimi.sukunimi@laurea.fi www.laurea.fi	Y-tunnus 1046216-1 Kotipaikka Vantaa

Liite 3: Saatekirje

HAASTATTELUPYYNTÖ

Opiskelemme Laurea-ammattikorkeakoulussa rikosseuraamusalan koulutusohjelmassa ja teemme opinnäytetyötä BAROfi-arviointimenetelmän käytöstä rikosseuraamusalalla työntekijöiden näkökulmasta. Mielenkiintomme kohteena on, mitä hyviä ja huonoja puolia menetelmän käyttämisestä on havaittu sekä miten sitä voitaisiin jatkokehittää tulevaisuudessa.

Keräämme tutkimusaineistoa 10.2.2017 pidettävässä BAROfi-koulutuksessa. Keruumenetelmänä on teemahaastattelu, joka toteutetaan ryhmähaastatteluina. Haastattelut videoidaan, mutta haastateltavien henkilöllisyys ei ilmene lopullisessa opinnäytetyössä. Haastateltavia koskevat tunnistetiedot poistetaan aineiston litterointivaiheessa. Haastattelu on luottamuksellinen ja haastattelumateriaali tuhotaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Toivomme, että voisit osallistua haastatteluun opinnäytetyötämme varten.

Ystävällisin terveisin

Laura Sirviö
Laura.Sirvio@student.laurea.fi

Salla Vuoti
Salla.Vuoti@student.laurea.fi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Rikosseuraamusalan koulutusohjelma

Liite 4: Suostumus haastatteluun osallistumisesta

Laurea-ammattikorkeakoulu, Tikkurila

Opinnäytetyö: Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöiden näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisia näkemyksiä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston ja Vantaan vankilan työntekijöillä on BAROfi-arviointimenetelmän käyttämisestä rikosseuraamusalan työssä heidän omissa toimipisteissään.

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN OSALLISTUMISESTA

Suostun Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoiden suorittamaan haastatteluun, joka on osa opinnäytetyötä. Suostun siihen, että haastattelussa antamani tietoja ja näkemyksiä käytetään ainoastaan kyseisen opinnäytetyön tekemisessä ja sen loppuraportoinnissa. Valmiit opinnäytetyöt julkaistaan Theseus-tietokannassa.

Olen saanut tietoa opinnäytetyön sisällöstä, sen tavoitteista sekä olen nähnyt haastattelussa käytettävät teemat.

HAASTATTELUN TEEMAT:

Näkemyksiä BAROfi-arviointimenetelmästä
Työskentely
Menetelmän taustatekijät
Jatkokehittäminen
Vapaa sana

Olen tietoinen, että henkilöllisyyteni jää vain haastattelijoiden tietoon ja kaikki minua koskevat tunnistetiedot poistetaan aineiston litterointivaiheessa. Haastatteluaineisto hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Olen tietoinen, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Ymmärrän, että voin keskeyttää haastatteluun osallistumisen halutessani missä vaiheessa tahansa, ilman että minun tarvitsee perustella lopettamispäätöstäni.

Suostun allekirjoituksellani opinnäytetyön haastatteluun ja siihen, että haastattelu videoidaan. Olen saanut riittävät tiedot haastatteluun osallistumisesta.

____. ____ 2017

Allekirjoitus ja nimenselvennys:

Sitoudumme näillä allekirjoituksilla säilyttämään haastattelumateriaalin asianmukaisesti ja tuhoamaan sen opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Lisäksi kunnioitamme haastateltavan yksityisyyttä ja käsittelemme aineiston anonyymisti.

Laura Sirviö _____

Salla Vuoti _____

Liite 5: Esimerkki analyysiprosessista

Yläluokka	Alaluokka	Pelkistetty ilmaus	Alkuperäisilmaus
BAROfi hyvät puolet	Työparityöskentely	<p>H1: Tiedon yksityiskohtaisempi tuottaminen.</p> <p>H5: Parityö luo haastatte- luun jouhevuutta.</p> <p>H10: Parityö lisää tehok- kuutta. Yhteinen poh- dinta nähty hyvänä.</p>	<p>H1: "Mun nähdäkseni se on hirveen hyvä että on pari. Jo pelkästään se haastatella ja kirjottaa yhtäaikaan, siinä voi jäädä jotain asioita pois, ja sit se kun on kaks ihmistä kuulemassa niitä asioita niin toinen pystyy tarkentaa. Ja kuulee ja muistaa asioita erilailla. Siitä tulee niinku syvälli- sempi. Tulee niinku kiire ku kirjottaa. Ei sais kir- jottaa väärin ja pitäis saada tekstistä selvää itekki."</p> <p>H5: "Mustaki tuntuu et kivempi kahestaan. Oon aika tarkka kirjaamaan, niin jos haastattelen samaa aikaa nii tulis pysähyksiä ku samalla yritän näpytellä siin ja on asiakkaallekii kivempi et keskittyy siin hommassa eikä vaa keskity läppä- riin."</p> <p>H10: "Mä nään parityöskentelyn kans tehok- kaana. Kylhä se on jos yksin haastattelee, nii on vaikee samalla kirjata koneelle sitä kaikkea nuoren tuottamaa kertomusta. Sit se yhteinen poh- dinta siinä suojaavista tekijöistä ja riskitekijöistä on mun mielestä hyvä asia."</p>
	Laajemman tiedon saanti	<p>H12: Kysymysten avulla saatu lisätietoa asiak- kaasta. Saadut tiedot ovat selittäneet muita asioita.</p> <p>H2: Tieto lisännyt ym- märrystä, helpottaa työ- kentelyä.</p>	<p>H12: "-- Ku siel on sellasii kysymyksiä, joita sä et normaalisti kysy, nii on tullu sellast tietoo mitä et ois saanu muuten. Mikä on sit voinu selittää joitaki muita asioita sitte."</p> <p>H2: "Ja se minkä mä oon kokenu, niin saa enem- män tietoo vangista ja nuoresta peilaten niihin lapsuuden ja nuoruuden kokemuksiin. Saa meitä ymmärtämään. Lähtee selvittää miksi on lähtenyt oireilemaan ja mikä on tukimuoto, et hyötyy tulevaisuudessa."</p>
	Yhteistyö	H8: Yhteistyö lisääntynyt eri tahojen kanssa ja moniammatillisen työryh- män osaamisen hyödyn- täminen.	H8: "-- Yhteistyö on lisääntynyt sosiaalityönteki- jöiden kanssa, kaupungin puolelta varmastikin ja tavallaan jäntevöitynyt. -- Plus sit moniamma- tillinen työryhmä, mitkä tapaukset sinne vie- dään, että tulee se hyöty sieltä, se osaaminen mikä siellä on.
BAROfi kehittämi- nen	Palautekeskustelu	H12: Palaute vain yhdelle seitsemästä, muun mu- assa resurssien puutteen vuoksi. Palautekeskuste- luja haluttaisiin enem- män.	H12: "Mul tuli mieleen siitä mitä X sano siitä pa- lautteesta. Mulla on ollu niistä 7 haastattelusta vaan 1 palautekeskustelu. Mä toivoisin, et niit pystyis järjestää enemmänki. Resurssien puute ja kalenteri täyttyy.. Syyttäjältä tulee ne selvitys- pyynnöt, nii aika ei vaa riitä siihen et kutsuu uu- destaan. Tästä ois hyvä keskustella, et miten tätä vois kehittää. Mä koin tän hirveen hyväksi. Koin erittäin hyvänä tän yhen palautekeskuste- lun.

		<p>H6: Palautekeskustelu vain yhdelle kuudesta.</p> <p>H5: Palautteenanto merkityksellistä, eettisyys, työn läpinäkyväksi tekeminen</p>	<p>H6: "Mä en oo niist kuudesta antanu ku yhen palautteen ja se oli mun asiakkuudes ennenki se poika."</p> <p>H5: "-- palautteen antaminen on tärkeetä. Jos me täällä vaa mietitää mikä on hyväksi ja mikä ei nii onhan se vähän.. et jos asiakas ei ite tiä sitä miten me häntä tääl arvioidaan.</p>
	Riski-huoli -taulukko	<p>H6: Taulukko ei tällä hetkellä vastaa palveluntarpeen arviointiin. Halutaan esiin enemmän asiakkaan riskitekijöitä.</p>	<p>H6: "-- Tämä (=riski-huoli) taulukko, niin se ei tämmösenään meit tääl Risellä.. Tavallaan saadaa paljon siit nuorest tietoo mitä voi sit käyttää jatkotyöskentelys, jos se tulee meidän asiakkaaksi, mut tää ruudukko ei vastaa siihen, onks se palvelun tarpees vai ei. Niin mä en tiedä, voisko tähän kehittää jonku.. Voisko olla niit dynaamisii, staattisii? et nousis se, et tää ois enemmän meille tänne Riselle. Et sielt pompah- tais enemmän ne riskit.."</p>
BAROfi haasteet	Ajankäyttö	<p>H1: Työtahdin tiivistyminen.</p> <p>H3: Menetelmän käyttö vie paljon aikaa.</p> <p>H5: Saman ajan löytäminen kahdelle on vaikeaa.</p>	<p>H1: "Tiivistynyt, työtahti tiivistynyt."</p> <p>H3: "Se ainaki mitä kolleega sano nii se sano et se vie hältä tosi paljon aikaa."</p> <p>H5: "Vie jonkuverra työaikaa ku tarvitaan siin kaks. Ennen teki helposti yksin niin.. tarvii siihen BARO:on kaks. Kalenterist täytyy löytyy sit hyvin aikaa."</p>
	Haastattelu- kysymykset	<p>H6: Kaikki kysymykset eivät ole tarpeellisia kaikille asiakkaille. Kysymykset luoneet epämiellyttäviä tuntemuksia työntekijöille.</p> <p>H1: Kysymykset toistavat itseään.</p>	<p>H6: "Ekoil kerroil ku en tykänny näist kysymyksistä enkä miten ne on aseteltu ja tiettyihi kysymysii en halua vastausii tai en koe niit tarpeellisiks, nii sit huomaa sen, et se oli epämiellyttävää itelle, et mun on pakko nyt kysyy tää mut ei yhtään kiinnosta ja mä en tee tän asiakkaan kohdal mitää täl tiedolla."</p> <p>H1: "No ite en muista yhtään selkeetä kysymystä mutkun on ollu niitä samaa asiaa toistavia kysymyksiä niin se keskustelu vähänniinkun notkahtaa siinä. Et mehän käsiteltiin tää jo."</p>

Kuvio 5: Ote analyysiprosessista